

Pasūtītājs

Konkurences padome

Brīvības ielā 55, 2.korpuss,
Rīgā, LV-1010

Izpildītājs

SIA „Deloitte Latvia”

Grēdu ielā 4a,
Rīgā, LV-1019

Tālrunis: 6707 4100
Fakss: 6707 4103

Pētījums „Pašvaldību uzņēmumu darbība preču un pakalpojumu tirgū un tās ietekmes uz konkurences vidi novērtējums”

SATURS

I	Lietotie saīsinājumi un apzīmējumi.....	3
II	Kopsavilkums.....	4
III	Izmantotā informācija.....	10
1.	Pirmajā posmā izmantotā informācija.....	10
2.	Otrajā posmā izmantotā informācija.....	10
IV	Paskaidrojoša informācija par datu bāzē apkopoto informāciju.....	12
1.	Vispārēja informācija par pirmo posmu.....	12
2.	Statistika par pašvaldību dalību kapitālsabiedrībās.....	12
3.	Tirgi, kuros darbojas pašvaldību kapitālsabiedrības.....	13
4.	Vispārējs sākotnējais novērtējums par pašvaldību kapitālsabiedrību ietekmi uz konkurenci.....	14
V	Konkurences stāvokļa analīze.....	16
1.	Vispārēja informācija par otro posmu.....	16
2.	Siltumapgādes pakalpojumu analīze.....	16
2.1.	Pakalpojumu sniedzēji.....	18
2.1.1.	Pakalpojumu sniedzēji nozarē.....	18
	<i>Siltumenerģijas ražotāji</i>	18
	<i>Siltumenerģijas pārvades pakalpojumu sniedzēji</i>	19
	<i>Siltumenerģijas sadales pakalpojumu sniedzēji</i>	19
	<i>Siltumenerģijas tirgotāji</i>	19
2.1.2.	Pakalpojumu sniedzēji konkrētās pilsētās.....	19
	<i>Daugavpils pilsēta</i>	19
	<i>Jūrmalas pilsēta</i>	20
	<i>Tukuma pilsēta</i>	21
	<i>Rēzeknes pilsēta</i>	21
	<i>Valmieras pilsēta</i>	22
	<i>Ventspils pilsēta</i>	23
2.1.3.	Pakalpojumu sniedzēji kas nav komersanti.....	23
2.1.4.	Secinājumi.....	24
2.2.	Atsevišķu tirgus dalībnieku apgrozījums.....	25
2.3.	Vispārēja, konkurenci raksturojošo faktoru izpēte siltuma ražošanā un piegādē.....	30
2.3.1.	Valsts un pašvaldības līdzfinansējuma, atbalsta ietekme uz preces/pakalpojuma sniegšanu, tā iegūšanas kārtību.....	30
2.3.2.	Vai komersants piedāvā preces un pakalpojumus, kas izriet no normatīvajos aktos noteiktām pašvaldības funkcijām.....	31
2.3.3.	Vai tirgū nepastāvētu preču/pakalpojumu piedāvājums, ja pašvaldība ar sev pilnīgi vai daļēji piederīga komersanta starpniecību to nepiedāvātu.....	32
2.3.4.	Pieprasījuma-piedāvājuma līdzsvars tirgū.....	33
2.3.5.	Investīciju apjomu, kas nepieciešams preču/pakalpojuma piedāvāšanai tirgū.....	35
2.3.6.	Pašvaldības komersanta stāvoklis tirgū.....	36
2.4.	Tirgus, kurā darbojas AS „Mārupes komunālie pakalpojumi”.....	41
2.5.	Tirgus, kurā darbojas SIA „Madonas Siltums”.....	46
3.	Tūrisma informācijas centra pakalpojumi.....	49
3.1.	Tirgus, kurā darbojas SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs”.....	49
3.2.	Tirgus, kurā darbojas SIA „Ludzas tūrisma aģentūra”.....	56
4.	Zobārstniecības pakalpojumi.....	61
4.1.	Tirgus, kurā darbojas SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika”.....	61
4.2.	Tirgus, kurā darbojas SIA „Bauskas zobārstniecība”.....	68
4.3.	Tirgus, kurā darbojas SIA „Zemgales mutes veselības centrs”.....	72
VI	Pētījuma anotācija.....	75
VII	Pielikumi.....	77
VIII	Atruna.....	78

I LIETOTIE SAĪSINĀJUMI UN APZĪMĒJUMI

Padome – Konkurences padome

KL –Konkurences likums ("LV", 151 (2538), 23.10.2001., Ziņotājs, 22, 22.11.2001.)

Līgums – Konkurences padomes un Deloitte 2012.gada 23.oktobra iepirkuma līgums

Tehniskais piedāvājums – Deloitte iesniegtais Tehniskais piedāvājums Padomes rīkotajā iepirkumā ar identifikācijas Nr.KP2012/1

SPRK – Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija

d/b – datu bāze

II KOPSAVILKUMS

Saskaņā ar 2012.gada 23.oktobra iepirkuma līgumu starp Konkurences padomi un Deloitte par pakalpojumu sniegšanu, Deloitte ir sagatavojusi šo Pētījumu par pašvaldību komersantu darbību preču un pakalpojumu tirgū un tās ietekmes uz konkurenci novērtējumu.

Pētījumā veiktās darbības ir atspoguļotas IV sadaļas *Paskaidrojoša informācija par datu bāzē apkopoto informāciju* pirmajā punktā *Vispārēja informācija par pirmo posmu*, kā arī V sadaļas *Konkurences stāvokļa analīze* pirmajā punktā *Vispārēja informācija par otro posmu*.

PĒTĪJUMA IETVAROS DELOITTE IR IZDARĪJUSI ŠĀDUS GALVENOS SECINĀJUMUS:

par siltumapgādes nozari kopumā

- 1) Lielākā daļa siltumapgādes komersantu ir iesaistīti visos ar siltumapgādi saistītajos tirgos. Secināms, ka esošā pakalpojuma sniegšanas struktūra ir vērtējama kā barjera jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai kādā atsevišķā siltumapgādes posmā (piemēram, siltumenerģijas ražošanā).
- 2) Siltumenerģijas pārvades un sadales infrastruktūras nomas pakalpojums kā atsevišķs pakalpojums tirgū nepastāv. Līdz ar to secinājuma, ka siltumapgādes pakalpojumu sniegšanā konkurence ir iespējama tikai divos tirgos – siltumenerģijas ražošana un siltumenerģijas piegāde gala lietotājiem.
- 3) Pašvaldībām pieder 80% vertikāli integrēto komersantu, kuri sniedz centralizēto siltumapgādes pakalpojumu gala lietotājiem. Pašvaldībām pieder 80% komersantu, kuri nodrošina siltumenerģijas pakalpojuma saņemšanu gala lietotājiem, bet kuri nav siltumenerģijas ražotāji. Secinājuma, ka pašvaldību ietekme siltumapgādes nozarē kopumā ir ļoti būtiska.
- 4) No visiem komersantiem, kas piegādā siltumenerģiju gala patērētājiem, 24% ir tādi, kuri tikai izplata, bet paši neražo siltumenerģiju. Šie komersanti iepērk siltumenerģiju no neatkarīgiem ražotājiem.
- 5) Pašvaldībām piederošo komersantu īpatsvars siltumenerģijas ražošanā ir ievērojami mazāks (25%) salīdzinājumā ar pašvaldībām piederošo komersantu īpatsvaru centralizētās siltumenerģijas pakalpojuma sniegšanā (80%). Līdz ar to secināms, ka pašvaldību iesaiste ar energoapgādi saistītas komercdarbības veikšanā lielākoties ir saistīta ar tās autonomo funkciju nodrošināt siltumapgādi pašvaldības iedzīvotājiem. Pašvaldība citās nozarēs, kuru rezultātā tiek ražota siltumenerģija, bet netiek piegādāta gala lietotājiem, pamatā neiesaistās.
- 6) Tirgū siltumapgādes pakalpojumus sniedz arī pašvaldības iestādes un aģentūras. Situācijā, kad siltumapgādes pakalpojumu sniedz pašvaldības iestādes un aģentūras, netiek veicināta konkurence, kā rezultātā var negatīvi tikt ietekmēta pakalpojuma kvalitāte un tehnoloģiskā attīstība. Secināms, ka, ja siltumapgādes pakalpojumu sniedz pašvaldības aģentūra vai iestāde, tiek pilnībā izslēgta konkurence, jo tirgū tikpat kā nav iespējams ienākt nevienam konkurentam.
- 7) Pašvaldība iesaiste ar energoapgādi saistītas komercdarbības veikšanā kopumā izriet no tās autonomās funkcijas nodrošināt siltumapgādi. No normatīvo aktu regulējuma viedokļa nepastāv šķēršļu pašvaldībām ar savu kapitālsabiedrību starpniecību sniegt siltumapgādes pakalpojumus.
- 8) Deloitte ieskatā nav izveidots mehānisms, kādā kontrolēt pašvaldības iestāžu un aģentūru iesaistes likumību siltumapgādes pakalpojumu sniegšanā.

- 9) Izvērtējot šobrīd siltumapgādē esošo tirgus dalībnieku skaitu un to sniegtos pakalpojumus, secināms, ka tirgus kopumā nespēj nodrošināt pakalpojumu sniegšanu bez pašvaldībām piederošo kapitālsabiedrību dalības.
- Siltumapgādes nozarē vēsturiski ir izveidojusies situācija, ka siltumapgādes pakalpojumus sniedz pašvaldībai piederoši komersanti. Deloitte ieskatā atsevišķos reģionos, kur pieprasījums pēc siltumapgādes pakalpojuma ir neliels, varētu būt piedāvājuma deficīts.
- Lielajās pilsētās, kurās faktiski darbojas pašvaldībām piederoši komersanti, kuri ir vertikāli integrēti sistēmas operatori, privātā sektora piedāvājums varētu būt pietiekams vai objektīvi potenciāli esošs siltumenerģijas ražošanā.
- Savukārt jaunas pārvades un sadales infrastruktūras būvniecība, kas aizstātu jau esošo infrastruktūru, visticamāk nevar tikt vērtēta kā reālistisks biznesa piedāvājums tirgū, ņemot vērā konkurējoša piedāvājuma radīšanai nepieciešamās lielās investīcijas, vides un arhitektūras aizsardzības aspektus, kurus varētu ietekmēt jaunas, paralēlas infrastruktūras būvniecība.
- Siltumenerģijas pārvadē un sadalē esošās infrastruktūras ietvaros pastāv monopolstāvoklis. Attiecībā uz šo pakalpojumu lielajā vairumā gadījumu nav prognozējamās izmaiņas un konkurences iespējamība. Jauna tirgus dalībnieka ienākšana šajā tirgū ir iespējama tikai mainoties esošajam pakalpojumu sniedzējiem, jaunajam tirgus dalībniekam iegūstot valdījumā nepieciešamo infrastruktūru. Šāda tirgus dalībnieku maiņa pēc būtības nerada izmaiņas tirgus struktūrā.
- 10) Deloitte ieskatā arī siltumenerģijas ražošanā pastāv vairākas objektīvas un subjektīvas barjeras konkurentu ienākšanai tirgū.
- Pirmkārt, pastāv vairāku faktoru kopums, no kura ir atkarīgs neatkarīga siltumenerģijas ražotāja realizācijas tirgus, bet kurus tas nevar ietekmēt, piemēram, siltumenerģijas pārvades izmaksas. Šis fakts padara siltumenerģijas ražošanas tirgu nepievilcīgu.
- Tā kā nav objektīvi plānojams neatkarīgi saražotās siltumenerģijas realizācijas tirgus, jauna tirgus dalībnieka vai potenciāla konkurenta ienākšana tirgū ir vairāk iespējama, ja tā galvenais komercdarbības veids nav siltumenerģijas ražošana un siltumenerģija ir tikai blakus produkts.
- Līdz ar to apdzīvotās vietās, kur ir izplatīta centralizētā siltumapgāde un ir attīstīta ražošana (siltumenerģiju ražo kā blakusproduktu), pastāv iespēja, ka siltumenerģijas ražošanas tirgū ir lielāka konkurence.
- Otrkārt, neatkarīga siltumenerģijas ražotāja cenai ir jābūt zemākai par cenu, ko piedāvā siltumapgādes operators, kurš arī ražo un piegādā siltumu gala lietotājiem.
- Lielākā daļa no visiem siltumapgādes operatoriem ir vertikāli integrēti – gan ražo, gan piegādā siltumenerģiju. Vertikālā integritāte ir vērtējama kā priekšrocība t.sk. attiecībā uz izmaksu optimizāciju. Līdz ar to konkurēt ar vertikāli integrētā komersanta cenu ir sarežģītāk.
- 11) Siltumapgādei raksturīgs lēns kapitāla apgrozījuma ātrums un liels nepieciešamo investīciju apjoms. Investīcijas esošās infrastruktūras un konkurētspējas uzturēšanā, vides aizsardzībā esošajiem tirgus dalībniekiem ir ievērojamas un faktiski realizējamās galvenokārt piesaistot Eiropas Savienības līdzfinansējumu. Līdz ar to secināms, ka investīciju apjoms ir vērtējams kā šķērslis jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai tirgū.
- 12) Struktūrfondu pieejamība vertikāli integrētajiem, pašvaldībām piederošajiem komersantiem, pretstatā nesen tirgū ienākušajiem, nelielus siltumenerģijas apjomus ražojošiem komersantiem vai potenciāliem konkurentiem (neatkarīgiem siltumenerģijas ražotājiem), ir ievērojami lielāka. Līdz ar to struktūrfondu pieejamība daļai komersantu ir vērtējama kā būtiska konkurences priekšrocība gan īstermiņā, gan ilgtermiņā. Tādējādi neatkarīgiem siltumenerģijas piegādes komersantiem, neatkarīgi no tā, vai tie iesaistās centralizētajā siltumapgādē vai lokālajā, ar pakalpojumu saistīto investīciju slogs pamatā ir ievērojami lielāks.
- Līdz ar to secināms, ka investīciju pieejamība ir vērtējama kā šķērslis jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai tirgū.
- 13) Esošie centrālās siltumapgādes komersanti, kuri atrodas dominējošā stāvoklī un kuru pastāvēšana skaidrojama ar pakalpojuma vēsturisko attīstību, rada konkurences deformāciju jau ar savu klātbūtni tirgū vien.

par 6 pašvaldībām¹, kurās situācija siltumapgādē tika analizētā detalizētāk

- 14) Veicot detalizētu analīzi par situāciju siltumapgādes nozarē 6 Latvijas pilsētās, secināms, ka 5 pilsētās darbojas pašvaldībai piederošs, vertikāli integrēts energoapgādes komersants, kurš faktiski arī veic siltumapgādes sistēmas operatora funkcijas². Tikai vienā pilsētā – Valmierā – pašvaldības kapitālsabiedrība neveic siltumenerģijas ražošanu, bet izmanto neatkarīgo ražotāju piegādāto siltumenerģiju. Līdz ar to secināms, ka siltumapgādes tirgus šajās pilsētās ir pašvaldības kontrolē.
- 15) No 5 pilsētām, kurās darbojas pašvaldībai piederošs, vertikāli integrēts energoapgādes komersants, Daugavpilī un Jūrmalā siltumenerģijas ražošanas pakalpojumu faktiski sniedz neatkarīgi siltumenerģijas ražotāji, savukārt Tukumā ir noslēgts sadarbības līgums par siltumenerģijas iegādi nākotnē. Līdz ar to secināms, ka tikai pusē no detalizēti apskatītajām pilsētām, pastāv faktiska vai potenciāla konkurence siltumenerģijas ražošanā.
- 16) Visi apskatītie tirgus dalībnieki atrodas monopolstāvoklī siltumenerģijas pārvades un sadales tirgū. Savukārt 3 no 6 atrodas monopolstāvoklī gan siltumenerģijas pārvades un sadales tirgū, gan siltumenerģijas ražošanas tirgū (AS „Rēzeknes siltumtīkli” kopā SIA „Rēzeknes enerģija”, SIA „Tukuma siltums”, SIA „Ventspils siltums”), savukārt 2 (AS „Daugavpils siltumtīkli”, SIA „Jūrmalas siltums”) atrašanās dominējošā stāvoklī var tikt konstatēta, veicot padziļinātu analīzi par iepirtajiem siltumenerģijas apjomiem.
- 17) Siltumapgādes pakalpojumu sniegšanā iesaistīto komersantu apgrozījumam galvenokārt ir tendence palielināties laika periodā no 2009.gada. Faktiski visiem komersantiem likviditātes rādītājs ir normas robežās, kas norāda, ka tiem nav problēmu ar īstermiņa saistību segšanu.
- 18) Nav konstatēts, ka pašvaldības³ dotētu pašvaldību kapitālsabiedrības siltumapgādes pakalpojumu sniegšanā.

konkrētais tirgus, kurā darbojas AS „Mārupes komunālie pakalpojumi”

- 19) AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” ir vertikāli integrēts siltumapgādes pakalpojumu sniedzējs, kurš sniedz siltumenerģijas ražošanas, pārvades, sadales un realizācijas pakalpojumu gala lietotājiem. Mārupes komunālie pakalpojumi siltumapgādes pakalpojumus sniedz Mārupes novadā, Skultē, Tīrainē un Mārupē.
- 20) Vērtējot peļņas rādītājus secināms, ka AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” pārskata periodā nav bijušas problēmas ar īstermiņa saistību segšanu.
- 21) Lai arī saskaņā ar izsniegtajām licencēm Mārupē saražotās siltumenerģijas tirdzniecību pārvadei un sadalei ir tiesīgi tirgot vēl divi komersanti, faktiski AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” nedarbojas konkurences apstākļos.
- 22) Deloitte vērtēja AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” noslēgtos līgumus ar siltumenerģijas gala lietotājiem. Ņemot vērā to, ka AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” ir dominējošs komersants siltumenerģijas piegādes tirgū, līgums par dzīvojamās mājas kopīpašuma pārvaldīšanu un

¹ Daugavpils pilsēta; Jūrmalas pilsēta; Tukuma pilsēta; Rēzeknes pilsēta; Valmieras pilsēta; Ventspils pilsēta

² Centralizēto siltumapgādi var veikt viens vertikāli integrēts energoapgādes komersants. Sistēmās, kurās ir vairāki siltumenerģijas ražotāji, no kuriem vismaz viens ir neatkarīgais ražotājs, izveido centralizētās siltumapgādes sistēmas operatoru. Siltumapgādes sistēmas operatora funkcijas var pildīt vertikāli integrēts komersants, kurš savstarpēji nodalīti veic siltumenerģijas ražošanu, pārvadi un sadali, 03.09.1998. Enerģētikas likuma ("LV", 273/275 (1334/1336), 22.09.1998., Ziņotājs, 20, 15.10.1998.) 47.pants

³ Daugavpils, Valmiera, Tukums

apsaimniekošanu, kas cita starpā paredz arī siltumenerģijas piegādi, rada bažas par iespējamu konkurences ierobežošanu.

Līgums paredz vairāku pakalpojumu vienlaicīgu, kompleksu sniegšanu, kā rezultātā, atsakoties, piemēram, no apsaimniekošanas pakalpojuma, tiek pārtraukts arī siltumapgādes pakalpojuma sniegšanas līgums. Negatīva ietekme uz konkurenci var rasties tajos tirgos, kuros AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” sniedz citus pakalpojumus, darbojoties konkurences apstākļos. Piemēram, namu apsaimniekošanas tirgū.

konkrētais tirgus, kurā darbojas SIA „Madonas Siltums”

- 23) SIA „Madonas Siltums” šajā nozarē ir vienīgais tirgus dalībnieks Madonā. Savukārt jauni pakalpojumu sniedzēji tirgū nav varējuši ienākt pastāvošo tirgus barjeru rezultātā. Līdz ar to tirgū nepastāv konkurence.
- 24) Ir pozitīvi vērtējama pašvaldības iniciatīva izsludināt konkursu par siltumenerģijas ražošanu pašvaldības teritorijā.
- 25) Vērtējot peļņas rādītājus, secināms, ka SIA „Madonas Siltums” pārskata periodā nav bijušas problēmas ar īstermiņa saistību segšanu.
- 26) Secināms, ka šobrīd, ja pašvaldības kapitālsabiedrība nesniegtu siltumapgādes pakalpojumus, tirgus pakalpojuma sniegšanu nevarētu nodrošināt.

konkrētais tirgus, kurā darbojas SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs”

- 27) Pašvaldības kapitālsabiedrības SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” dibināšana nav juridiski pamatota saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likumu⁴ un Tūrisma likumu⁵.
- 28) Ir pamats uzskatīt, ka SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs”, vienlaicīgi veicot gan pašvaldības uzdevumus, gan komercdarbību, atrodas „interesu konfliktā”, kā rezultātā var tikt ierobežota konkurence tirgū.
- 29) Pašvaldība, deleģējot uzdevumus un sniedzot dotācijas SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs”, ir radījusi barjeru jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai tirgū, kurā SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” sniedz komercpakalpojumus.
- 30) Vērtējot peļņas rādītājus secināms, ka SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” pārskata periodā nav bijušas problēmas ar īstermiņa saistību segšanu.

konkrētais tirgus, kurā darbojas SIA „Ludzas tūrisma aģentūra”

- 31) Pašvaldības kapitālsabiedrības SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” dibināšana nav juridiski pamatota saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likumu⁶ un Tūrisma likumu.⁷
- 32) Ja SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” ir deleģēti pašvaldības uzdevumi tūrisma jomā un ja tā saņem pašvaldības dotācijas, tad ir pamats vērtēt, vai SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” nepastāv „interesu konflikta” risks, kā rezultātā var tikt ierobežota konkurence tirgū.

⁴ 06.06.2002. Valsts pārvaldes iekārtas likums ("LV", 94 (2669), 21.06.2002., Ziņotājs, 14, 25.07.2002.)

⁵ 17.09.1998. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.)

⁶ 06.06.2002. Valsts pārvaldes iekārtas likums ("LV", 94 (2669), 21.06.2002., Ziņotājs, 14, 25.07.2002.)

⁷ 17.09.1998. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.)

- 33) Vērtējot peļņas rādītājus secināms, ka SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” pārskata periodā nav bijušas problēmas ar īstermiņa saistību segšanu.

konkrētais tirgus, kurā darbojas SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika”

- 34) Pašvaldības kapitālsabiedrības SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” dibināšana nav pamatota.
- 35) Zobārstniecības pakalpojumu tirgū kopumā ir konstatējama konkurence.
- 36) SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” ir būtiska ietekme tirgū.
- 37) SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” viens no pakalpojuma realizācijas kanāliem ir valsts un pašvaldības iestādes, kuru pienākumos ietilpst veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšana saviem klientiem.
- 38) Vērtējot peļņas rādītājus secināms, ka SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” pārskata periodā nav bijušas problēmas ar īstermiņa saistību segšanu.

konkrētais tirgus, kurā darbojas SIA „Bauskas zobārstniecība” un SIA „Zemgales mutes veselības centrs”

- 39) Pašvaldības kapitālsabiedrības SIA „Bauskas zobārstniecība” un SIA „Zemgales mutes veselības centrs” dibināšana nav pamatota.
- 40) Pašvaldības komersantiem ir būtiska ietekme tirgū.
- 41) Zobārstniecības pakalpojumu tirgū kopumā ir konstatējama konkurence.
- 42) Vērtējot peļņas rādītājus secināms, ka pašvaldības komersantiem pārskata periodā nav bijušas problēmas ar īstermiņa saistību segšanu.

PĒTĪJUMA IETVAROS DELOITTE IZSAKA ŠĀDUS IETEIKUMUS:

siltumapgādes nozarē

- 1) Nepieciešams iniciēt izmaiņas normatīvajos aktos, kas ierobežotu un kontrolētu pašvaldības iestāžu un aģentūru nepamatotu iesaisti komercdarbībā.
- 2) Uzsākt diskusiju par Eiropas Savienības struktūrfondu plašāku pieejamību, kuras rezultātā tiktu veicināta konkurence siltumenerģijas ražošanas un jaunas siltumenerģijas piegādes un sadales infrastruktūras izbūvē.

konkrētais tirgus, kurā darbojas AS „Mārupes komunālie pakalpojumi”

- 3) Deloitte ieskatā nepieciešams veikt padziļinātu izpēti, vai AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” neizmanto dominējošo stāvokli ļaunprātīgi, sasaistot siltumapgādes pakalpojuma sniegšanu ar citiem pakalpojumiem.

konkrētais tirgus, kurā darbojas SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs”

- 4) Nepieciešams informēt Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju par Valsts pārvaldes iekārtas likumam⁸ neatbilstošu pašvaldības komercdarbību.

konkrētais tirgus, kurā darbojas SIA „Ludzas tūrisma aģentūra”

- 5) Nepieciešams iegūt papildus informāciju no SIA „Ludzas tūrisma aģentūra”, izmantojot Konkurences likumā noteiktās pilnvaras, lai izvērtētu, vai SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” darbība atbilst Valsts pārvaldes iekārtas likumam.⁹

konkrētais tirgus, kurā darbojas SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika”

- 6) Ir pamats veikt padziļinātu izpēti par SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” pastāvīgo līgumu ar valsts un pašvaldības iestādēm, kuru pienākumos ietilpst veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšana saviem klientiem, ietekmi uz konkurenci.

⁸ 06.06.2002. Valsts pārvaldes iekārtas likuma ("LV", 94 (2669), 21.06.2002., Ziņotājs, 14, 25.07.2002.), 88.panta pirmā daļa

⁹ 06.06.2002. Valsts pārvaldes iekārtas likuma ("LV", 94 (2669), 21.06.2002., Ziņotājs, 14, 25.07.2002.), 88.panta pirmā daļa

III IZMANTOTĀ INFORMĀCIJA

1. PIRMAJĀ POSMĀ IZMANTOTĀ INFORMĀCIJA

Deloitte, saskaņā ar Līguma nosacījumiem un Tehnisko piedāvājumu publiskajā iepirkumā (id.Nr. KP/2012/1), izstrādāja datu bāzi, apkopojot publiski pieejamo informāciju par pašvaldību kapitālsabiedrībām.

Datu bāzē apkopota šāda informācija:

1. Interneta mājas lapās www.lursoft.lv un www.creditinfolatvija.lv pieejamā informācija par kapitālsabiedrību dalībniekiem, tiesisko formu, reģistrācijas numuru un datumu, juridisko adresi, apmaksāto pamatkapitālu, apgrozījumu, darbības virzieniem atbilstoši NACE klasifikatoram¹⁰, t.sk. kapitālsabiedrību 2011.gada pārskatos norādītajiem darbības virzieniem.
2. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas 2012.gada 15.novembra vēstulē Nr. 17.18-le/15069 Deloitte sniegtā informācija par pašvaldību izveidotajām kapitālsabiedrībām.
3. Kapitālsabiedrību mājas lapās pieejamā informācija.
4. Informācija par kapitālsabiedrību sniegtajiem pakalpojumiem, kas iekļauta interneta mājas lapās www.zlhotline.lv un www.1188.lv.
5. Nozaru asociāciju interneta mājas lapās iekļautā informācija.
6. Pašvaldību mājas lapās iekļautā informācija.
7. Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas publiskotā informācija (<http://www.sprk.gov.lv/>).
8. Valsts SIA "Autotransporta Direkcija" publiskotā informācija (<http://www.atd.lv/lat/>).
9. Informāciju par kapitālsabiedrību apsaimniekoto atkritumu veidiem, kas iekļauta interneta mājas lapā <http://www.atkritumi.lv/>.
10. Informācija par medicīnas pakalpojumu sniedzējiem interneta mājas lapā <http://www.vmnvd.gov.lv/lv/469-veselibas-aprupes-pakalpojumi>.
11. Atsevišķos gadījumos, lai precizētu darbības veidu, Deloitte sazinājās ar kapitālsabiedrībām telefoniski.

2. OTRAJĀ POSMĀ IZMANTOTĀ INFORMĀCIJA

2.1. Komersantu sniegtā informācija:

- 2.1.1. 10.01.2013. SIA „Jūrmalas siltums” vēstule Nr.01-5.1/2;
- 2.1.2. 21.01.2013. SIA „Valmieras siltums” vēstule Nr.2.-4/51;
- 2.1.3. 14.01.2013. PAS „Daugavpils siltumtīkli” vēstule Nr.1.5-4/49;
- 2.1.4. 19.12.2012. SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” vēstule Nr.20/1-10;
- 2.1.5. 19.12.2012. SIA „Madonas Siltums” vēstule Nr.01-09/581;
- 2.1.6. 17.12.2012. SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” vēstule Nr.01-4.2/57;
- 2.1.7. SIA „Bauskas zobārstniecība” atbildes vēstule;
- 2.1.8. AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” atbildes vēstule;
- 2.1.9. SIA „Tukuma siltums” atbildes vēstule.

2.2. Normatīvie akti

- 2.2.1. likums "Par pašvaldībām" ("LV", 61 (192), 24.05.1994., Ziņotājs, 11, 16.06.1994.);
- 2.2.2. Ārstniecības likuma ("LV", 167/168 (882/883), 01.07.1997., Ziņotājs, 15, 07.08.1997.);

¹⁰ Saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija, pieejams: <http://www.ur.gov.lv/?a=938>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

- 2.2.3. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.);
- 2.2.4. Enerģētikas likums ("LV", 273/275 (1334/1336), 22.09.1998., Ziņotājs, 20, 15.10.1998.);
- 2.2.5. Konkurences likums ("LV", 151 (2538), 23.10.2001., Ziņotājs, 22, 22.11.2001.);
- 2.2.6. Valsts pārvaldes iekārtas likums ("LV", 94 (2669), 21.06.2002., Ziņotājs, 14, 25.07.2002.);
- 2.2.7. Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likums ("LV", 96 (4082), 19.06.2009., Ziņotājs, 14, 23.07.2009.);
- 2.2.8. 08.03.2005. MK noteikumi Nr.170 "Noteikumi par ārstniecības iestāžu reģistru"; 20.01.2009. MK noteikumi Nr.60 "Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām" ("LV", 23 (4009), 11.02.2009.);
- 2.2.9. 19.12.2006. MK noteikumi Nr.1046 "Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība" ("LV", 208 (3576), 30.12.2006.);
- 2.2.10. 20.01.2009. MK noteikumi Nr.60 "Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām" ("LV", 23 (4009), 11.02.2009.);
- 2.2.11. 27.10.2009. MK noteikumi Nr.1227 "Noteikumi par regulējamiem sabiedrisko pakalpojumu veidiem" ("LV", 172 (4158), 29.10.2009.);
- 2.2.12. 14.07.2010. SPRK lēmums Nr.1/12 "Noteikumi par tarifus veidojošo izmaksu pamatojumu" ("LV", 116 (4308), 23.07.2010.); 14.04.2010. SPRK lēmums Nr.1/7 "Siltumenerģijas apgādes pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodika" ("LV", 62 (4254), 20.04.2010.).

2.3. Cita informācija

- 2.3.1. Rīgas Tehniskās universitātes Transporta un mašīnzinību fakultātes Siltumenerģētisko sistēmu katedra, Ā.Žīgura promocijas darbs Centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitāte, pieejams: <http://www.bf.rtu.lv/documents/sgut/az.pdf>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013;
- 2.3.2. Konkurences padomes publiskais ziņojums par zobārstniecības pakalpojumu tirgu, pieejams: <http://www.kp.gov.lv/documents/c35c31de227c207176173eac174685ad119f7529>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013;
- 2.3.4. Enerģētikas attīstības pamatnostādnes 2007. – 2016. gadam (Informatīvā daļa), apstiprinātas ar Ministru kabineta 01.08.2006. rīkojumu Nr.571, pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2017>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013;
- 2.3.5. Konkurences padomes 2011.gada 8.aprīļa lēmums Nr. E02-18 Par pārkāpuma konstatēšanu, tiesiskā pienākuma un naudas soda uzlikšanu Lieta Nr.2944/11/03.02./1 Par Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 1.punktā noteiktā aizlieguma pārkāpumu SIA „Jūrmalas siltums” darbībās, pieejams: <http://www.kp.gov.lv/files/pdf/KTspGQIbTn.pdf>, pēdējo reizi skatīts: 28.01.2013.

IV PASKAIDROJOŠA INFORMĀCIJA PAR DATU BĀZĒ APKOPOTO INFORMĀCIJU

1. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA PAR PIRMO POSMU

Pētījuma pirmā posma mērķis bija iegūt informāciju par visiem komersantiem, kuru dalībnieks ir kāda no pašvaldībām, respektīvi, to skaits Latvijā, skaits katrā pašvaldībā un pašvaldības ietekmes apmērs katrā komersantā. Tika iegūta informācija par tirgiem, kuros darbojas pašvaldībām piederoši komersanti. Mūsu darba uzdevums bija izpētīt un novērtēt kopējo situāciju nozarēs, kur darbojas pašvaldību izveidoti komersanti: identificēt šos komersantus un to piekritību konkrētai pašvaldībai, noteikt līdzdalību citos komersantos (norādot līdzdalības lielumu), darbības laiku tirgū, komersantu darbības veidus atbilstoši saimniecisko darbību klasifikācijai (NACE 2.red.), identificēt sniegtos pakalpojumus/ražotās preces, identificēt komersantu atrašanās un pakalpojumu sniegšanas ģeogrāfiskās robežas un identificēt, aptuveno konkrēto preču tirgus.

Apkopojums tika sagatavots tabulas veidā, izmantojot Microsoft Excel programmu, kura nodrošina arī atlases veikšanas iespējas un kurā tika ietverta šāda informācija:

- 1) komersanta nosaukums;
- 2) pašvaldības nosaukums;
- 3) komersanta dibināšanas datums;
- 4) komersanta darbības pārtraukšanas datums;
- 5) komersanta juridiskā adrese, reģistrācijas numurs;
- 6) komersanta apgrozījums;
- 7) pašvaldībai piederošo daļu skaits un izšķirošā ietekme komersantā;
- 8) citi komersanta dalībnieki;
- 9) komersanta darbības veids atbilstoši NACE 2.red. klasifikatoram;
- 10) komersanta konkurenti.

2. STATISTIKA PAR PAŠVALDĪBU DALĪBU KAPITĀLSABIEDRĪBĀS

Latvijā ir 118 vietējās pašvaldības – 109 novadi un deviņas republikas pilsētas¹¹. No 118 vietējām pašvaldībām 3 pašvaldības¹² nav izveidojušas ne vienu kapitālsabiedrību; 11 pašvaldībām¹³ ir 1 kapitālsabiedrība; 67 pašvaldībām¹⁴ ir līdz 5 kapitālsabiedrībām; 28 pašvaldībām¹⁵ ir

¹¹ http://www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/pasv/kont/?doc=13066

¹² Alsungas novada pašvaldība, Carnikavas novada pašvaldība, Sējas novada pašvaldība

¹³ Baldones novada pašvaldība, Ciblas novada pašvaldība, Jaunjelgavas novada pašvaldība, Neretas novada pašvaldība, Riebiņu novada pašvaldība, Rundāles novada pašvaldība, Skrundas novada pašvaldība, Strenču novada pašvaldība, Tērvetes novada pašvaldība, Ventspils novada pašvaldība, Vecpiebalgas novada pašvaldība

¹⁴ Aglonas novada pašvaldība, Aknīstes novada pašvaldība, Amatas novada pašvaldība, Apes novada pašvaldība, Auces novada pašvaldība, Babītes novada pašvaldība, Baltinavas novada pašvaldība, Balvu novada pašvaldība, Beverīnas novada pašvaldība, Burtnieku novada pašvaldība, Cesvaines novada pašvaldība, Dagdas novada pašvaldība, Daugavpils novada pašvaldība, Dundagas novada pašvaldība, Durbes novada pašvaldība, Engures novada pašvaldība, Ērgļu novada pašvaldība, Garkalnes novada pašvaldība, Iecavas novada pašvaldība, Ikšķiles novada pašvaldība, Inčukalna novada pašvaldība, Jaunpiebalgas novada pašvaldība, Jaunpils novada pašvaldība, Jēkabpils novada pašvaldība, Kandavas novada pašvaldība, Kārsavas novada pašvaldība, Kocēnu novada pašvaldība, Kokneses novada pašvaldība, Krustpils novada pašvaldība, Ķeguma novada pašvaldība, Lielvārdes novada pašvaldība, Līgatnes novada pašvaldība, Līvānu novada pašvaldība, Lubānas novada pašvaldība, Ludzas novada pašvaldība, Mālpils novada pašvaldība, Mārupes novada pašvaldība, Mazsalacas novada pašvaldība, Mērsraga novada pašvaldība, Naukšēnu novada pašvaldība, Nīcas novada pašvaldība, Ozolnieku novada pašvaldība, Pāgaujas novada pašvaldība, Pāvilostas novada pašvaldība, Pļaviņu novada pašvaldība, Preiļu novada pašvaldība, Priekule novada pašvaldība, Raunas novada pašvaldība, Rēzeknes novada pašvaldība, Rojas novada pašvaldība, Ropažu novada pašvaldība, Rucavas novada pašvaldība, Rugāju novada pašvaldība, Rūjienas novada pašvaldība, Salacgrīvas novada pašvaldība, Salas novada pašvaldība, Salaspils novada pašvaldība, Saulkraustu novada pašvaldība, Siguldas novada pašvaldība, Smiltenes novada pašvaldība, Stopiņu novada pašvaldība, Vaiņodes novada pašvaldība, Vārkavas novada pašvaldība, Vecpiebalgas novada pašvaldība, Vecumnieku novada pašvaldība, Viļānu novada pašvaldība, Zilupes novada pašvaldība

¹⁵ Ādažu novada pašvaldība, Aizkraukles novada pašvaldība, Aizputes novada pašvaldība, Alojās novada pašvaldība, Alūksnes novada pašvaldība, Bauskas novada pašvaldība, Brocēnu novada pašvaldība, Cēsu novada pašvaldība, Dobeles novada pašvaldība, Grobiņas novada pašvaldība, Gulbenes novada pašvaldība, Ilūkstes novada pašvaldība, Jēkabpils pilsēta, Jelgavas novada

līdz 10 kapitālsabiedrībām. Visvairāk kapitālsabiedrību ir Rīgā. Rīgas pilsētas pašvaldība ir dalībnieks 32 kapitālsabiedrībās. Nākamās pašvaldības ar lielāko kapitālsabiedrību skaitu ir Liepājas pilsētas pašvaldība (dalībnieks 22 kapitālsabiedrībās) un Jelgavas pilsētas pašvaldība (dalībnieks 15 kapitālsabiedrībās).

Apkopotā informācija liecina, ka d/b sagatavošanas brīdī Latvijā ir reģistrētas 417 kapitālsabiedrības, kurās dalībnieks ir pašvaldība. 310 kapitālsabiedrībās pašvaldība ir vienīgais dalībnieks.

3. TIRGI, KUROS DARBOJAS PAŠVALDĪBU KAPITĀLSABIEDRĪBAS

Izvērtējot d/b apkopoto informāciju, secināms, ka tirgi, kuros galvenokārt darbojas pašvaldību kapitālsabiedrības, ir saistīti ar pašvaldībām deleģēto autonomo funkciju¹⁶ realizēšanu un tajos vēsturiski vietējā pašpārvalde ir sniegusi pakalpojumus iedzīvotājiem.

Tirgi, kuros visvairāk darbojas pašvaldību kapitālsabiedrības ir:

- 1) tvaika piegādes un kondicionēšanas (NACE 35.30) pakalpojumu sniedz 102 kapitālsabiedrības;
- 2) nekustamā īpašuma pārvaldīšanas par atlīdzību vai uz līguma pamata (NACE 68.32) pakalpojumu sniedz 68 kapitālsabiedrības;
- 3) sava vai nomāta nekustamā īpašuma izīrēšanas un pārvaldīšanas (NACE 68.20) pakalpojumu sniedz 17 kapitālsabiedrības;
- 4) ūdens ieguves, attīrīšanas, apgādes (NACE 36.00) un notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas (NACE 37.00) pakalpojumus sniedz 121 kapitālsabiedrība;
- 5) atkritumu savākšanas (NACE 38.11) pakalpojumu sniedz 39 kapitālsabiedrības;
- 6) veselības aprūpes pakalpojumu slimnīcās (NACE 86.10) un vispārējā ārstu praksē (NACE 86.21) sniedz 61 kapitālsabiedrība;
- 7) ar elektroenerģijas ražošanu (NACE 35.11) nodarbojas 9 kapitālsabiedrības;
- 8) pilsētas un piepilsētas pasažieru sauszemes pārvadājumu (NACE 49.31) pakalpojumu sniedz 17 kapitālsabiedrības.

Papildus jānorāda, ka 27 no reģistrētajām pašvaldību kapitālsabiedrībām 2011.gada apgrozījums ir nulle; 14 kapitālsabiedrībām 2011.gada apgrozījums ir zem 10'000 LVL; 45 kapitālsabiedrībām 2011.gada apgrozījums ir no 10'000 līdz 50'000 LVL; 40 kapitālsabiedrībām 2011.gada apgrozījums ir no 50'000 līdz 100'000 LVL; 21 kapitālsabiedrībai 2011.gada apgrozījums ir no 100'000 līdz 500'000 LVL; 70 kapitālsabiedrībām 2011.gada apgrozījums ir no 500'000 līdz 1'000'000 LVL; 90 kapitālsabiedrībām 2011.gada apgrozījums ir no 1'000'000 līdz 10'000'000 LVL.

Tirgi, kuros ir pārstāvētas pašvaldību kapitālsabiedrības, kuru apgrozījums pārsniedz 1'000'000 LVL pamatā ir:

- 1) nekustamā īpašuma pārvaldīšana par atlīdzību vai uz līguma pamata, tvaika piegāde un gaisa kondicionēšana, kā arī notekūdeņu savākšana un attīrīšana lielākās pilsētās (piemēram, Rīga, Rēzekne, Valmiera, Ventspils, Madona, Ludza, Preiļi, Rēzekne);
- 2) veselības aprūpes pakalpojumi (slimnīcu darbība) lielākās pilsētās (piemēram, Rīga, Liepāja, Jelgava, Valmiera, Tukums, Saldus, Rēzekne, Preiļi, Ogre, Ludza, Kuldīga, Bauska);
- 3) starppilsētu pārvadājumi no lielākām pilsētām (piemēram, Valmiera, Ventspils, Liepāja, Jēkabpils, Daugavpils, Cēsis);
- 4) atkritumu apsaimniekošana.

Secināms, ka kapitālsabiedrību apgrozījuma apjomu galvenokārt ietekmē sniegtā pakalpojuma veids (tie ir pakalpojumi, kuri nepieciešami katrai māsaimniecībai, sociāli nozīmīgi pakalpojumi) un ģeogrāfiskā

pašvaldība, Krāslavas novada pašvaldība, Krimuldas novada pašvaldība, Kuldīgas novada pašvaldība, Limbažu novada pašvaldība, Ogres novada pašvaldība, Olaines novada pašvaldība, Priekules novada pašvaldība, Saldus novada pašvaldība, Talsu novada pašvaldība, Tukuma novada pašvaldība, Valkas novada pašvaldība, Valmieras pilsēta, Viesītes novada pašvaldība, Viļakas novada pašvaldība

¹⁶ 19.05.1994. likums "Par pašvaldībām" ("LV", 61 (192), 24.05.1994., Ziņotājs, 11, 16.06.1994.), 15. pants

teritorija (kur iedzīvotāju blīvums attiecīgajā ģeogrāfiskajā teritorijā, kurā pakalpojums tiek sniegts, ir lielāks).

Lielu apgrozījumu kapitālsabiedrībai nodrošina arī kapitālsabiedrībai nodotie vērtīgie aktīvi (piemēram, SIA „Rīgas Meži”), vai nodrošināta sadarbība ar pašvaldību (piemēram, SIA „Rīgas pilsēt būvnieks”).

Ir vērojama tendence, ka papildus tiem tirgiem, kuros vēsturiski pašvaldība ir sniegusi pakalpojumus, pašvaldības iesaistās tirgos, kurus finansiāli atbalsta Eiropas Savienība un kuru attīstībai ir izveidots īpašs valsts normatīvais regulējums (piemēram, atkritumu apsaimniekošana un atjaunojamo energoresursu ražošana).

4. VISPĀRĒJS SĀKOTNĒJAIS NOVĒRTĒJUMS PAR PAŠVALDĪBU KAPITĀLSABIEDRĪBU IETEKMI UZ KONKURENCI

No publiski pieejamās informācijas izriet, ka no 417 pašvaldību kapitālsabiedrībām, 153 kapitālsabiedrībām var tikt konstatēts monopolstāvoklis, jo tām nav ne viena konkurenta. Viens konkurents ir 64 kapitālsabiedrībām. Divi konkurenti ir 32 kapitālsabiedrībām. Līdz pieciem konkurentiem ir 163 kapitālsabiedrībām. Savukārt 10 un iespējams vairāk konkurentu ir 30 kapitālsabiedrībām. Līdz ar to secināms, ka lielākai daļai kapitālsabiedrību vai nu nav vispār konkurentu, vai konkurentu skaits nav lielāks par pieciem.

Konkurenci vistīcāmāk nevar vērtēt kā pietiekami efektīvu lielākajā daļā tirgus, jo:

- 1) pašvaldību kapitālsabiedrības galvenokārt darbojas tirgos, kuros tās vēsturiski ir sniegušas pakalpojumu;
- 2) pakalpojumu sniegšana ir saistīta ar infrastruktūru, kura ir būtiska pakalpojuma sniegšanai, savukārt alternatīvas infrastruktūras izbūve vistīcāmāk nav samērīga ar pieprasījumu tirgū;
- 3) pašvaldības nereti sniedz atbalstu kapitālsabiedrībām, kuru dalībnieks tā ir, jo īpaši tām kapitālsabiedrībām, kuras sniedz sociāli nozīmīgus pakalpojumus pašvaldības iedzīvotājiem.

Pašvaldību kapitālsabiedrībām konkurenti lielākoties ir nevis pamattirgū, kurā darbojas kapitālsabiedrības, bet gan ar pamatdarbību saistītu pakalpojumu sniegšanā. Līdz ar to, lai arī ir konstatējama zināma konkurence tirgos, kuros darbojas pašvaldības sabiedrības, lielākajai daļai kapitālsabiedrību varētu tikt konstatēta samērā liela tirgus vara neieļaut tirgū konkurentus un/vai diktēt darījumu nosacījumus. To ietekmē arī fakts, ka pašvaldību kapitālsabiedrības (īpaši komunālo pakalpojumu sfērā)¹⁷ sniedz ļoti plašu pakalpojumu klāstu. Līdz ar to pastāv iespēja pārņemt tirgus varu no tirgiem, kur konkurentu nav, vai objektīvi nevar izveidoties, uz tirgiem, kur konkurence objektīvi varētu veidoties. Tai pat laikā konkurentu neesamība var būt objektīvi pamatota ar pieprasījuma trūkumu atsevišķos reģionos.

Elektroenerģijas ražošanas tirgū (NACE 35.11) ir vērojams samērā liels konkurentu skaits. Elektroenerģijas ražošanas tirgū, kurā iesaistās pašvaldības, konkurenti ir ne tikai privātā kapitāla sabiedrības, bet arī pašvaldību kapitālsabiedrības. Taču konkurentu skaits šajā tirgū neliecina par konkurenci, jo šis ir regulēts tirgus ar garantētu iepirkuma apjomu.

Atkritumu apsaimniekošanā ir konstatējams samērā liels konkurentu skaits. Neskatoties uz konkurentu skaitu, konkurenci objektīvi var vērtēt tikai atsevišķu atkritumu veidu apsaimniekošanā (piemēram, būvniecības atkritumi, metāllūžņi, akumulatori, lieltgabarieta atkritumi) un attiecībā uz šauru klientu grupu (kuri, papildus pašvaldības noteiktam atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu sniedzējam, izvēlas arī citus pakalpojumu sniedzējus). Konkurenci šajā tirgū negatīvi ietekmē pastāvošais normatīvais regulējums.

Arī starppilsētu pārvadājumos ir vērojams pietiekami liels konkurentu skaits. Taču arī šajā nozarē, ņemot vērā normatīvo regulējumu un attiecīgi noslēgtos pakalpojumu sniegšanas līgumus, konkurentu skaits neliecina par konkurenci esamību tirgū.

¹⁷ Piemēram, SIA „Sarkaju komunālais uzņēmums”, SIA „Aizkraukles KUK”, SIA „Būks”, SIA „Lubānas KP”

No d/b apkopotās informācijas izriet, ka pašvaldības izvēlas dažādas juridiskās formas viena un tā paša pakalpojuma nodrošināšanai. Līdz ar to veidojas situācija, ka pašvaldības iestādes konkurē ar pašvaldības kapitālsabiedrībām. Šāda situācija ir konstatējama veco ļaužu un invalīdu aprūpes pakalpojuma sniegšanā. Piemēram, SIA „Pansionāts Rokaiži” konkurē ar pašvaldības iestādēm pansionāts „Rauda” un veco ļaužu pansionāts „Ābeles”. Arī pašvaldības kapitālsabiedrības, iznomājot telpas, vienlaicīgi konkurē ar pašvaldības iestādēm. Piemēram, SIA „Austrumlatvijas koncertzāle” konkurē ar pašvaldības iestādi, Kultūras pārvaldes struktūrvienību Rēzeknes pilsētas kultūras nams, savukārt SIA „Kurzemes filharmonija” konkurē ar pašvaldības iestādi Ventspils pilsētas Kultūras centrs.

Vērtējot pašvaldības kapitālsabiedrību konkurentu skaitu viena novada ietvaros, secināms, ka ir novadi, kur nevienai no pašvaldības kapitālsabiedrībām nav konkurentu. Piemēram, Cescvaines novadā, Dagdas novadā, Ērgļu novadā, Garkalnes novadā, Vaiņodes novadā nevienai pakalpojumus sniedzošai pašvaldības kapitālsabiedrībai nav konstatēti konkurenti.

Ir vērojama zināma konkurence ceļu un maģistrāļu būvniecības tirgū (NACE 42.11), ja konkrēto ģeogrāfisko tirgu definē plašāk kā vienas apdzīvotas vietas vai novada teritoriju. Taču pastāv risks, ka pašvaldības administratīvās teritorijas ietvaros konkurence var tikt ierobežota pašvaldības lēmumu rezultātā.

Pašvaldības kapitālsabiedrības iesaistās arī konsultāciju tirgū (SIA „Latgales uzņēmējdarbības atbalsta centrs”, tūrisma tirgū (SIA „LIEPĀJAS REĢIONA TŪRISMA INFORMĀCIJAS BIROJS”, SIA „Ludzas tūrisma aģentūra”), kapu apsaimniekošanas tirgū (SIA „Jūrmalas kapi”), autostāvvietu tirgū (SIA „Liepājas autostāvvietas”, SIA „Parkings D”, SIA „Rīgas satiksme”), sniedz tehniskās pārbaudes un analīzes pakalpojumus (SIA „Venttest”). Deloitte ieskatā iepriekš uzskaitītie nav tirgi, kuros būtu pamatoti pašvaldībām ar kapitālsabiedrību starpniecību iesaistīties. Ņemot vērā to, ka Konkurences padome līdz šim nav padziļināti vērtējusi konkurenci šajos tirgos, Deloitte ieskatā padziļināta tirgus izpēte tajos būtu nepieciešama.

Pašvaldības ir ieguvušas daļas 115 kapitālsabiedrībās 2012.gadā, no kurām 17 kapitālsabiedrībās daļas 100% pieder vienai pašvaldībai. Savukārt 2011.gadā pašvaldības ir ieguvušas daļas 72 kapitālsabiedrībās, no kurām 62 kapitālsabiedrībās daļas 100% pieder vienai pašvaldībai. Pašvaldības ir ieguvušas daļas 44 kapitālsabiedrībās 2010.gadā, no kurām 40 kapitālsabiedrībās daļas 100% pieder vienai pašvaldībai. Savukārt 2009.gadā pašvaldības ir ieguvušas daļas 79 kapitālsabiedrībās, no kurām 55 kapitālsabiedrībās daļas 100% pieder vienai pašvaldībai. Līdz ar to secināms, ka liela daļa no šobrīd tirgū esošajām kapitālsabiedrībām ir dibinātas laika periodā no 2009.gada.

2012.gadā nav dibinātas jaunas kapitālsabiedrības. Savukārt 2011.gadā ir dibinātas 7 kapitālsabiedrības. Visu 2011.gadā jaundibināto pašvaldības kapitālsabiedrību daļas 100% pieder vienai pašvaldībai. No jauna dibinātas 11 kapitālsabiedrības 2010.gadā, no tām 7 kapitālsabiedrības 100% pieder vienai pašvaldībai. Savukārt 2009.gadā no jauna dibinātas 10 kapitālsabiedrības, no tām 5 kapitālsabiedrības 100% pieder vienai pašvaldībai.

No d/b apkopotās informācijas par visām laika periodā no 2007.gada līdz 2012.gadam tirgū esošajām pašvaldību kapitālsabiedrībām secināms, ka likvidētas šajā periodā ir tikai 8 kapitālsabiedrības, uzsākts likvidācijas process 3 kapitālsabiedrībām, maksātnespējas process ir uzsākts 1 kapitālsabiedrībai.

V KONKURENCES STĀVOKĻA ANALĪZE

1. VISPĀRĒJA IFORMĀCIJA PAR OTRO POSMU

Saskaņā ar Līguma otro pielikumu un Tehnisko piedāvājumu, Deloitte veica vispārēju analīzi siltumapgādes nozarē kopumā un veica konkurenci raksturojošo faktoru izpēti¹⁸ siltuma ražošanā un piegādē šādās teritorijās:

- 1) Daugavpils pilsēta;
- 2) Ventspils pilsēta;
- 3) Valmieras pilsēta;
- 4) Jūrmalas pilsēta;
- 5) Rēzeknes pilsēta;
- 6) Tukuma pilsēta.

Saskaņā ar Līguma otro pielikumu un Tehnisko piedāvājumu, Deloitte otrā posma ietvaros veica padziļinātu izpēti šādos tirgos, kuros darbojas:

- 1) AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” un SIA „Madonas Siltums”, sniedzot siltumapgādes pakalpojumu (NACE 2.red.35.30);
- 2) SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” un SIA „Ludzas tūrisma aģentūra”, sniedzot tūrisma informācijas centra pakalpojumus;
- 3) SIA „Zemgales mutes veselības centrs”, SIA „Bauskas zobārstniecība” un SIA „Daugavpils Zobārstniecības poliklīnika”, sniedzot zobārstniecības pakalpojumus.

Ņemot vērā to, ka otrā posma darba uzdevums aptver trīs nozares, turpmākā analizē katra nozare, atkarībā no augstāk definētās detalizācijas pakāpes, tiks izvērtēta atsevišķās apakšnodalās.

Apakšnodalās ir veidotas atbilstoši Iepirkuma Tehniskajā piedāvājumā norādītajam pakalpojuma aprakstam.

Deloitte otrajā posmā vērtēja normatīvos aktus, komersantu sniegtās atbildes uz Deloitte uzdotajiem jautājumiem, Padomes praksi, publiski pieejamo informāciju t.sk. pašvaldību mājas lapās pieejamo informāciju, Sabiedrisko pakalpojumu regulatora, Veselības inspekcijas un Nacionālā veselības dienesta mājas lapā pieejamo informāciju, kā arī informāciju no interneta resursiem: www.lursoft.lv, www.crediweb.lv, <http://www.zl.lv>, u.c.

2. SILTUMAPGĀDES PAKALPOJUMU ANALĪZE

Siltumapgāde ir svarīga Latvijas iedzīvotāju dzīves kvalitātes sastāvdaļa, ņemot vērā klimatiskos apstākļus.¹⁹ Vairāk kā 60% no valstī kopā patērētajiem energoresursiem tiek izmantoti tieši siltumapgādē.²⁰

Siltumapgāde ir regulētā nozare.²¹ Siltumenerģijas ražošana, iepirkšana, pārveide, uzglabāšana, pārvade, sadale vai tirdzniecība ir enerģētikas jomā veicama energoapgādes (t.sk. siltumapgādes) komersanta komercdarbība, kuru ir nepieciešams licencēt vai reģistrēt.²²

¹⁸ Izpēte veikta siltumapgādes nozarē kopumā atbilstoši Tehniskā piedāvājuma punktiem Nr.1.1., 1.2., 2.5., 2.7., siltuma ražošanā un piegādē Tehniskā piedāvājuma punktiem Nr. 2.4., 3.1., 3.2., 4., 5.

¹⁹ Pieejams: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=30176>, pēdējo reizi skatīts: 28.01.2012.

²⁰ Rīgas Tehniskās universitātes Transporta un mašīnzinību fakultātes Siltumenerģētisko sistēmu katedra, Ā.Žīgura promocijas darbs Centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitāte, pieejams: <http://www.bf.rtu.lv/documents/sgut/az.pdf>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

²¹ Regulēta tiek siltumenerģijas ražošana, pārvadi, sadali un tirdzniecību, ja kopējais siltumenerģijas apjoms katrā no minētajiem posmiem pārsniedz 5 000 megavatstundu gadā, 27.10.2009. MK noteikumi Nr.1227 "Noteikumi par regulējamiem sabiedrisko pakalpojumu veidiem" ("LV", 172 (4158), 29.10.2009.), 3.punkts

Taču atsevišķās apdzīvotās vietās ar siltumapgādi nodarbojas pašvaldību aģentūras, kurām nav komersanta statusa. Ja struktūrai nav komersanta statusa, uz to neattiecas Enerģētikas likuma prasības par energoapgādes komersantu licencēšanu, enerģētikas sfēras pārvaldi un regulēšanu. Tāpat tām nav saistošs normatīvais regulējums²³ par tarifu aprēķina metodiku.²⁴

Individuālā siltumapgāde (mājsaimniecības) ir atsevišķas mājsaimniecības (dzīvokļa, privātmājas) siltumapgāde. Siltumenerģijas ražošana, nolūkā to patērēt pašu vajadzībām, nav prece Konkurences likuma²⁵ izpratnē, jo, ražojot pašu vajadzībām, neveidojas pakalpojums, kas tiktu pirktas vai pārdots tirgū – nenotiek ar siltumenerģijas tirdzniecību saistīta saimnieciskā darbība peļņas gūšanas nolūkā.²⁶ Arī lokālajā siltumapgādē siltumenerģijas ražošana pašu vajadzībām netiek kvalificēta kā komercdarbība.²⁷ Taču siltumenerģijas ražošana, nolūkā patērēt pašu vajadzībām, atsevišķos gadījumos var tikt vērtēta kā alternatīva siltumapgādes pakalpojumam, t.i. centralizētajai siltumapgādei un lokālajai siltumapgādei. Pētījuma darba uzdevums aptver siltumapgādes pakalpojumu sniegšanas tirgu analīzi un pašvaldības kapitālsabiedrību lomu minētajos tirgos. Līdz ar to šajā Pētījumā netiks analizēti tirgi, kuri saistīti ar siltumenerģijas ražošanu nolūkā patērēt pašu vajadzībām.

Siltumapgādi var nodrošināt, izmantojot centralizēto siltumapgādes sistēmu vai lokālo siltumapgādi, ko veic autonomais ražotājs.²⁸ Līdz ar to pieprasījuma elastība ir atkarīga no faktiski vai potenciāli pieejamās infrastruktūras.

Centralizētā siltumapgāde

Centralizētās siltumapgādes sistēma ir siltumavotu, siltumtīklu un siltumenerģijas lietotāju kopums, kas saskaņoti ražo, pārveido, pārvada, sadala un patērē siltumenerģiju.²⁹ Centralizētā siltumapgāde ir siltumavota/vairāku siltumavotu, maģistrālo un sadales siltumtīklu un patērētāju iekšējo sistēmu tehnoloģiski vienota sistēma, kas nodrošina patērētāju apgādi ar siltumenerģiju noteiktā teritorijā, transportējot siltumenerģiju lielos attālumos.³⁰

Centralizētās siltumapgādes sektorā siltumenerģija tiek ražota koģenerācijas stacijās un katlu mājās. Koģenerācijas stacijās tiek saražoti 14,8 PJ (4116 MWh) jeb 48%, bet katlu mājās 16,3 PJ (4521 MWh) jeb 52% siltumenerģijas. Lielākā daļa koģenerācijas procesā ražotās siltumenerģijas (67%) tiek saražota Rīgā.³¹

Centralizētā siltumapgāde nodrošina vairāk kā 30% no valstī nepieciešamā siltumenerģijas apjoma gan sadzīves, gan tehnoloģiskajām vajadzībām, bet mājsaimniecību sektorā centralizēti piegādātās siltumenerģijas īpatsvars sasniedz 45%.³²

²² 03.09.1998. Enerģētikas likuma ("LV", 273/275 (1334/1336), 22.09.1998., Ziņotājs, 20, 15.10.1998.), 1.panta 2.punkts

²³ 14.07.2010. SPRK lēmums Nr.1/12 "Noteikumi par tarifus veidojošo izmaksu pamatojumu" ("LV", 116 (4308), 23.07.2010.);14.04.2010. SPRK lēmums Nr.1/7 "Siltumenerģijas apgādes pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodika" ("LV", 62 (4254), 20.04.2010.);

²⁴ Enerģētikas attīstības pamatnostādnes 2007. – 2016. gadam (Informatīvā daļa), apstiprinātas ar Ministru kabineta 01.08.2006. rīkojumu Nr.571, pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2017>, pēdējo reizi skatīts 29.01.2013., 75.punkts

²⁵ 04.10.2001. Konkurences likums ("LV", 151 (2538), 23.10.2001., Ziņotājs, 22, 22.11.2001.), 1.panta 8.punkts

²⁶ Enerģētikas attīstības pamatnostādnes 2007. – 2016. gadam „Siltumenerģija”, pieejams:

http://www.em.gov.lv/images/modules/items/eap_3_pielikums.doc, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

²⁷ Enerģētikas attīstības pamatnostādnes 2007. – 2016. gadam (Informatīvā daļa), apstiprinātas ar Ministru kabineta 01.08.2006. rīkojumu Nr.571, pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2017>, pēdējo reizi skatīts 29.01.2013., 75.punkts

²⁸ 03.09.1998. Enerģētikas likuma ("LV", 273/275 (1334/1336), 22.09.1998., Ziņotājs, 20, 15.10.1998.), 46. panta otrā daļa

²⁹ 03.09.1998. Enerģētikas likuma ("LV", 273/275 (1334/1336), 22.09.1998., Ziņotājs, 20, 15.10.1998.), 46. panta otrā daļa

³⁰ Enerģētikas attīstības pamatnostādņēm 2007. – 2016. gadam „Siltumenerģija”, pieejams:

http://www.em.gov.lv/images/modules/items/eap_3_pielikums.doc, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

³¹ Enerģētikas attīstības pamatnostādnes 2007. – 2016. gadam (Informatīvā daļa), apstiprinātas ar Ministru kabineta 01.08.2006. rīkojumu Nr.571, pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2017>, pēdējo reizi skatīts 29.01.2013., 58.punkts

³² Rīgas Tehniskās universitātes Transporta un mašīnzinību fakultātes Siltumenerģētisko sistēmu katedra, Ā.Žigura promocijas darbs Centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitāte, pieejams: <http://www.bf.rtu.lv/documents/sgut/az.pdf>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

Lielākā daļa no centralizētās siltumapgādes sistēmās saražotās siltumenerģijas tiek saražota Rīgā. No kopējās centralizētās siltumenerģijas galapatēriņa rūpniecībai 2011.gadā ir realizēti 1,3%, mājsaimniecībām – 70,4%, citiem patērētājiem – 28,3%. Savukārt centralizētās siltumenerģijas galapatēriņa sadalījums pa reģioniem ir šāds: Rīgas reģions – 56,3%, Pierīgas reģions – 9,9%, Vidzeme – 5,6%, Kurzeme – 9,7%, Zemgale – 7,2% un Latgale – 11,3 procenti. 2011.gadā centralizēto siltumenerģiju pārdošanai ražoja 663 katlumājās un 83 koģenerācijas stacijās.³³

Centralizēto siltumapgādi var veikt viens vertikāli integrēts energoapgādes komersants. Sistēmās, kurās ir vairāki siltumenerģijas ražotāji, no kuriem vismaz viens ir neatkarīgais ražotājs, izveido centralizētās siltumapgādes sistēmas operatoru. Siltumapgādes sistēmas operatora funkcijas var pildīt vertikāli integrēts komersants, kurš savstarpēji nodalīti veic siltumenerģijas ražošanu, pārvadi un sadali.³⁴

Lokālā siltumapgāde

Lokālā siltumapgāde ir autonoma ražotāja (komersants, energoapgādes komersants vai fiziskā persona) siltumenerģiju ražošanas nolūkā patērēt to paša vajadzībām vai lokālās siltumapgādes vajadzībām.³⁵ Lokālā siltumapgāde ir siltumavota un patērētāja/patērētāju siltumenerģiju izmantojošo iekšējo sistēmu tehnoloģiski vienota sistēma, kur siltumenerģijas piegādei nav nepieciešami maģistrālie tīkli, t.i., siltumenerģija no siltumavota ar vai bez sadales siltumtīkliem tiek sadalīta un piegādāta patērētājiem.³⁶

2.1. Pakalpojumu sniedzēji

Turpmākā analīze par tirgu kopumā ir balstīta uz SPRK mājas lapā pieejamo informāciju. Ņemot vērā, ka komercdarbību siltumapgādē regulē tikai, sasniedzot noteiktus apjomus,³⁷ turpmākā analīzē nav iekļauti dati par visu tirgu. Taču lielākie apjomi nenoliedzami ir apdzīvotās vietās ar lielāku iedzīvotāju skaitu un blīvumu, tādējādi SPRK mājas lapā pieejamā informācija sniedz indikatīvu ieskatu par tendencēm nozarē kopumā. Detalizētāka informācija tiks vērtēta, analizējot situāciju Padomes izvēlētajās apdzīvotajās vietās - Daugavpils pilsētā, Ventspils pilsētā, Valmieras pilsētā, Jūrmalas pilsētā, Rēzeknes pilsētā, Tukuma pilsētā.

Atkarībā no pakalpojuma sniegšanas veida, siltumapgādes nozarē darbojošos komersantus var iedalīt:

- 1) siltumenerģijas ražotāji;
- 2) siltumenerģijas pārvades pakalpojumu sniedzēji;
- 3) siltumenerģijas sadales pakalpojumu sniedzēji;
- 4) siltumenerģijas tirgotāji.

2.1.1. Pakalpojumu sniedzēji nozarē

Siltumenerģijas ražotāji

Siltumenerģijas ražošanas kā siltumapgādes posms ir gan centralizētajā, gan arī lokālajā siltumapgādē. Centralizētajā siltumapgādē var iesaistīties vienlaicīgi vairāki siltumenerģijas ražotāji. Savukārt lokālajā siltumapgādē vienas sistēmas ietvaros var darboties tikai viens siltumenerģijas ražotājs.

³³ Pieejams: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=30176>, pēdējo reizi skatīts: 28.01.2013.

³⁴ 03.09.1998. Enerģētikas likuma ("LV", 273/275 (1334/1336), 22.09.1998., Ziņotājs, 20, 15.10.1998.), 47.pants

³⁵ 03.09.1998. Enerģētikas likuma ("LV", 273/275 (1334/1336), 22.09.1998., Ziņotājs, 20, 15.10.1998.), pirmā panta 32.punkts

³⁶ Enerģētikas attīstības pamatnostādņem 2007. – 2016. gadam „Siltumenerģija”, pieejams:

http://www.em.gov.lv/images/modules/items/eap_3_pielikums.doc, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

³⁷ Tirgus dalībniekiem ir jāsaņem licence vai jāreģistrējas un SPRK attiecīgi veic kontroli, ja: 1) siltumenerģijas ražošanu iekārtās ar kopējo uzstādīto siltuma jaudu, kas lielāka par vienu megavatu, ja lietotājiem nodotais siltumenerģijas apjoms pārsniedz 5 000 megavattstundu gadā; 2) siltumenerģijas pārvadi un sadali, ja kopējais pārvadītās un sadalītās siltumenerģijas apjoms pārsniedz 5 000 megavattstundu gadā; 3) siltumenerģijas tirdzniecību lietotājiem, ja kopējais siltumenerģijas tirdzniecības apjoms pārsniedz 5 000 megavattstundu gadā. 27.10.2009. MK noteikumi Nr.1227 "Noteikumi par regulējamiem sabiedrisko pakalpojumu veidiem" ("LV", 172 (4158), 29.10.2009.), 3.punkts

Kopumā SPRK siltumenerģijas ražotāju reģistrā ir reģistrēti 169 siltumenerģijas ražotāji, no kuriem 42 komersanti pieder pašvaldībām.

Latvijā ir 177 koģenerācijas stacijas, no kurām 106 ir reģistrētas siltumražotāju reģistrā. No visām koģenerācijas stacijām tikai 15 ir saņēmušas atļauju tirgot saražoto siltumenerģiju.³⁸

Siltumenerģijas pārvades pakalpojumu sniedzēji

Siltumenerģijas pārvade kā siltumapgādes posms ir tikai centralizētajā siltumapgādē. Siltumenerģijas pārvades pakalpojumu sniedz 65 komersanti.³⁹

No 65 pārvades pakalpojumu sniedzējiem 48⁴⁰ komersanti arī ražo siltumenerģiju. Visi komersanti, kuri nodrošina siltumenerģijas pārvadi (tiek realizēta izmantojot maģistrālos siltumtīklus), nodrošina arī siltumenerģijas tirdzniecību gala lietotājiem.

Siltumenerģijas sadales pakalpojumu sniedzēji

Siltumenerģijas sadale kā siltumapgādes posms var pastāvēt gan centralizētajā, tā lokālajā siltumapgādē.

Siltumenerģijas sadales pakalpojumu sniedz 61 komersants. Visi siltumenerģijas sadales pakalpojumu sniedzēji sniedz arī siltumenerģijas pārvades pakalpojumu. Savukārt 4 siltumenerģijas pārvades pakalpojumu sniedzēji nesniedz siltumenerģijas sadales pakalpojumu.

Siltumenerģijas tirgotāji

Licence tirgot siltumenerģiju ir izsniegta 72 komersantiem, no tiem 63 veic piegādi gala patērētājam. No 72 komersantiem 2 ir citu preču ražojoši komersanti,⁴¹ 2 koģenerācijas komersanti,⁴² kuri veic saražotās siltumenerģijas pārdošanu citam siltumenerģijas komersantam.

No visiem 72 siltumenerģijas piegādē iesaistītajiem komersantiem, kuri ir tiesīgi tirgot siltumenerģiju, 63 komersanti to piegādā gala lietotājam, savukārt 45 ir vertikāli integrēti⁴³ centralizētās siltumapgādes pakalpojumu sniedzēji. No šiem 45 vertikāli integrētajiem komersantiem 38 ir pašvaldībām piederoši. Savukārt 15 komersanti nav vertikāli integrēti, no tiem 12 ir pašvaldībām piederoši.

2.1.2. Pakalpojumu sniedzēji konkrētās pilsētās

Daugavpils pilsēta

Daugavpils pilsētā komercdarbību siltumapgādes nozarē veic pašvaldības akciju sabiedrība „Daugavpils Siltumtīkli”.

³⁸ Pieejams: <http://www.sprk.gov.lv/index.php?sadala=57>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

³⁹ Pieejams: <http://www.sprk.gov.lv/index.php?sadala=57>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

⁴⁰ 45 siltumenerģijas ražotāji ir reģistrēti siltumenerģijas ražotāju sarakstā, 3 ir koģenerācijas komersanti, pieejams: <http://www.sprk.gov.lv/index.php?sadala=57>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

⁴¹ AS „Valmieras piens”, SIA „Kurzemes finieris”, šiem komersantiem siltumenerģija ir ražošanas blakus produkts

⁴² SIA „LATNEFTEGAZ”, SIA „LIGIJA TEKS”

⁴³ Viens komersants sniedz visus nepieciešamos centralizētās siltumapgādes posmus, 03.09.1998. Enerģētikas likuma ("LV", 273/275 (1334/1336), 22.09.1998., Ziņotājs, 20, 15.10.1998.), 47.pants

AS „Daugavpils Siltumtīkli” norādīja, ka to pamatdarbība ir siltumenerģijas ražošana, pārvade, sadale un realizācija, kā arī elektroenerģijas ražošana un realizācija no koģenerācijas stacijām. Līdz ar to secināms, ka AS „Daugavpils Siltumtīkli” ir vertikāli integrēts energoapgādes komersants.

AS „Daugavpils Siltumtīkli” norādīja, ka savā komercdarbībā apsaimnieko cita siltumenerģijas ražotāja katlumāju. Tādējādi secināms, ka jau esošā infrastruktūra neizslēdz konkurences iespējamību siltumenerģijas ražošanā.

AS „Daugavpils Siltumtīkli” norādīja, ka tā jau faktiski darbojas konkurences apstākļos siltumenerģijas ražošanā. Neskatoties uz to, ka AS „Daugavpils Siltumtīkli” ir vienīgais vertikāli integrētais energoapgādes komersants Daugavpilī, pilsētā darbojas arī vairāki neatkarīgie siltumenerģijas ražotāji, tādi kā SIA „BK Enerģija”, SIA „LATNEFTEGAZ”, SIA „Cefus” un SIA „Mamas D”, no kuriem AS „Daugavpils siltumtīkli” iepērk siltumenerģiju. Tādējādi AS „Daugavpils Siltumtīkli” pilda arī siltumapgādes sistēmas operatora funkcijas.

SIA „BK Enerģija” un SIA „LATNEFTEGAZ” ir koģenerācijas komersanti un tādēļ tie ir uzskatāmi par efektīviem konkurentiem AS „Daugavpils Siltumtīkli”, kas arī ir koģenerācijas komersants.

Konkurence siltumenerģijas ražošanā AS „Daugavpils Siltumtīkli” radās 2009.gadā, kad viens komersants uzsāka siltumenerģijas ražošanu. Attiecīgi 2010. un 2011.gadā Daugavpilī darbojās 2 neatkarīgie siltumenerģijas ražotāji, bet 2012.gadā – jau 4 neatkarīgie siltumenerģijas ražotāji.

AS „Daugavpils Siltumtīkli” izteica viedokli, ka citiem komersantiem pastāv iespēja ienākt tirgū tikai tad, ja tie spēj piedāvāt lietotājiem izdevīgāku pakalpojumu, nekā tie saņem no esošajiem komersantiem. Faktiski no AS „Daugavpils Siltumtīkli” atbildes izriet, ka piedāvājums nosedz pieprasījumu, un jauna tirgus dalībnieka ienākšana ir saistāma tikai ar cita tirgus dalībnieka tirgus daļu zaudējumu.

Jūrmalas pilsēta

Jūrmalas pilsētā energoapgādes pakalpojumus sniedz SIA „Jūrmalas siltums”. SIA „Jūrmalas siltums” atteicās sniegt informāciju uz Deloitte uzdotajiem jautājumiem par konkurences situāciju tirgū.

Taču no publiski pieejamās informācijas izriet, ka SIA „Jūrmalas siltums” ir vertikāli integrēts energoapgādes komersants.

SIA „Jūrmalas siltums” ir reģistrēts siltumenerģijas ražotāju reģistrā, taču ne koģenerācijas komersantu reģistrā.

SIA „Jūrmalas siltums” siltumapgādi veic četrās centralizētās siltumapgādes zonās, ražojot siltumenerģiju 8 atsevišķās katlu mājās, kas apgādā ar siltumenerģiju konkrētas dzīvojamās mājas nelielās lokālās teritorijās.⁴⁴

Siltumražotāju reģistrā ir reģistrēta SIA „LKP Solutions”, kuras juridiskā adrese ir Jūrmalas pilsētā. No publiski pieejamās informācijas izriet, ka SIA „LKP Solutions” komercdarbības veids ir tvaika piegāde un gaisa kondicionēšana. SIA „LKP Solutions” informēja Deloitte, ka veic saražotās siltumenerģijas tirdzniecību SIA „Jūrmalas siltums”.

Daļēji Jūrmalas pašvaldībai piederoša komercsabiedrība - SIA „Dubultu šķelda”, savu komercdarbību tvaika piegādes un gaisa kondicionēšanas nozarē veica Jūrmalā, taču šis komersants 2011.gadā tika

⁴⁴ Konkurences padomes 2011.gada 8.aprīļa lēmums Nr. E02-18 Par pārkāpuma konstatēšanu, tiesiskā pienākuma un naudas soda uzlikšanu Lieta Nr.2944/11/03.02./1 Par Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 1.punktā noteiktā aizlieguma pārkāpumu SIA „Jūrmalas siltums” darbībās, pieejams: <http://www.kp.gov.lv/files/pdf/KTspGQlbTn.pdf>, pēdējo reizi skatīts: 28.01.2013., 3.nodaļa

likvidēts maksātspējas procesa rezultātā. SIA „Dubultu šķelda” bija neatkarīgs siltumenerģijas ražotājs, kura infrastruktūra saistīta ar SIA „Jūrmalas Siltums” infrastruktūru.⁴⁵

SIA „Jūrmalas Siltums” rīcībā Padome ir konstatējusi dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu ar mērķi bez objektīvi attaisnojoša iemesla neslēgt vienošanos ar SIA „Dubultu šķelda” par siltumenerģijas piegādi 2011.gadā Jūrmalas pilsētas Dubultu siltumapgādes zonā,⁴⁶ kā arī dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu darbībās, kas izpaužas kā siltumenerģijas ražošanas apjoma ierobežošana bez objektīvi attaisnojoša iemesla par sliktu patērētājam.⁴⁷ Šie lēmumi, kuros ir konstatēta SIA „Jūrmalas Siltums” vaina, šobrīd ir apstrīdēti (pārsūdzēti) un norisinās tiesvedība. Secināms, ka pasākumi SIA „Dubultu šķelda” aizsardzībai pret dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu nav bijuši pietiekami efektīvi un SIA „Dubultu šķelda”, kā SIA „Jūrmalas siltums” konkurents, ir atstājis tirgu.

Tukuma pilsēta

Tukuma pilsētā komercdarbību siltumapgādes nozarē veic pašvaldībai piederošs komersants SIA „Tukuma siltums”.

SIA „Tukuma siltums” norādīja, ka tās pamatdarbība ir siltumenerģijas ražošana, pārvade un realizācija, kas veido 100% no SIA „Tukuma siltums” apgrozījuma. Līdz ar to secināms, ka SIA „Tukuma siltums” ir vertikāli integrēts energoapgādes komersants.

SIA „Tukuma siltums” norādīja, ka tai siltumapgādes nozarē konkurentu nav.

Taču vienlaicīgi SIA „Tukuma siltums” norādīja, ka 2012.gadā tika saņemts sadarbības piedāvājumu par siltumenerģijas piegādi no SIA „Tukums DH”, un sarunu rezultātā tika noslēgts sadarbības līgums.

SIA „Tukums DH” ir koģenerācijas komersants, kas reģistrēts siltumenerģijas ražotāju reģistrā, un tādēļ tas ir uzskatāms par efektīvu konkurentu SIA „Tukuma siltums”, kurš siltumenerģijas ražošanā neizmanto koģenerācijas staciju.

SIA „Tukuma siltums” atzīmēja, ka konkurence ir galvenais izaugsmes virzītājspēks, līdz ar to cita siltumenerģijas ražošanas komersanta darbība Tukuma novadā varētu paaugstināt pakalpojumu kvalitāti.

Rēzeknes pilsēta

Rēzeknes pilsētā siltumapgādes jomā darbojas pašvaldības komersants AS „Rēzeknes siltumtīkli” un SIA „Rēzeknes enerģija”.

AS „Rēzeknes siltumtīkli” ir koģenerācijas komersants, kas ir reģistrēts siltumenerģijas ražotāju reģistrā.

Savukārt SIA „Rēzeknes enerģija” ir siltumapgādes komersants, kas veic siltumenerģijas pārvadi, sadali un realizāciju Rēzeknes pilsētā. SIA „Rēzeknes enerģija” ir vertikāli integrēts energoapgādes komersants, jo siltumenerģija tiek iepirkta no AS „Rēzeknes siltums”, kurš nav uzskatāms par neatkarīgu siltumenerģijas ražotāju. AS „Rēzeknes siltumtīkli” un SIA „Rēzeknes enerģija” ir saistīti komersanti, jo abi 100% pieder Rēzeknes pilsētas domei.

⁴⁵ Konkurences padomes 2011.gada 8.aprīļa lēmums Nr. E02-18 Par pārkāpuma konstatēšanu, tiesiskā pienākuma un naudas soda uzlikšanu Lieta Nr.2944/11/03.02./1 Par Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 1.punktā noteiktā aizlieguma pārkāpumu SIA „Jūrmalas siltums” darbībās, pieejams: <http://www.kp.gov.lv/files/pdf/KTspGQlbTn.pdf>, pēdējo reizi skatīts: 28.01.2013., 4.nodaļa

⁴⁶ Konkurences padomes 2011.gada 8.aprīļa lēmums Nr. E02-18 Par pārkāpuma konstatēšanu, tiesiskā pienākuma un naudas soda uzlikšanu lieta Nr.2944/11/03.02./1 Par Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 1.punktā noteiktā aizlieguma pārkāpumu SIA „Jūrmalas siltums” darbībās, pieejams: <http://www.kp.gov.lv/files/pdf/KTspGQlbTn.pdf>, pēdējo reizi skatīts: 28.01.2013., 5.nodaļa

⁴⁷ Konkurences padomes 2011.gada 9.septembra lēmums Nr. E02-59 Par lietas izpētes izbeigšanu daļā un pārkāpuma konstatēšanu, tiesiskā pienākuma un naudas soda uzlikšanu daļā Lieta Nr.2944/11/03.02./2 Par Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 2. un 4.punktā noteikto aizlieguma pārkāpumu SIA „Jūrmalas siltums” darbībās, pieejams: <http://www.kp.gov.lv/files/pdf/PojWzYJ52g.pdf>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013., 8.1. nodaļa

Līdz ar to secinām, ka tirgū darbojas vertikāli integrēts centralizētās siltumapgādes komersants.

Valmieras pilsēta

SIA „Valmieras siltums” ir pašvaldības kapitālsabiedrība, kura sniedz siltumapgādes pakalpojumus Valmieras pilsētā, pamatojoties uz Valmieras pilsētas pašvaldības un SIA „Valmieras siltums” noslēgto deleģēšanas līgumu par siltumapgādes pakalpojumu organizēšanu Valmieras pilsētā.

SIA „Valmieras siltums” ir reģistrēta siltumenerģijas ražotāju reģistrā, tai ir izsniegta licence siltumenerģijas ražošanai, pārvadei un realizācijai. Taču SIA „Valmieras siltums” norāda, ka tā pamatdarbības veids ir iepirkta siltumenerģijas piegāde lietotājiem.

SIA „Valmieras siltums” īpašumā un nomā nav katlumāju, līdz ar to SIA „Valmieras siltums” ar siltumenerģijas ražošanu nenodarbojas. SIA „Valmieras siltums” veic tikai iepirkta siltumenerģijas pārvades un realizācijas funkciju. Līdz ar to secināms, ka SIA „Valmieras siltums” nav vertikāli integrēts energoapgādes komersants.

SIA „Valmieras siltums” iepērk siltumenerģiju no neatkarīgajiem ražotājiem. Siltumenerģija tiek saražota trīs katlumājās: Rīgas ielā 25, Dzelzceļa ielā 7, kas pieder AS „Valmieras Enerģija”, Rīgas iela 93, kas pieder AS „Valmieras Piens”, un Purva ielā 17a, kas pieder SIA „ITA”.

AS „Valmieras Piens” ir reģistrēts siltumenerģijas ražotāju reģistrā. SIA „ITA” nav reģistrēta siltumenerģijas ražotāju reģistrā, kas liecina par to, ka tās saražotais un lietotājiem nodotais siltumenerģijas apjoms nesasniedz 5 000 megavatstundu gadā⁴⁸. AS „Valmieras Enerģija” ir koģenerācijas komersants, kurš reģistrēts siltumenerģijas ražotāju reģistrā.

SIA „Valmieras siltums” norāda, ka tai konkurentu nav.

SIA „Valmieras siltums” norāda, ka 2010., 2011. un 2012.gadā nav saņemti sadarbības piedāvājumi no citiem komersantiem par saražotās siltumenerģijas piegādi.

SIA „Valmieras siltums” norāda, ka saskaņā ar likuma Par pašvaldībām⁴⁹ 15.panta pirmās daļas 1.punktu pašvaldība savā administratīvajā teritorijā nodrošina siltumapgādes pakalpojumu. Savukārt Enerģētikas likuma⁵⁰ 3.panta pirmā daļa un 51.panta 1.daļa nosaka, ka pašvaldība, veicot noteikto funkciju, veicina energoefektivitāti un konkurenci siltumapgādes un kurināmā tirgū. Siltumenerģijas pārvadi Valmieras pilsētas pašvaldība, pamatojoties uz 2010.gada 1.jūlija deleģēšanas līgumu, ir deleģējusi SIA „Valmieras siltums”. Ņemot vērā, ka SIA „Valmieras siltums” ir pašvaldības kapitālsabiedrība, tā ir nodrošinājusi vienu no lētākajiem siltumenerģijas piegādes tarifiem Latvijā. SIA „Valmieras siltums” norāda, ka tā ieskatā nepastāv iespēja pārdod siltumenerģiju Valmierā zem šobrīd esošā tarifa.

Secināms, ka, SIA „Valmieras siltums” ieskatā, konkurences esamību jebkurā gadījumā nespēs nodrošināt lētāku tarifu iedzīvotājiem. Taču ņemot vērā to, ka SIA „Valmieras siltums” neražo siltumenerģiju, bet to iepērk, šāds vērtējums nevarētu būt objektīvi balstīts uz visām ar siltumenerģijas apgādi balstītām komponentēm. SIA „Valmieras siltums” nevar izvērtēt siltumenerģijas ražoto izmaksu efektivitāti un cenu samazinājuma iespējamību, palielinoties konkurencei siltumenerģijas ražošanā Valmieras pilsētā, jo pati šo pakalpojumu nesniedz.

⁴⁸ 27.10.2009. MK noteikumi Nr.1227 "Noteikumi par regulējamiem sabiedrisko pakalpojumu veidiem" ("LV", 172 (4158), 29.10.2009.), 3.punkts

⁴⁹ 19.05.1994. likums "Par pašvaldībām" ("LV", 61 (192), 24.05.1994., Ziņotājs, 11, 16.06.1994.)

⁵⁰ 03.09.1998. Enerģētikas likums ("LV", 273/275 (1334/1336), 22.09.1998., Ziņotājs, 20, 15.10.1998.)

Ventspils pilsēta

Ventspils pilsētā siltumapgādes jomā darbojas pašvaldības komersants SIA „Ventspils siltums”. SIA „Ventspils siltums” ir reģistrēta siltumenerģijas ražotāju reģistrā un ir koģenerācijas komersants, tai ir licences siltumenerģijas pārvades un sadales pakalpojumu sniegšanai. Secināms, ka SIA „Ventspils siltums” ir vertikāli integrēts centralizētās siltumapgādes komersants.

Ventspilī siltumapgādes pakalpojumus sniedza arī SIA „Pārventas siltums”. SIA „Pārventas siltums” sniedza tikai siltumenerģijas piegādes pakalpojumu. Taču 2010. gada 9.februārī SIA „Pārventas siltums” reorganizācijas ietvaros tika pievienots SIA „Ventspils siltums”. No konkurences tiesību viedokļa šī pievienošana nerada izmaiņas, jo SIA „Pārventas siltums” arī bija Ventspils pilsētas pašvaldības kapitālsabiedrība.

2.1.3. Pakalpojumu sniedzēji, kas nav komersanti

Kā jau norādīts iepriekš, atsevišķās apdzīvotās vietās siltumapgādes pakalpojumu sniedz pašvaldību aģentūras un iestādes, kurām nav komersanta statusa. Ja struktūrai nav komersanta statusa, uz to neattiecas Enerģētikas likuma prasības par energoapgādes komersantu licencēšanu, enerģētikas sfēras pārvaldi un regulēšanu. Tāpat tām nav saistošs normatīvais regulējums⁵¹ par tarifu aprēķina metodiku.⁵²

Siltumapgādes pakalpojumus Latvijā sniedz, piemēram, šādas pašvaldību aģentūras:

- 1) Sabiles pašvaldības aģentūra „Sabile”;
- 2) Ogres novada pašvaldības aģentūra „Mālkalne”;
- 3) Ogres novada pašvaldības aģentūra "Rosme"
- 4) Carnikavas novada pašvaldības aģentūra „Carnikavas Komunālserviss”;
- 5) Suntažu pagasta pašvaldības aģentūra "Rosme";
- 6) Jaunjelgavas novada pašvaldības aģentūra „Nams”;
- 7) Lielvārdes novada pašvaldības aģentūra „Jumpravas pašvaldības aģentūra”.

Siltumapgādes pakalpojumus sniedz, piemēram, šādas pašvaldību iestādes:

- 1) Ogres novada pašvaldības Lauberes komunālo pakalpojumu iestāde „SARMA”;
- 2) Ogres novada pašvaldības Madlienas komunālo pakalpojumu iestāde „ABZA”.

Aktuāls ir jautājums, vai pašvaldības funkcija nodrošināt siltumenerģijas piegādi ir likumīgi realizējama iestādes vai aģentūras formātā, vai šādu pakalpojumu sniegšanai nav nepieciešams dibināt kapitālsabiedrību, atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma⁵³ 88.pantam. Taču šī Pētījuma mērķis nav izvērtēt pašvaldības iestāžu darbības likumību, sniedzot siltumapgādes pakalpojumus, tādēļ šī problēma nav analizēta detalizētāk.

Vienlaikus var secināt, ka šāda situācija rada konkurences ierobežošanas riskus.

Pašvaldības aģentūra un iestāde, lai arī var sniegt maksas pakalpojumus, šo pakalpojumu sniegšana nav komercdarbība. Attiecīgi, šo maksas pakalpojumu sniegšanas mērķis nedrīkst būt peļņas gūšana. No vienas puses tas varētu nodrošināt siltumenerģijas gala lietotājiem lētāku pakalpojumu. Taču ne vienmēr tas ir iespējams.

Komersants ir vairāk motivēts optimizēt izmaksas, investēt attīstībā, nekā pašvaldības iestādes un aģentūras, kuras daļēji saņem finansējumu no pašvaldības budžeta. Situācijā, kad siltumapgādes pakalpojumu sniegšanas izmaksas tiek segtas arī no pašvaldības budžeta, gala patērētājs tik un tā maksā

⁵¹ 14.07.2010. SPRK lēmums Nr.1/12 "Noteikumi par tarifu veidojošo izmaksu pamatojumu" ("LV", 116 (4308), 23.07.2010.);14.04.2010. SPRK lēmums Nr.1/7 "Siltumenerģijas apgādes pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodika" ("LV", 62 (4254), 20.04.2010.);

⁵² Enerģētikas attīstības pamatnostādnes 2007. – 2016. gadam (Informatīvā daļa), apstiprinātas ar Ministru kabineta 01.08.2006. rīkojumu Nr.571, pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2017>, pēdējo reizi skatīts 29.01.2013., 75.punkts

⁵³ 06.06.2002. Valsts pārvaldes iekārtas likums ("LV", 94 (2669), 21.06.2002., Ziņotājs, 14, 25.07.2002.)

par pilnu pakalpojumu, jo daļu sedz tā maksājumi nodokļu veidā. Šādā situācijā par siltumenerģijas pakalpojumiem netieši maksā arī tie, kuri reāli nesaņem siltumapgādes pakalpojumus. Zemais tarifs, ko var nodrošināt pašvaldību iestādes un aģentūras, var nenodrošināt ienākumus, kurus varētu novirzīt pakalpojuma efektīvizēšanai un izmaksu samazināšanai ilgtermiņā. Līdz ar to nav pamata secināt, ka iedzīvotāji ilgtermiņā ir ieguvēji, jo, iespējams, izmaksas netiek optimizētas, netiek ieviestas vai ļoti pakāpeniski tiek ieviestas videi draudzīgākas un energo-taupīgākas iekārtas.

Pašvaldību iestādes un aģentūras tiešā veidā nekonkurē ar citiem siltumapgādes pakalpojumu sniedzējiem, jo apkalpo konkrētu infrastruktūru. Taču to atrašanās tirgū kā monopolistam pati par sevi deformē konkurenci. Apstākļos, kādos pakalpojumus sniedz pašvaldību iestādes un aģentūras, nav iespēja darboties nevienam privātam komersantam (neparedz peļņu, nodokļu nomaksa u.tml.). Privātajam komersantam nav tiesiska mehānisma kā ienākt, piemēram, siltumenerģijas ražošanas tirgū, kurā pakalpojumus jau sniedz pašvaldības iestāde vai aģentūra, pat ja tas spētu tirgū piedāvāt siltumenerģiju par konkurētspējīgāku cenu, nekā to piedāvā pašvaldības iestāde vai aģentūra. Savukārt kapitālsabiedrībai, kura ir siltumapgādes sistēmas operators⁵⁴ ir pienākums iepirkt siltumenerģiju no neatkarīga ražotāja, ja tādējādi tiktu samazināta kopējā siltumenerģijas cena gala lietotājam.⁵⁵

Pie tam, ja pašvaldības iestāžu un aģentūru siltumenerģijas pakalpojumu apjomi sasniedz apjomus, pie kuriem privātajam komersantam būtu sava darbība jālicencē vai jāreģistrē, pastāv risks, ka pašvaldību iestādes un aģentūras veic pēc būtības nelicenzētu komercdarbību.

2.1.4. Secinājumi

- 1) Komersanti, kas sniedz siltumenerģijas pārvades pakalpojumu lielākoties ir arī tie, kas ražo siltumenerģiju.
- 2) No SPRK mājas lapas izriet, ka koģenerāciju staciju siltumenerģijas jauda visticamāk ir neliela⁵⁶ vai netiek izmantota siltumapgādē, jo lielākā daļa koģenerāciju staciju nav reģistrētas siltumenerģijas tirgotāju reģistrā.
- 3) No visiem komersantiem, kas piegādā siltumenerģiju gala patērētājam, 70% ir vertikāli integrēti siltumenerģijas piegādātāji.
- 4) Pašvaldībām pieder 80% vertikāli integrēto komersantu, kuri sniedz centralizēto siltumapgādes pakalpojumu gala lietotājiem.
- 5) Pašvaldībām pieder 80% komersantu, kuri nodrošina siltumenerģijas pakalpojuma saņemšanu gala lietotājiem, bet kuri nav siltumenerģijas ražotāji.
- 6) Pašvaldību ietekme siltumapgādes nozarē kopumā ir ļoti būtiska.
- 7) Centralizētās siltumapgādes pakalpojumu sniedzēji, kuri sniedz siltumenerģijas pārvades pakalpojumu (maģistrālo siltumtīklu apsaimniekotāji) un kuri sniedz siltumenerģijas sadali, ja nepieciešams (sadales siltumtīklu apsaimniekotāji), faktiski veic arī siltumenerģijas tirdzniecību gala

⁵⁴ Siltumenerģijas apgādes sistēmas operators savā licences darbības zonā iepirk siltumenerģiju no siltumenerģijas ražotājiem, to skaitā no neatkarīgajiem ražotājiem, nodrošina siltumenerģijas lietotājiem drošu un kvalitatīvu siltumapgādi. Šim mērķim sistēmas operators izveido optimālu sistēmas operatīvās vadības struktūru; 03.09.1998. Enerģētikas likuma ("LV", 273/275 (1334/1336), 22.09.1998., Ziņotājs, 20, 15.10.1998.) 47.panta

⁵⁵ 03.09.1998. Enerģētikas likuma ("LV", 273/275 (1334/1336), 22.09.1998., Ziņotājs, 20, 15.10.1998.) 49.pants

⁵⁶ Tirgus dalībniekiem ir jāsaņem licence vai jāreģistrējas un SPRK attiecīgi veic kontroli, ja: 1) siltumenerģijas ražošanu iekārtās ar kopējo uzstādīto siltuma jaudu, kas lielāka par vienu megavatu, ja lietotājiem nodotais siltumenerģijas apjoms pārsniedz 5 000 megavattstundu gadā; 2) siltumenerģijas pārvadi un sadali, ja kopējais pārvadītās un sadalītās siltumenerģijas apjoms pārsniedz 5 000 megavattstundu gadā; 3) siltumenerģijas tirdzniecību lietotājiem, ja kopējais siltumenerģijas tirdzniecības apjoms pārsniedz 5 000 megavattstundu gadā. 27.10.2009. MK noteikumi Nr.1227 "Noteikumi par regulējamiem sabiedrisko pakalpojumu veidiem" ("LV", 172 (4158), 29.10.2009.), 3.punkts

patērētājam. Līdz ar to secināms, ka siltumenerģijas pārvades un sadales infrastruktūras nomas pakalpojums, kā atsevišķs pakalpojums, tirgū nepastāv.

- 8) No visiem siltumenerģijas piegādātājiem gala patērētājiem 24% ir tādi, kuri tikai izplata, bet paši neražo siltumenerģiju. Tie iepērk siltumenerģiju no neatkarīgiem ražotājiem.
- 9) Pašvaldībām piederošo komersantu īpatsvars siltumenerģijas ražošanā ir ievērojami mazāks (25%) salīdzinājumā ar pašvaldībām piederošo komersantu īpatsvaru centralizētās siltumenerģijas pakalpojuma sniegšanā (80%). Līdz ar to secināms, ka pašvaldību iesaiste ar energoapgādi saistītas komercdarbības veikšanā galvenokārt ir saistīta ar tās autonomo funkciju nodrošināt siltumapgādi pašvaldības iedzīvotājiem. Citās nozarēs, kuru cita starpā tiek ražota siltumenerģija, pašvaldība galvenokārt neiesaistās.
- 10) Veicot 6 pilsētu detalizētāku analīzi, secināms, ka 5 pilsētās darbojas pašvaldībai piederošs, vertikāli integrēts energoapgādes komersants, kurš faktiski arī veic siltumapgādes sistēmas operatora funkcijas⁵⁷. Tikai vienā pilsētā – Valmierā – pašvaldības kapitālsabiedrība neveic siltumenerģijas ražošanu, bet izmanto neatkarīgu ražotāju piegādāto siltumenerģiju.
- 11) No 5 pilsētām, kurās darbojas pašvaldībai piederošs, vertikāli integrēts energoapgādes komersants, 2 pilsētās - Daugavpilī un Jūrmalā – siltumapgādē piedalās neatkarīgi siltumenerģijas ražotāji. Savukārt Tukumā ir noslēgts sadarbības līgums par siltumenerģijas iegādi nākotnē.
- 12) Tirgū siltumapgādes pakalpojumus sniedz arī pašvaldības iestādes un aģentūras. Situācijā, kad siltumapgādes pakalpojumus sniedz pašvaldības iestādes un aģentūras, netiek veicināta konkurence, kā rezultātā var negatīvi tikt ietekmēta pakalpojuma kvalitāte un tehnoloģiskā attīstība. Secināms, ka, ja siltumapgādes pakalpojumu sniedz pašvaldības aģentūra vai iestāde, tiek pilnībā izslēgta konkurence, jo tirgū nav iespējams ienākt konkurentam. Šis secinājums attiecas uz gadījumiem, kad tirgus ir spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu attiecīgajā teritorijā⁵⁸ un pastāv reāla iespēja, ka tirgū komersants vēlētos ienākt un sniegt pakalpojumus. Ja pakalpojumu kādā konkrētā tirgū citam komersantam nav rentabli sniegt, pašvaldību iesaiste pakalpojumu sniegšanā nav vērtējama kā konkurenci deformējoša.

2.2. Atsevišķu tirgus dalībnieku apgrozījums

Deloitte veica vispārēju analīzi par siltumapgādes nozarē pakalpojumus sniedzozo komersantu apgrozījumiem šādās apdzīvotās teritorijās:

- a. Daugavpils pilsēta;
- b. Jūrmalas pilsēta;
- c. Tukuma pilsēta;
- d. Rēzeknes pilsēta;
- e. Valmieras pilsēta;
- f. Ventspils pilsēta.

Daugavpils pilsēta

AS „Daugavpils Siltumtīkli” norādīja, ka ieņēmumi no siltumenerģijas realizācijas 2011.gadā veidoja 85% no kopējā komersanta apgrozījuma. Pārējos, ar savu pamatdarbību saistītos, pakalpojumus komersants sniedz bez maksas.

⁵⁷ Centralizēto siltumapgādi var veikt viens vertikāli integrēts energoapgādes komersants. Sistēmās, kurās ir vairāki siltumenerģijas ražotāji, no kuriem vismaz viens ir neatkarīgais ražotājs, izveido centralizētās siltumapgādes sistēmas operatoru. Siltumapgādes sistēmas operatora funkcijas var pildīt vertikāli integrēts komersants, kurš savstarpēji nodalīti veic siltumenerģijas ražošanu, pārvadi un sadali, 03.09.1998. Enerģētikas likuma ("LV", 273/275 (1334/1336), 22.09.1998., Ziņotājs, 20, 15.10.1998.) 47.pants

⁵⁸ 06.06.2002. Valsts pārvaldes iekārtas likuma ("LV", 94 (2669), 21.06.2002., Ziņotājs, 14, 25.07.2002.) 88.panta pirmās daļas 1.punkts

AS „Daugavpils Siltumtīkli” ieņēmumi latos no siltumapgādes pakalpojumu sniegšanas:

2007.gadā – 12014314;
2008.gadā – 16712500;
2009.gadā – 16960778;
2010.gadā – 15894258;
2011.gadā – 14639801;
2012.gadā – 15051251.

Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju SIA „BK Enerģija” ieņēmumi latos:

2007.gadā – 345219;
2008.gadā – 420950;
2009.gadā – 3148852;
2010.gadā – 4675483;
2011.gadā – 4313580;
2012.gadā – nav datu.

Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju SIA „LATNEFTEGAZ” ieņēmumi latos:

2007.gadā – 13863585;
2008.gadā – 10929653;
2009.gadā – 705681;
2010.gadā – 12855;
2011.gadā – 2075;
2012.gadā – nav datu.

Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju SIA „Cefus” ieņēmumi latos:

2007.gadā – 141899;
2008.gadā – 39728;
2009.gadā – 0;
2010.gadā – nav datu;
2011.gadā – 15713;
2012.gadā – nav datu.

Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju SIA „Mamas D” ieņēmumi latos:

2007.gadā – 3984165;
2008.gadā – 1769391;
2009.gadā – 1564750;
2010.gadā – 13439418;
2011.gadā – 47691856;
2012.gadā – nav datu.

Jūrmalas pilsēta

SIA „Jūrmalas siltums” nav sniegusi informāciju uz Deloitte uzdotajiem jautājumiem, līdz ar to nav pieejami precīzi dati.

Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju SIA „Jūrmalas siltums” ieņēmumi latos:

2007.gadā – 4532430;
2008.gadā – 6609421;
2009.gadā – 6705535;
2010.gadā – 6768237;
2011.gadā – 6206886;
2012.gadā – nav datu.

Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju SIA „LKP Solutions” ieņēmumi latos:

2007.gadā – nav datu
2008.gadā – 28876;
2009.gadā – 100;
2010.gadā – 0;
2011.gadā – nav datu;
2012.gadā – nav datu.

Tukuma pilsēta

SIA „Tukuma siltums” norādīja, ka komersanta 2011.gada apgrozījumu 100% veido siltumapgādes pakalpojumu sniegšana.

SIA „Tukuma siltums” norādīja ieņēmumus latos, kas gūti no siltumapgādes pakalpojuma sniegšanas:

2007.gadā – 972935;
2008.gadā – 1303203;
2009.gadā – 1621097;
2010.gadā – 1651680;
2011.gadā – 1465366;
2012.gadā – 1654394.

Tukuma pilsētā siltumenerģijas ražošanu plāno veikt SIA „Tukums DH”. Ņemot vērā to, ka faktiskā pakalpojumu sniegšana nav uzsākta, Deloitte neveica turpmāku analīzi attiecībā uz SIA „Tukums DH” apgrozījumu.

Rēzeknes pilsēta

Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju SIA „Rēzeknes enerģija” ieņēmumi latos:

2007.gadā – 1235728;
2008.gadā – 5660847;
2009.gadā – 10357008;
2010.gadā – 327242;
2011.gadā – 385266;
2012.gadā – nav datu.

Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju AS „Rēzeknes siltumtīkli” ieņēmumi latos:

2007.gadā – nav datu;
2008.gadā – 1726026;
2009.gadā – 5734793;
2010.gadā – 5667725;
2011.gadā – 5105585;
2012.gadā – nav datu.

Valmieras pilsēta

SIA „Valmieras siltums” norādīja, ka siltumapgādes pakalpojumu sniegšana (siltumenerģijas piegāde un realizācija) 2011.gada apgrozījumā sastādīja 95%.

SIA „Valmieras siltums” norādīja ieņēmumus latos, kas gūti no siltumapgādes pakalpojuma sniegšanas latos:

2007.gadā – 165467;
2008.gadā – 98345;

2009.gadā – 235395;
2010.gadā – 238624;
2011.gadā – 81157;
2012.gadā – 145098 (11 mēneši).

Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju AS „Valmieras Enerģija” ieņēmumi latos:

2007.gadā – 1880216;
2008.gadā – 3758012;
2009.gadā – 4217000;
2010.gadā – 4393138;
2011.gadā – 4344103;
2012.gadā – nav datu.

Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju AS „Valmieras Piens” ieņēmumi latos:

2007.gadā – 32880884;
2008.gadā – 32427597;
2009.gadā – 27240391;
2010.gadā – 29962735;
2011.gadā – 25423885;
2012.gadā – nav datu.

Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju SIA „ITA” ieņēmumi latos:

2007.gadā – 637939;
2008.gadā – 618842;
2009.gadā – 482153;
2010.gadā – 512582;
2011.gadā – 535682;
2012.gadā – nav datu.

Ventspils pilsēta

No publiski pieejamās informācijas izriet, ka SIA „Ventspils siltums” sniedz šādus pakalpojumus:

- siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanu;
- siltumenerģijas pārvadi, sadali un tirdzniecību;
- siltumapgādes sistēmu būvmontāžas darbu būvuzraudzību;
- siltumapgādes sistēmu būvmontāžas darbu veikšanu un vadīšanu;
- ēku iekšējo siltumapgādes sistēmu apkalpošanu.⁵⁹

Līdz ar to viens pakalpojums - ēku iekšējo siltumapgādes sistēmu apkalpošanā – nav attiecināms uz centralizētās siltumapgādes pakalpojumu sniegšanu.

Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju SIA „Ventspils siltums” kopējie ieņēmumi latos:

2007.gadā – 2569357;
2008.gadā – 3055360;
2009.gadā – 3529544;
2010.gadā – 7187776;
2011.gadā – 6148986;
2012.gadā – nav datu.

⁵⁹ Pieejams: http://www.ventspils.lv/lat/ventspils_parvalde/pasvaldibas_parvaldes_struktura/100-pasvaldibas-sia-ventspils-siltums, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

Siltumapgādes sistēmu operatoru apgrozījumi:

Siltumapgādes operators	2007	2008	2009	2010.	2011.	2012
AS „Daugavpils Siltumtīkli”	12014314	16712500	16960778	15894258	14639801	15051251
*SIA „Jūrmalas siltums”	4532430	6609421	6705535	6768237	6206886	Nav datu
SIA „Tukuma siltums”	972935	1303203	1621097	1651680	1465366	1654394
*SIA „Rēzeknes enerģija”	1235728	5660847	10357008	327242	385266	Nav datu
SIA „Valmieras siltums”	165467	98345	235395	238624	81157	145098 (11 mēneši)
*SIA „Ventspils siltums”	2569357	3055360	3529544	7187776	6148986	Nav datu

* - apkopota publiski pieejamā informācija par kopējiem komersanta ieņēmumiem

Apgrozījums katram komersantam ir atkarīgs no tā klientu – siltumenerģijas gala lietotāju skaita. Līdz ar to dažādu kapitālsabiedrību apgrozījums tiešā veidā nav salīdzināms. Apgrozījums nav salīdzināms arī tādēļ, ka tarifi nav vienādi. Tomēr no informācijas par komersantu apgrozījumu var izradīt zināmus secinājumus.

Faktiski visiem siltumenerģijas piegādātājiem (izņemot SIA „Rēzeknes enerģija”) 2010.gadā ir samazinājies apgrozījums, kurš attiecīgi 2012.gadā palielinājās. Tāda pati situācija ir konstatējama, vērtējot siltumenerģijas ražotāju apgrozījumu. Savukārt lielākajai daļai siltumenerģijas piegādes un ražošanas komersantu apgrozījums sākot no 2009.gada ir pieaudzis.

Siltumenerģijas ražotāju apgrozījumi:

Siltumenerģijas ražotājs	2007	2008	2009	2010.	2011.	2012
*SIA „BK Enerģija”	345219	420950	3148852	4675483	4313580	Nav datu
*SIA „LATNEFTEGAZ”	13863585	10929653	705681	12855	2075	Nav datu
*SIA „Cefus”	141899	39728	0	Nav datu	15713	Nav datu
*SIA „Mamas D”	3984165	1769391	1564750	13439418	47691856	Nav datu
*SIA „LKP Solutions”	Nav datu	28876	100	0	Nav datu	Nav datu
*AS „Rēzeknes siltumtīkli”	Nav datu	1726026	5734793	5667725	5105585	Nav datu
*AS „Valmieras Enerģija”	1880216	3758012	4217000	4393138	4344103	Nav datu
*AS „Valmieras Piens”	32880884	32427597	27240391	29962735	25423885	Nav datu
*SIA „ITA”	637939	618842	482153	512582	535682	Nav datu

* - apkopota publiski pieejamā informācija par kopējiem komersanta ieņēmumiem

Secinājumi:

- 1) Siltumapgādes sistēmu operatoru apgrozījums ir svārstīgs, ko ietekmē arī klimatiskie apstākļi.
- 2) Nav pieejami korekti, salīdzināmi dati par siltumenerģijas ražotājiem, tādēļ nav iespējams izdarīt korektus secinājumus.
- 3) Koģenerācijas komersantu ienākumi ievērojami pārsniedz pārējo siltumenerģijas ražotāju apgrozījumu (salīdzinājumā nav ietverta AS „Valmieras Piens”, jo tās komercdarbībā pamatā nav saistīta ar elektroenerģijas ražošanu).

- 4) Siltumapgādes pakalpojumu sniegšanā iesaistīto komersantu apgrozījumam galvenokārt ir tendence palielināties laika periodā no 2009.gada.

2.3. Vispārēja konkurenci raksturojošo faktoru izpēte siltuma ražošanā un piegādē

Deloitte veica vispārēju konkurenci raksturojošu faktoru izpēti siltuma ražošanā un piegādē, vērtējot konkrētus, zemāk norādītos kritērijus šādās apdzīvotās vietās:

- a. Daugavpils pilsēta;
- b. Jūrmalas pilsēta;
- c. Tukuma pilsēta;
- d. Rēzeknes pilsēta;
- e. Valmieras pilsēta;
- f. Ventspils pilsēta.

2.3.1. Valsts un pašvaldības līdzfinansējuma, atbalsta ietekme uz preces/pakalpojuma sniegšanu un tā iegūšanas kārtību

AS „Daugavpils Siltumtīkli” norādīja, ka nesaņem pašvaldības dotācijas un ka tā sniegtos pakalpojumus pašvaldība neapmaksā. AS „Daugavpils Siltumtīkli” siltumenerģiju piegādā līdz ēku un būvju individuālajiem siltumpunktiem, un komersanta klienti ir ēku un būvju īpašnieki vai pārvaldnieki. Pašvaldība piešķir sociālos pabalstus trūcīgajiem iedzīvotājiem dzīvokļu apkures un izlietotā karstā ūdens apmaksai. Šos līdzekļus Sociālo lietu pārvalde nesniedz sociālo pabalstu saņēmējiem, bet ieskaita tieši AS „Daugavpils Siltumtīkli” kontā. Sociālo pabalstu piešķiršanas kārtība noteikta 2010.gada 28.janvāra saistošajos noteikumos Nr.3 „Daugavpils pilsētas pašvaldības sociālie pabalsti”. Saistošie noteikumi pieejami internetvietnē www.daugavpils.lv

SIA „Tukuma siltums” norādīja, ka komersants nesaņem pašvaldības dotācijas un ka par siltumenerģijas piegādi budžeta iestādēm (skolas, bērnu dārzi u.c.) pašvaldība norēķinās ar komersantu.

SIA „Valmieras siltums” norādīja, ka tā nav saņēmusi Valmieras pilsētas pašvaldības dotācijas un ka par SIA „Valmieras siltums”, kā piegādātāja, sniegtajiem siltumenerģijas piegādes pakalpojumiem lietotāji (namu īpašnieki un apsaimniekotāji) norēķinās tiešā veidā. Informācija par pašvaldībā esošiem pabalstiem atrodama pašvaldības Sociālās palīdzības dienestā.

Līdz ar to iegūtā informācija neliecina, ka konkrētās pašvaldības tiešā veidā finansētu siltumapgādes pakalpojumu gala lietotājiem un tādējādi negatīvi ietekmētu pakalpojuma sniegšanu un iegūšanas kārtību.

Eiropas Savienības *Pasākumi centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai* ir vērsti uz Eiropas Savienības un Latvijas energoefektivitātes, atjaunojamo energoresursu izmantošanas un energoapgādes drošuma paaugstināšanas politikās noteikto mērķu sasniegšanu. Ir realizētas šādas atbalsta programmas sadarbībā ar Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru: pasākumi centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai, pasākumi komersantu siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai, atjaunojamos energoresursus izmantojošo koģenerācijas elektrostaciju attīstība. Finansējuma sadalījums starp darbības programmām no kopējā Eiropas Savienības fondu finansējuma ir šāds: 13% ir „Cilvēkresursi un nodarbinātība”, 16% „Uzņēmējdarbība un inovācijas” savukārt 71% ir „Infrastruktūra un pakalpojumi”.⁶⁰

No publiski pieejamās informācijas izriet, ka pasākumos, kuri ir orientēti uz centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanu un kuros ir arī Eiropas Savienības struktūrfondu līdzfinansējums, var piedalīties Latvijā reģistrētas komercsabiedrības, kuras ražo vai iepērk siltumenerģiju nolūkā patērēt to

⁶⁰ <http://www.esfondi.lv/page.php?id=414>, pēdējo reizi apmeklēta: 28.01.2013.

paša vai lokālās siltumapgādes vajadzībām un iepriekšējā pārskata gadā patērējušas siltumenerģiju vismaz 20 000 megavattstundu apjomā un kuru saimnieciskā darbība atbilst saimnieciskās darbības statistiskās klasifikācijas (NACE 2.red.) kodiem 10 – 33 vai 52.1, izņemot programmā noteiktās neatbalstāmās nozares.⁶¹ Secināms, ka šādos pasākumos ir ierobežota iespēja piedalīties jaundibinātai komercsabiedrībai, kurai nepieciešams piesaistīt līdzekļus jauna siltumapgādes objekta būvniecībai. Līdz ar to komercsabiedrībām, kuras jau zināmu laiku darbojas siltumenerģijas tirgū, ir lielākas iespējas iegūt Eiropas Savienības struktūrfondu finansējumu nekā komercsabiedrībām, kuras ir tikko nodibinātas. Eiropas Savienības struktūrfondu ietvaros pamatā tiek finansēti infrastruktūras rekonstrukcijas projekti, nevis projekti, kas ļautu ienākt konkrētā tirgū jauniem tirgus dalībniekiem.⁶²

No publiski pieejamās informācijas izriet, ka AS „Daugavpils siltumtīkli”, SIA „Tukuma siltums”, SIA „Valmieras Siltums” un SIA „Ventpils siltums” ir saņēmuši Eiropas Savienību fondu finansējumu centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes uzlabošanai. Piemēram, AS „Daugavpils siltumtīkli” maģistrālo siltumtīklu rekonstrukcijas projekts Daugavpilī, SIA „Tukuma siltums” siltumtīklu rekonstrukcijas projekts Tukumā, SIA „Valmieras Siltums” siltumtrases rekonstrukcijas projekts Valmierā.⁶³

Līdz ar to secināms, ka struktūrfondu pieejamība vertikāli integrētajiem, pašvaldībām piederošajiem komersantiem ir vērtējama kā konkurences priekšrocība gan īstermiņā, gan ilgtermiņā, jo neatkarīgiem siltumenerģijas piegādes komersantiem, neatkarīgi no tā, vai tie iesaistās centralizētajā siltumapgādē vai lokālajā, ar pakalpojumu saistīto investīciju slogs varētu būt lielāks.

2.3.2. Vai komersants piedāvā preces un pakalpojumus, kas izriet no normatīvajos aktos noteiktām pašvaldības funkcijām

Viena no pašvaldības autonomajām funkcijām ir organizēt iedzīvotājiem komunālos pakalpojumus t.sk. siltumapgādi, neatkarīgi no tā, kā īpašumā atrodas dzīvojamais fonds⁶⁴. Līdz ar to secināms, ka siltumapgādes nodrošināšana ir pašvaldības autonomā funkcijā.

Siltumapgādes pakalpojumi ir maksas pakalpojumi, par kuriem iedzīvotāji norēķinās ar attiecīgo pakalpojuma sniedzēju. Līdz ar to tā ir saimnieciska darbība.

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārta likumu pašvaldība ir tiesīga iesaistīties komercdarbībā tikai, ja:

- 1) ja tirgus nav spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu attiecīgajā jomā;
- 2) nozarē, kurā pastāv dabiskais monopols, tādējādi nodrošinot sabiedrībai attiecīgā pakalpojuma pieejamību;
- 3) stratēģiski svarīgā nozarē;
- 4) jaunā nozarē;
- 5) nozarē, kuras infrastruktūras attīstībai nepieciešami lieli kapitālieguldījumi;
- 6) nozarē, kurā atbilstoši sabiedrības interesēm nepieciešams nodrošināt augstāku kvalitātes standartu.⁶⁵

Tā kā siltumapgādes pakalpojumu sniegšana izriet no pašvaldības autonomajām funkcijām, tad nepieciešams izvērtēt, vai pastāv kāds no iepriekš minētajiem Valsts pārvaldes iekārtas likumā izvirzītajiem kritērijiem komercdarbības veikšanai.

⁶¹ „Pasākumi uzņēmumu siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai”, pieejams: http://www.liaa.gov.lv/files/liaa/attachments/faktu_lapa_ustp_08_12.pdf, pēdējo reizi apmeklēts: 28.01.2013.

⁶² ES fondi, pieejams: <http://www.esfinanses.lv/?lang=lv&dir=lapa/es-fondu-projekti®ion=a&pasvaldiba=&aktivitate=3.5.2.1.1>. Pasākumi centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai&iesniedzeja_tips=&fonds=®ions=null&page=2, pēdējo reizi apmeklēts: 28.01.2013.

⁶³ ES fondi, pieejams: <http://www.esfinanses.lv/?lang=lv&dir=lapa/es-fondu-projekti®ion=a&pasvaldiba=&aktivitate=3.5.2.1.1>. Pasākumi centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai&iesniedzeja_tips=&fonds=®ions=null&page=2, pēdējo reizi apmeklēts: 28.01.2013.

⁶⁴ 19.05.1994. likums "Par pašvaldībām" ("LV", 61 (192), 24.05.1994., Ziņotājs, 11, 16.06.1994.), 15.pants

⁶⁵ 06.06.2002. Valsts pārvaldes iekārtas likuma ("LV", 94 (2669), 21.06.2002., Ziņotājs, 14, 25.07.2002.) 88.panta pirmā daļa

Vēsturiski ir izveidojusies situācija, ka šajā nozarē lielākoties pakalpojumu sniedz viens vertikāli integrēts komersants, kuram ir pieder ar pakalpojuma sniegšanu saistītā infrastruktūra. Līdz ar to ir pamatoti konstatēt, ka lielākoties siltumapgādes pakalpojumu atsevišķās apdzīvotās vietās sniedz dabiskā monopolstāvoklī esoši komersanti.⁶⁶ Siltumapgādes pakalpojumu viennozīmīgi var uzskatīt par tādu, kura infrastruktūras attīstībai ir nepieciešami lieli kapitālieguldījumi.⁶⁷ Tā pat Deloitte neizslēdz, ka atsevišķās apdzīvotās vietās, ar nelielu iedzīvotāju skaitu, tirgus nav spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu un siltumapgādes pakalpojumu, visticamāk, neviens komersants nebūtu ieinteresēts sniegt.⁶⁸

Līdz ar to secināms, ka no Valsts pārvaldes iekārtas likuma viedokļa, pašvaldības dalība siltumapgādes pakalpojumu sniegšanā ir attaisnojama.

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma⁶⁹ 88.panta otro daļu, komercdarbības veikšanai publiska persona (publiskas personas) saskaņā ar likumu dibina kapitālsabiedrību.

Deloitte ir konstatējusi, ka atsevišķās pašvaldībās siltumapgādes pakalpojumu sniedz nevis kapitālsabiedrības, bet gan pašvaldības iestādes un aģentūras.⁷⁰ Ja šīs pašvaldības iestādes un aģentūras no siltumapgādes pakalpojuma sniegšanas gūst ienākumus, kuri pārsniedz ar pakalpojumu saistītos izdevumus, tad šī saimnieciskā darbība ir atzīstama par komercdarbību un attiecīgi aģentūru un pašvaldības iestāžu siltumapgādes pakalpojuma sniegšana ir pretrunā Valsts pārvaldes iekārtas likumam.⁷¹ Ņemot vērā to, ka šajās pašvaldībās siltumenerģijas ražošanu un piegādi nekontrolē arī SPRK,⁷² tad faktiski nepastāv kontroles mehānisms, kas nodrošinātu Valsts pārvaldes iekārtas likuma nosacījumu ievērošanu.

2.3.3. Vai tirgū nepastāvētu preču/pakalpojumu piedāvājums, ja pašvaldība ar sev pilnīgi vai daļēji piederoša komersanta starpniecību to nepiedāvātu

Siltumapgādes nozarē ir vēsturiski izveidojusies situācija, ka siltumapgādes pakalpojumus sniedz pašvaldībai piederoši komersanti. Deloitte ieskatā atsevišķos reģionos, kur pieprasījums pēc siltumapgādes kā pakalpojuma ir neliels, varētu būt piedāvājuma deficīts.

Taču lielajās pilsētās, kurās darbojas pašvaldībām piederoši komersanti, kā vertikāli integrēti sistēmas operatori, privātā sektora piedāvājums varētu būt pietiekams. Taču būtiski norādīt, ka konkurenci objektīvi var radīt tikai siltumenerģijas ražošanā.

Jaunas piegādes un sadales infrastruktūras būvniecība, kas aizstātu jau esošo infrastruktūru, visticamāk, nevar tikt vērtēta kā reālistisks biznesa piedāvājums tirgū, ņemot vērā konkurējoša piedāvājuma radīšanai nepieciešamās lielās investīcijas, vides un arhitektūras aizsardzības aspektus, kurus varētu ietekmēt jaunas, paralēlas infrastruktūras būvniecība.

Siltumenerģijas pārvadē un sadalē esošās infrastruktūras ietvaros pastāv monopolstāvoklis. Attiecībā uz šo pakalpojumu lielajā vairumā gadījumu nav prognozējamās izmaiņas un konkurences iespējamība. Jauna tirgus dalībnieka ienākšana šajā tirgū ir iespējama tikai mainoties esošajam pakalpojumu sniedzējiem, jaunajam tirgus dalībniekam iegūstot valdījumā nepieciešamo infrastruktūru. Šāda tirgus dalībnieku maiņa pēc būtības nerada izmaiņas tirgus struktūrā.

⁶⁶ 06.06.2002. Valsts pārvaldes iekārtas likuma ("LV", 94 (2669), 21.06.2002., Ziņotājs, 14, 25.07.2002.) 88.panta pirmā daļas 2.punkts

⁶⁷ 06.06.2002. Valsts pārvaldes iekārtas likuma ("LV", 94 (2669), 21.06.2002., Ziņotājs, 14, 25.07.2002.) 88.panta pirmā daļas 5.punkts, kā arī lūdzam papildus skat Pētījuma 2.3.5.punktu

⁶⁸ 06.06.2002. Valsts pārvaldes iekārtas likuma ("LV", 94 (2669), 21.06.2002., Ziņotājs, 14, 25.07.2002.) 88.panta pirmā daļas 1.punkts

⁶⁹ 06.06.2002. Valsts pārvaldes iekārtas likums ("LV", 94 (2669), 21.06.2002., Ziņotājs, 14, 25.07.2002.)

⁷⁰ Lūdzu skat. Pētījuma 2.1.3. punktu

⁷¹ 06.06.2002. Valsts pārvaldes iekārtas likuma ("LV", 94 (2669), 21.06.2002., Ziņotājs, 14, 25.07.2002.) 88.panta otrā daļa

⁷² Neviena pašvaldības iestāde vai aģentūra nav ne reģistrēts, ne licencēts siltumapgādes pakalpojumu sniedzējs

2.3.4. Pieprasījuma-piedāvājuma līdzsvars tirgū

Deloitte vērtēja pieprasījuma-piedāvājuma līdzsvaru tirgū, respektīvi, vai jaunu tirgus dalībnieku ienākšana tirgū ir rentabla un tādēļ loģiski sagaidāma, vai jaunu tirgus dalībnieku ienākšana spētu radīt efektīvu konkurenci tirgū. Deloitte ieskatā jaunu tirgus dalībnieku ienākšana siltumapgādes pakalpojumu tirgū ir saistīta ar pakalpojuma sniegšanas efektivitāti, infrastruktūras nozīmi pakalpojumu sniegšanā, pašvaldības kā dalībnieka lomu tirgū.

Efektivitāte

Saskaņā ar Enerģētikas likumu⁷³ sistēmas operatoram, slēdzot līgumus par siltumenerģijas iepirkšanu no ražotājiem vai arī atsakoties tos slēgt, jāvadās pēc šādiem ekonomiskā pakāpeniskuma principa kritērijiem:

- 1) piedāvātās siltumenerģijas cena un samaksas nosacījumi;
- 2) siltumenerģijas pārvades izmaksas;
- 3) siltumenerģijas ražošanas režīma atbilstība patēriņa režīmam;
- 4) piedāvātās siltumenerģijas atbilstība sistēmas operatora noteiktajiem tehniskajiem parametriem.

Ja siltumenerģijas ražotāja piedāvājums neatbilst augstāk minētajiem kritērijiem, sistēmas operatoram nav pienākums iegādāties cita ražotāja siltumenerģiju, bet tirgot savu ražoto. Jauna tirgus dalībnieka – siltumenerģijas ražotāja - ienākšana tirgū ir atkarīga ne tikai no tā spējas piedāvāt siltumenerģiju par konkurētspējīgu cenu, bet arī no siltumapgādes sistēmas efektivitātes kopumā, no laika apstākļiem⁷⁴ un izdevumiem, kas rodas no siltumenerģijas iegādes no neatkarīga ražotāja. Līdz ar to pastāv vairāku faktoru kopums, no kura ir atkarīgs neatkarīga siltumenerģijas ražotāja realizācijas tirgus, kas padara šo tirgu nepievilcīgu.

Ja neatkarīga siltumenerģijas ražotāja galvenais komercdarbības veids nav siltumenerģijas ražošana, bet siltumenerģija ir tikai blakus produkts, tad šāda jauna tirgus dalībnieka vai potenciāla konkurenta ienākšana tirgū ir vairāk iespējama. Līdz ar to apdzīvotās vietās, kur ir izplatīta centralizētā siltumapgāde un ir attīstīta ražošana, pastāv iespēja, ka siltumenerģijas ražošanas tirgū ir lielāka konkurence.

AS „Daugavpils siltumtīkli” informēja, ka siltumapgādes pakalpojumu sniegšanas uzsākšanai jaunam energoapgādes komersantam ir jāiegulda lielas investīcijas. Lai jauns energoapgādes komersants varētu ienākt enerģētikas tirgū, tam jāpiedāvā lietotājiem izdevīgāks pakalpojums, nekā tie saņem no esošajiem komersantiem. Ieguldīto investīciju atmaksāšanās termiņi var būt ļoti dažādi un ir atkarīgi no: 1) investīciju apjoma, 2) siltumapgādes pakalpojumu efektivitātes, 3) pakalpojumu vērtības, 4) lietotāju maksātspējas.

Daugavpilī papildus AS „Daugavpils siltumtīkli” siltumu ražo arī SIA „BK Enerģija”, SIA „LATNEFTEGAZ”, SIA „Cefus” un SIA „Mamas D”. Savukārt AS „Daugavpils siltumtīkli” un SIA „BK Enerģija” un SIA „LATNEFTEGAZ” ir koģenerācijas komersanti un tādēļ tie ir uzskatāmi par efektīviem konkurentiem.

Izmantojot koģenerācijas principu, kad vienlaicīgi tiek ražota elektroenerģija un siltumenerģija, siltumenerģijas ražotājam ir iespēja pašam nodrošināt ražošanas procesu ar lētāku elektroenerģiju, savukārt elektroenerģijas realizācija rada papildus ieņēmumus, kurus, piemēram, var izmantot infrastruktūras attīstībā, tādējādi šos izdevumus neiekļaujot tarifā. Šis fakts veido koģenerācijas komersantu konkurences priekšrocības.

Pašvaldības savās administratīvajās teritorijās ir tiesīgas izdot saistošos noteikumu un noteikt siltumapgādes attīstību.⁷⁵ Nosakot siltumapgādes attīstību, pašvaldībām jāņem vērā t.sk. vietējo energoresursu izmantošanas un koģenerācijas iespējas. Kas faktiski nozīmē to, ka jaunu tirgus dalībnieku ienākšana tirgū var tikt uz likuma pamata kavēta ar lietderības, vides aizsardzības un citiem faktoriem.

⁷³ 03.09.1998. Enerģētikas likuma ("LV", 273/275 (1334/1336), 22.09.1998., Ziņotājs, 20, 15.10.1998.), 49. panta otrā daļa

⁷⁴ Nepieciešamās siltumenerģijas apjoms var ietekmēt kopējo pakalpojuma izmaksu efektivitāti

⁷⁵ 03.09.1998. Enerģētikas likuma ("LV", 273/275 (1334/1336), 22.09.1998., Ziņotājs, 20, 15.10.1998.), 51 panta otrā daļa

Pilnvarojums faktiski jau paredz vietējo energoresursu un koģenerācijas iespēju prioritāti attiecībā pret citiem, siltumenerģijas ražošanas veidiem.

Zināmas priekšrocības saražotās siltumenerģijas efektivitātes un konkurētspējas procesā ir arī tiem siltumenerģijas ražotājiem, kuri vēsturiski ir saņēmuši emisijas kvotas (piemēram, koģenerācijas stacijas, katlu mājas, kurās izmanto fosilo kurināmo). Šo kvotu tirdzniecība rada papildus regulārus ienākumus, ja komersants ir daļēji vai pilnībā pārgājis uz atjaunojamo energoresursu izmantošanu. Savukārt komersantam, kurš jau sākotnēji ir siltumenerģijas ražošanu balstījis uz atjaunojamiem energoresursiem, šāda papildus ienākuma nav.

Infrastruktūra

Kā jau secināts, infrastruktūra siltumenerģijas pārvades un sadales pakalpojumu sniegšanai nav pieejama tirgū. Visi komersanti, kuri izmanto infrastruktūru ir šīs infrastruktūras īpašnieki. Līdz ar to jauna tirgus dalībnieka ienākšana siltumapgādes pārvades un sadales pakalpojumu sniegšanas tirgū ir iespējama apdzīvotās vietās vai to daļās, kur nav izbūvēta siltumapgādes pārvades un sadales infrastruktūra.

Siltumenerģijas gala lietotājiem iespēja izvēlēties siltumapgādes pakalpojuma sniedzēju ir ierobežota, jo pakalpojuma sniegšana lielā mērā ir saistīta ar infrastruktūras izmantošanu. Konkrētais energoapgādes komersants ir tiesīgs darboties tikai licencē noteiktajā teritorijā (licences darbības zonā)⁷⁶. Savukārt pašvaldības savās administratīvajās teritorijās ir tiesīgas izdot saistošos noteikumu⁷⁷ un noteikt siltumapgādes attīstību, piemēram, ierobežojot jaunas infrastruktūras būvniecību, ņemot vērā vides un kultūras pieminekļu aizsardzības noteikumus.

Arī objektīvi jaunas, paralēlas pārvades un sadales infrastruktūras būvniecība varētu nebūt ekonomiski pamatots un konkurenci veicinošs risinājums. Savukārt centralizētās siltumapgādes priekšrocība un efektivitāte ir lielais gala lietotāju skaits. Līdz ar to secināms, ka esošie centrālās siltumapgādes komersanti, kuri atrodas dominējošā stāvoklī, rada konkurences deformāciju jau ar savu klātbūtni tirgū.

Pašvaldības autonomā funkcija

Viena no pašvaldības autonomajām funkcijām ir organizēt iedzīvotājiem komunālos pakalpojumus t.sk. siltumapgādi, neatkarīgi no tā, kā īpašumā atrodas dzīvojamais fonds⁷⁸.

SIA „Valmieras siltums” norādīja, ka saskaņā ar likuma „Par pašvaldībām” 15.panta pirmās daļas 1.punktu pašvaldība savā administratīvajā teritorijā nodrošina siltumapgādes pakalpojumu. Savukārt Enerģētikas likuma 3.panta pirmā daļa un 51.panta 1.daļa nosaka, ka pašvaldība, veicot noteikto funkciju, veicina energoefektivitāti un konkurenci siltumapgādes un kurināmā tirgū. Siltumenerģijas pārvadi Valmieras pilsētas pašvaldība, pamatojoties uz 01.07.2010. deleģēšanas līgumu ir deleģējusi SIA „Valmieras siltums”. Ņemot vērā, ka SIA „Valmieras siltums” ir pašvaldības kapitālsabiedrība, tā ir nodrošinājusi vienu no lētākajiem siltumenerģijas piegādes tarifiem Latvijā. Tādēļ SIA „Valmieras siltums” ir paudis viedokli, ka neredz iespēju pārdod siltumenerģiju Valmierā zem šobrīd esošā tarifa.

No iepriekš minētā izriet, ka zemāka tarifa nodrošināšana tiek saistīta tikai ar pašvaldības iesaistīšanos jautājumu risināšanā.

Pašvaldībai pēc būtības nav jādeleģē siltumapgādes komersantam tiesības sniegt pakalpojumus. Faktiski pakalpojumu sniegšanai noteiktā teritorijā nav nepieciešams pašvaldības deleģējums. Secināms, ka pastāv nepareiza izpratne par tiesību normās ietverto pašvaldības funkciju apjomu, kā rezultātā

⁷⁶ 03.09.1998. Enerģētikas likuma ("LV", 273/275 (1334/1336), 22.09.1998., Ziņotājs, 20, 15.10.1998.), pirmā panta 19.punkts

⁷⁷ 03.09.1998. Enerģētikas likuma ("LV", 273/275 (1334/1336), 22.09.1998., Ziņotājs, 20, 15.10.1998.), 51.panta otrā daļa

⁷⁸ 19.05.1994. likums "Par pašvaldībām" ("LV", 61 (192), 24.05.1994., Ziņotājs, 11, 16.06.1994.), 15.pants

pašvaldības turpina veikt komercdarbību nozarēs, nevērtējot, vai tirgus pats spēj nodrošināt piedāvājumu. Nepastāv arī mehānisma, kā ierobežot pašvaldību nepamatotu iesaistīšanos komercdarbībā.

Savukārt pašvaldībai nepiederošs siltumapgādes komersants SIA „Fortum Latvija” norādīja, ka pašvaldību iesaistīšanās komercdarbības veikšanā principā nav vēlama, lai neradītu tirgus izkropļojuma risku, izņemot atsevišķus likumdošanā atrunātus gadījumus, kad pastāv sevišķs attaisnojums šādas komercdarbības veikšanai. Siltumapgāde, kā jebkurš komercdarbības veids, prasa noteiktus resursus un kompetences, tādēļ to labāk uzticēt nozares profesionāļiem.

2.3.5. Investīciju apjomu, kas nepieciešams preču/pakalpojuma piedāvāšanai tirgū

Deloitte aptaujātie komersanti, atbildot uz jautājumu vai pastāv kādi būtiski šķēršļi (piemēram, normatīvajos aktos noteiktas prasības, pašvaldības noteikti nosacījumi vai kārtība, būtiskas investīcijas pakalpojuma sniegšanas uzsākšanai, pieprasījuma trūkums u.tml.), kas kavē komersantam uzsākt siltumapgādes pakalpojumu sniegšanu, sniedza šādas atbildes.

AS „Daugavpils siltumtīkli” norādīja, ka būtiskākais šķērslis siltumapgādes pakalpojumu sniegšanas uzsākšanai ir lielās investīcijas, kas jāiegulda energoefektīvu, mūsdienu prasībām atbilstošu objektu izbūvē un vidi saudzējošu, efektīvu tehnoloģiju ieviešanā.

SIA „Tukuma siltums” norādīja, ka būtiskākais šķērslis siltumapgādes pakalpojumu sniegšanai ir iedzīvotāju nevienmērīgā maksātspēja. Līdz ar to investīciju apjoms netiek norādīts kā šķērslis pakalpojuma sniegšanas uzsākšanai.

SIA „Valmieras siltums” norādīja, ka pilsētā nav šķēršļu, lai, ievērojot spēkā esošo normatīvo aktu prasības, uzsāktu siltumapgādes pakalpojumu sniegšanu. Līdz ar to investīciju apjoms netiek norādīts kā šķērslis pakalpojuma sniegšanas uzsākšanai.

Deloitte lūdza atsevišķus komersantus sniegt informāciju par veiktajiem investīciju apjomiem.

AS „Daugavpils siltumtīkli” lielākās investīcijas 2010.gadā tika veiktas 446890 LVL apmērā koģenerācijas iekārtu uzstādīšanai; 12260 LVL apmērā siltumtīklu darba optimizācijai, rekonstrukcijai un siltumizolācijas nomaīņai, 83188 LVL apmērā iekārtu nomaīņai un remontam. Savukārt 2011.gadā investīcijas 288460 LVL apmērā tika veiktas siltuma ražošanas avotu rekonstrukcijai, iekārtu nomaīņai un kapitālajam remontam, investīcijas 866386 LVL tika veiktas siltumtīklu darba optimizācijai un rekonstrukcijai. Investīcijas 2012.gadā tika veiktas 246055 LVL apmērā siltuma ražošanas avotu rekonstrukcijai, iekārtu nomaīņai, savukārt 702194 LVL apmērā siltumtīklu darba optimizācijai un rekonstrukcijai.

SIA „Tukuma Siltums” sniegtā informācija liecina, ka ieguldītais investīciju apjoms 2010.gadā bija 90989 LVL apmērā, 2011.gadā 2678459 LVL apmērā (biomasas katlu mājas rekonstrukcija⁷⁹), 2012.gadā 18108 LVL apmērā.

Publiski pieejamā informācija liecina, ka AS „Rēzeknes siltumtīkli” 2011. gadā uzsāka centra rajona katlumājas rekonstrukciju. Šī projekta izmaksas bija 1 482 073 LVL.

SIA „Rēzeknes enerģija” plānoja ar Latvijas Investīciju attīstības aģentūras līdzfinansējumu realizēt divu siltumtrašu posmu rekonstrukciju. Šī projekta izmaksas bija 464 703 LVL.

Rēzeknē 2011.gadā tika uzsākta koģenerācijas iekārtu uzstādīšana. Projekta summa ir 2 790 000 LVL. Projekts paredz uzstādīt divas koģenerācijas iekārtas, katra ar elektrisko jaudu 2 Mw.⁸⁰

⁷⁹ Pieejams: <http://www.diena.lv/bizness/razosana/tukuma-tiks-atklata-rekonstrueta-biomasas-katlu-maja-13926855>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

⁸⁰ Pieejams: http://www.rezekne.lv/rezeknes-zinas/zina/_/pilsetas-saimnieciba/-/rezekne-ir-pilniba-gatava-apkures-sezonai-video/, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

SIA „Valmieras siltums” norādīja, ka katru gadu tiek veiktas investīcijas attīstībā. SIA „Valmieras siltums” investē no jauna izbūvējot un rekonstruējot siltumtīklus. Sabiedrība siltumenerģijas piegādei izmanto 30794m maģistrālos siltumtīklus, no tiem 92% ir nomainīti ar rūpnieciski izolētām caurulēm, kas nodrošina siltumapgādes drošību un darbības efektivitāti (mazākus siltumenerģijas zudumus). SIA „Valmieras siltums” norādīja šādus investīciju apjomus: 2010.gadā - 63444 LVL, 2011.gadā - 545102 LVL, 2012.gadā - 198830 LVL.

Publiski pieejamā informācija liecina, ka SIA „Valmieras siltums” 2012.gadā ekspluatācijā nodeva Rūpniecības ielā izbūvēto siltumtrasi 1248 metru garumā. Siltumtrases izbūve tika veikta ar Eiropas Savienības līdzfinansējumu. Kopējā projekta summa ir 537 000 LVL, ES finansējums: 163 200 LVL.⁸¹

Publiski pieejamā informācija liecina, ka SIA „Ventspils siltums” 2012.gadā parakstīja līgumu ar SIA „Latvijas Enerģoceltnieks” par iekārtu piegādi ar būvmontāžu siltumavotam Talsu ielā 69, Ventspilī. Minētais līgums noslēgts investīciju projekta „Ventspils pilsētas centralizētās siltumapgādes siltumavotu Ventspilī, Brīvības ielā 38 un Talsu ielā 69, rekonstrukcija, pārejot uz citu kurināmo – biomasu (koksni)” ietvaros. Projekta plānotās kopējās izmaksas ir 12 490 000 LVL bez PVN, tai skaitā Kohēzijas fonda finansējums: 6 000 000 LVL (50% no kopējām uz projektu attiecināmajām izmaksām), pašvaldības SIA „Ventspils siltums” līdzfinansējums attiecināmo izmaksu segšanai ir 6 000 000 LVL, pašvaldības SIA „Ventspils siltums” finansējums neattiecināmo izmaksu segšanai: 490 000 LVL.⁸²

Baltijā viens no lielākajiem elektroenerģijas ražotājiem, Igaunijas energokompānija Eesti Energia un tā meitas sabiedrība SIA „Enefit” Valkā izbūvēja jaunu modernu koģenerācijas spēkstaciju elektroenerģijas un siltuma ražošanai. Kopējās investīcijas spēkstacijas izveidē sasniedz aptuveni 10 miljonus eiro.⁸³

SIA „Liepājas enerģija” 2009. gadā piesaistīja Eiropas Savienības līdzfinansējumu 3 000 000 LVL apmērā projektam „Centralizēto siltumenerģijas pārvades un sadales tīklu rekonstrukciju Liepājā”. Projekts paredzēja nomainīt maģistrālo siltumtrašu posmus aptuveni 10 km garumā, kas veido 80% no visiem maģistrālajiem tīkliem. SIA „Liepājas enerģija” uzstādīja koģenerācijas iekārtas, projekta izmaksas: 2 600 000 EUR.⁸⁴

Siltumapgādei raksturīgs lēns kapitāla apgrozījuma ātrums un liels nepieciešamo investīciju apjoms.⁸⁵ Publiski pieejamā informācija liecina, ka investīcijas esošās infrastruktūras un konkurētspējas uzturēšanā, vides aizsardzībā jau esošajiem tirgus dalībniekiem ir ievērojamas un faktiski realizējamas galvenokārt piesaistot Eiropas Savienības līdzfinansējumu. Līdz ar to secināms, ka investīciju apjoms ir vērtējams kā šķērslis jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai tirgū.

2.3.6. Pašvaldības komersanta stāvoklis tirgū

Deloitte, papildus jau iepriekš analizētajiem aspektiem, vērtēja komersantu stāvokli tirgū, pēc šādiem kritērijiem:

- 1) finanšu rādītāji (rentabilitātes analīze, peļņa),
- 2) patērētāju, piegādātāju sūdzības.

AS „Daugavpils Siltumtīkli”

AS „Daugavpils Siltumtīkli” ir vertikāli integrēts siltumapgādes sistēmas operators, kuram īpašumā ir siltumenerģijas ražošanas, pārvades un sadales infrastruktūra. Tādējādi AS „Daugavpils Siltumtīkli” ir tiesīgs pieņemt lēmumu, balstoties uz savu komerciālo izdevīgumu, slēgt līgumu ar siltumenerģijas

⁸¹ Pieejams: <http://www.ziemellatvija.lv/kaiminos/valmiera/valmiera-sakusies-apkures-sezona-677>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

⁸² Pieejams: <http://www.manaventspils.lv/lv/news/article/30165/>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

⁸³ Pieejams: <http://www.tukums24.lv/zinas/48/159596>, pēdējo reizi skatīts 28.02.2013.

⁸⁴ Pieejams: <http://www.liepajasenerģija.lv/199-investicijas-un-ieguvumi>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

⁸⁵ <http://www.esfondi.lv/page.php?id=414>, pēdējo reizi apmeklēta: 28.01.2013.

ražotāju vai neslēgt. Līdz ar to AS „Daugavpils Siltumtīkli” ir monopola stāvoklis centralizētās siltumenerģijas pārvades un sadales tirgū. Vertikālā integritāte rada iespēju pārnest tirgus varu no siltumenerģijas pārvades un sadales uz siltumenerģijas ražošanas tirgu.

AS „Daugavpils Siltumtīkli” darbojas arī kā siltumenerģijas ražotājs. Tirgū ir arī vēl 4 siltumenerģijas ražotāji.

AS „Daugavpils Siltumtīkli” norādīja, ka 2010.gadā, 2011.gadā un 2012. gadā nav saņēmis pamatotas pretenzijas par sniegtā siltumapgādes pakalpojuma kvalitāti un cenu, kā arī nav saņemtas pretenzijas par sadarbības nosacījumiem no darījumu partneriem.

AS „Daugavpils Siltumtīkli” norādīja, ka, ja lietotājs vēlas lauzt līgumu vienpusējā kārtībā, tas brīdina komersantu vienu mēnesi iepriekš un norēķinās par izlietot siltumenerģiju. AS „Daugavpils Siltumtīkli” var lauzt līgumu vienpusējā kārtībā, brīdinot par to 3 dienas iepriekš, ja lietotājs nepilda līgumu par siltumenerģijas piegādi vai normatīvo aktu, kas reglamentē siltumenerģijas piegādes un lietošanas nosacījumus, prasības, vai ar savu rīcību nodara zaudējumus AS „Daugavpils Siltumtīkli”, vai līgumā noteiktajos termiņos neapmaksā rēķinus par izlietotu siltumenerģiju. Līguma laušana neatbrīvo lietotāju no pilnīgas parāda, līgumsoda un kompensācijas apmaksas. Līguma laušanas nosacījumos acīmredzami labvēlīgāki nosacījumi ir AS „Daugavpils Siltumtīkli”.

AS „Daugavpils Siltumtīkli” pamatkapitāls ir 12261824 LVL.

No publiski pieejamās informācijas nav pieejami dati par 2012.gada tīro peļņu, savukārt 2011.gadā tā bija 185806 LVL. No 2009.gada tīrā peļņa ir samazinājusies, 2009.gadā – 1277897 LVL, 2010.gadā – 768224 LVL un 2011.gadā – 185806 LVL. Lielākais peļņas kritums ir bijis laika periodā no 2010.gada līdz 2011.gadam, tas ir, peļņa ir samazinājusies par 582418. Savukārt lielākais tīrās peļņas kāpums ir bijis laika periodā no 2008.gada līdz 2009.gadam (2008.gadā – 1277897 LVL, 2009.gadā – 23307 LVL).

Bruto peļņas rentabilitāte līdzīgi kā tīrā peļņa sākot ar 2009.gadu ir samazinājusies, tas ir, 2009.gadā procentuālā izteiksmē tā bija 10.68%, 2010.gadā – 7.95% un 2011.gadā – 4.33%, lielākais kritums ir bijis laikā periodā no 2010.gada līdz 2011.gadam, tas ir, bruto peļņas rentabilitāte ir samazinājusies par 3.62 %. Bruto peļņas rentabilitātes lielākais kāpums, līdzīgi kā tīrai peļņai, ir bijis laika periodā no 2008.gada līdz 2009.gadam, respektīvi, 2008.gadā – 1.63%, savukārt 2009.gadā 10.68%.

AS „Daugavpils Siltumtīkli” kopējās likviditātes koeficients 2008.gadā bija 0.80, 2009.gadā bija 1.06, 2010.gadā bija 1.17. Līdz ar to secināms, ka AS „Daugavpils Siltumtīkli” 2009.gadā un 2010.gadā nav problēmu ar īstermiņa saistību kārtošānu.

SIA „Jūrmalas siltums”

SIA „Jūrmalas siltums” ir vertikāli integrēts energoapgādes komersants, kurš atrodas monopolstāvoklī siltumenerģijā pārvades un sadales tirgū. SIA „Jūrmalas siltums” ir konkurents siltumenerģijas ražošanas tirgū.

Komersanta pamatkapitāls ir 4585198 LVL.

Laika posmā no 2009.gada līdz 2011.gadam komersanta tīrā peļņa ir pakāpeniski samazinājusies. Šajā laika posmā tīrā peļņa ir samazinājusies par 81923 LVL. 2007.gadā komersants strādāja ar zaudējumiem, savukārt jau 2008.gadā piedzīvoja lielu kāpumu, respektīvi, komersanta tīrā peļņa no 2007.gada bija palielinājusies par 315252 LVL, un no 2008.gada uz 2009.gadu peļņa atkārtoti palielinājās.

Bruto peļņas rentabilitāte ir palielinājusies gandrīz uz pusi laika periodā no 2008.gada līdz 2009.gadam, savukārt samazinājusies gandrīz uz pusi laika posmā no 2010.gada līdz 2011.gadam. Laika periodā no

2009.gada līdz 2010.gadam bruto peļņas rentabilitāte procentuālā izteiksmi bija samērīgi palielinājusies, respektīvi par 3.27 procentiem.

Laika periodā no 2007.gada līdz 2011.gadam kopējās likviditātes koeficients ir bijis robežās no 1.58 līdz 1.84, kas kopumā norāda uz to, ka komersantam nav grūtības ar īstermiņa saistību kārtošanu.

SIA „Jūrmalas siltums” nav sniedzis Deloitte informāciju, līdz ar to nav iespējams vērtēt SIA „Jūrmalas siltums” stāvokli tirgū pēc kritērija - patērētāju, piegādātāju sūdzības.

SIA „Rēzeknes siltumtīkli” un SIA „Rēzeknes enerģija”

AS „Rēzeknes siltumtīkli” ir reģistrēta siltumenerģijas ražotāju reģistrā un ir koģenerācijas komersants.

AS „Rēzeknes siltumtīkli” ir ar SIA „Rēzeknes enerģija” saistīts komersants un veic siltumenerģijas piegādes šim saistītajam komersantam, tādējādi kopā veidojot vertikāli integrētu siltumapgādes pakalpojumu sniedzēju ar monopolstāvokli siltumenerģijas ražošanā, pārvadē un sadalē.

AS „Rēzeknes siltumtīkli” pamatkapitāls ir 1525001 LVL.

Vērtējot laika periodā no 2008.gada līdz 2011.gadam, AS „Rēzeknes siltumtīkli” 2008.gadā ir bijusi lielākā peļņa – 1754649 LVL. Savukārt 2009.gadā komercsabiedrība piedzīvoja lielāko tīrās peļņas kritumu, respektīvi, starpība starp 2008.gada un 2009.gada tīro peļņu bija 1241837 LVL. Savukārt 2010.gadā bija vērojams neliels peļņas kāpums, 2011.gadā bija vērojams atkārtots kritums par 454737 LVL.

Salīdzinot 2010.gada ar 2011.gadu, bija vērojama bruto peļņas rentabilitātes samazināšanās gandrīz uz pusi, precīzāk, 2010.gada šis rādītājs bija 18.13 %, savukārt 2011.gadā šis rādītājs bija noslīdējis līdz 9.10 %.

Kopējās likviditātes koeficients ir palielinājies 2011.gadā, salīdzinot ar 2010.gadu, bet kopumā ir krietni virs normas, respektīvi, normālos apstākļos šim koeficientam jābūt robežās starp 1.0 un 2.0, bet konkrētajā gadījumā tas ir 4.73 un 4.69.

SIA „Rēzeknes enerģija” pamatkapitāls ir 4409600 LVL.

Laika periodā no 2007.gada līdz 2011.gadam, SIA „Rēzeknes enerģija” ir bijuši divi tīrās peļņas kritumi un divi kāpumi. Kritums laika posmā no 2007.gada līdz 2008.gadam bija lielāks nekā no 2009.gada uz 2010.gadu, respektīvi pirmais kritums bija par 191725 LVL, savukārt otrais kritums – par 141289 LVL. Lielāko kāpumu komersants piedzīvoja laika posmā no 2009.gadā - tīrā peļņa palielinājās par 314025 LVL, bet otrajā kāpumā 2011.gadā tīrā peļņa palielinājās par 66176 LVL.

SIA „Rēzeknes enerģija” 2011.gadā kopējās likviditātes koeficients ir palielinājies, respektīvi, 2011.gadā – 2.64, savukārt 2010.gadā – 2.26, bet kopumā šis rādītājs ir virs normas līdz ar to ir secināms, ka komersantam nav problēmu ar īstermiņa saistību kārtošanu.

SIA „Rēzeknes enerģija” nav sniedzis Deloitte informāciju, līdz ar to nav iespējams vērtēt SIA „Rēzeknes enerģija” stāvokli tirgū pēc kritērija - patērētāju, piegādātāju sūdzības.

SIA „Tukuma siltums”

SIA „Tukuma siltums” ir vertikāli integrēts energoapgādes komersants, kuram nav konkurentu. Taču ir potenciāls konkurents SIA „Tukums DH”, no kuru SIA „Tukuma siltums” 2012.gadā ir saņēmis sadarbības piedāvājumu par siltumenerģijas piegādi. Šobrīd SIA „Tukuma siltums” ir monopolstāvoklī centralizētās siltumapgādes pakalpojumu sniegšanā Tukuma pilsētā.

SIA „Tukuma siltums” norādīja, ka 2010.gadā, 2011.gadā un 2012. gadā nav saņēmis pretenzijas par sniegtā siltumapgādes pakalpojuma kvalitāti un cenu, kā arī nav saņemtas pretenzijas par sadarbības nosacījumiem no darījumu partneriem.

SIA „Tukuma siltums” ir tiesīgs lauzt līgumu ar siltumenerģijas gala lietotāju, ja samaksa par saņemto siltumenerģiju nav veikta līdz nākamā mēneša 20 datumam. Siltumenerģijas piegādes līgums paredz, ka SIA „Tukuma siltums” ir tiesīgs atslēgt „Lietotāju” no siltumapgādes ar iepriekšēju rakstveida brīdinājumu 3 dienas iepriekš, kā arī lietu nodot tiesā par parādu piedziņu.

Komersanta pamatkapitāls ir 1126435 LVL. No publiski pieejamās informācijas izriet, ka laika posmā no 2007.gada līdz 2011.gadam tikai 2009.gadā sabiedrība ir strādājusi bez zaudējumiem, respektīvi visos pārējos gados ir bijuši zaudējumi. Zaudējumi komersantam galvenokārt ir radušies 2011.gadā: 204594 LVL apmērā. No 2010.gada līdz 2011.gadam komersanta zaudējumi ir palielinājušies, tas ir, par 196844 LVL.

Bruto peļņas rentabilitāte no 2009.gada ir pakāpeniski samazinājusies, respektīvi, 2009.gadā bija 14.34 %, 2010.gadā 10.44 %, savukārt 2011.gadā rentabilitāte bija ar negatīva, respektīvi, -3.43 procenti. Lielākais kāpums ir bijis laika posmā no 2008.gada līdz 2009.gadam – bruto peļņas rentabilitāte ir palielinājusies par 14.06 %, savukārt lielākais kritums no 2010.gada līdz 2011.gadam – rentabilitāte ir samazinājusies par 13.67 %.

Kopējā likviditāte no 2009.gada ir pakāpeniski palielinājusies. Koeficients laika posmā no 2009.gada līdz 2010.gadam ir palielinājies par 0.09, savukārt no 2010.gada līdz 2011.gadam kāpums ir bijis krietni lielāks, tas ir, palielinājies par 1.61. Ja vēl 2010., 2009. un 2008.gadā komersanta kopējā likviditāte bija zem normas, tad 2011.gadā šis koeficients bija virs normas, respektīvi – 2.6. Līdz ar to secināms, ka pārskata periodā, līdz 2011.gadam, SIA „Tukuma siltums” bija problēmas ar īstermiņa saistību kārtošanu. Taču 2011.gadā šādu problēmu vairs nav.

SIA „Valmieras siltums”

SIA „Valmieras siltums” ir siltumapgādes komersants, kurš ir monopolstāvoklī siltumenerģijas pārvades un sadales tirgū. SIA „Valmieras siltums” neražo siltumenerģiju, bet iepērk to no neatkarīgajiem ražotājiem: AS „Valmieras Enerģija”, AS „Valmieras Piens”, SIA „ITA”.

SIA „Valmieras siltums” norādīja, ka 2010.gadā, 2011.gadā un 2012.gadā nav saņēmis pretenzijas par sniegtā siltumapgādes pakalpojuma kvalitāti un cenu, kā arī nav saņemtas pretenzijas par sadarbības nosacījumiem no darījumu partneriem.

SIA „Valmieras siltums” norādīja, ka siltumapgādes pakalpojumu sniegšanas līgumu laušanas nosacījumus nosaka Ministru kabineta 21.10.2008. noteikumi Nr.876 „Siltumenerģijas piegādes un lietošanas noteikumi”⁸⁶ un savstarpēji noslēgtie līgumi. Līgumus var pārtraukt, rakstveidā brīdinot Līguma otru pusi ne mazāk kā 30 dienas iepriekš, šādos gadījumos:

1. Ja lietotājs noteiktā termiņā nenorēķinās par piegādāto siltumenerģiju un nav novērsis šo pārkāpumu 10 (desmit) dienu laika pēc rakstveida atgādinājuma saņemšanas;
2. Ja lietotāja siltumapgādes sistēmā ir bojājumi, kas var izraisīt avāriju Piegādātāja piederības zonā;
3. Ja viena Puse neļauj otrai Pusei piekļūt, pārbaudīt vai nomainīt tās piederības zonā esošos kontroles vai norēķina uzskaites mēraparātus, un pārkāpums tiek turpināts 30 (trīsdesmit) dienas pēc otras Puses attiecīga brīdinājuma saņemšanas;
4. Ja lietotājs patvaļīgi pieslēdzis jaunas siltumapgādes sistēmas;
5. Ja Lietotājam zudusi nepieciešamība saņemt siltumenerģiju no Piegādātāja.

⁸⁶ 21.10.2008. MK noteikumi Nr.876 "Siltumenerģijas piegādes un lietošanas noteikumi" ("LV", 168 (3952), 29.10.2008.)

SIA „Valmieras siltums” pamatkapitāls ir 2898226 LVL.

No publiski pieejamās informācijas lielākais tīrās peļņas kritums ir bijis laika posmā no 2007.gada līdz 2008.gadam – tīrā peļņa bija samazinājusies par 157376 LVL, 2008.gadā bija 76161 LVL lieli zaudējumi. Savukārt lielākais kāpums ir bijis laika periodā no 2008.gada līdz 2009.gadam - 2008.gadā bija zaudējumi, savukārt 2009.gadā bija 54453 LVL liela peļņa. No 2009.gada līdz 2010.gadam ir vērojams neliels tīrās peļņas pieaugums, savukārt no 2010.gada līdz 2011.gadam peļņa samazinās.

Bruto peļņas rentabilitāte, kas izteikta procentos, sākot ar 2009.gadu ir pakāpeniski samazinājusies, respektīvi, 2009.gadā – 10.14%, 2010.gadā – 9.98% un 2011.gadā – 6.37%. No 2007.gada līdz 2008.gadam ir vērojams bruto peļņas kritums par 3.85 %, savukārt uzreiz pēc tam ir vērojams kāpums, no 2008.gada līdz 2009.gadam – bruto peļņa bija palielinājusies par 3.97%.

Kopējā likviditāte no 2008.gada līdz 2010.gadam ir pakāpeniski pieaugusi, precīzāk, 2008.gadā šis koeficients bija 1.42, 2009.gadā – 1.69 un 2010.gadā – 1.83. Komersanta kopējās likviditātes koeficients ir normas robežās, līdz ar to komersantam nevar veidoties grūtības īstermiņa saistību kārtošanā.

SIA „Ventpils siltums”

SIA „Ventpils siltums” ir vertikāli integrēts siltumapgādes pakalpojumu sniedzējs, kurš atrodas monopolstāvoklī siltumenerģijas ražošanas, pārvades un sadales tirgū.

SIA „Ventpils siltums” nav sniedzis Deloitte informāciju, līdz ar to nav iespējams vērtēt SIA „Ventpils siltums” stāvokli tirgū pēc kritērija - patērētāju, piegādātāju sūdzības.

SIA „Ventpils siltums” pamatkapitāls ir 3752965 LVL.

No publiski pieejamās informācijas izriet, ka komersants 2008.gadu, 2010.gadu, kā arī 2011.gadu bija noslēdzis ar zaudējumiem. Laika posmā no 2010.gada līdz 2011.gadam kapitālsabiedrības zaudējumi bija palielinājušies aptuveni četras reizes, 2010.gadā tie bija 204935 LVL, savukārt 2011.gadā 853860 LVL. No šiem datiem izriet, ka laika posmā no 2008.gada līdz 2011.gadam, tikai 2009.gadā komersantam bija peļņa 267370 LVL.

Vērtējot bruto peļņas rentabilitātes rādītājus laika posmā no 2007.gada līdz 2011.gadam, secināms, ka 2011.gadā tie ir bijuši -13.65 %. Laika posmā no 2008.gada līdz 2009.gadam bruto peļņas rentabilitātes rādītāji ir palielinājušies aptuveni par 15 %, savukārt laika posmā no 2009.gada līdz 2010.gadam tie ir samazinājušies. Laika periodā no 2010.gada līdz 2011.gadam komersantam bija lielākais bruto peļņas rentabilitātes rādītāju kritums.

Kopējās likviditātes rādītāji laika posmā no 2007.gada līdz 2009.gadam pakāpeniski palielinājās, savukārt laika periodā no 2009.gada līdz 2010.gadam tie samazinājās, no 17.89 2009.gadā uz 2.43 2010.gadā. Laika periodā no 2007.gada līdz 2011.gadam kopējās likviditātes rādītāji ir bijis virs 2.0, tas nozīmē, ka visus gadus šie rādītāji ir bijuši virs normas, kas liecina par to, ka komersantam nav bijušas grūtības ar īstermiņa saistību kārtošanu.

Informācija par SIA „Pārventas siltums”, kas 2010.gadā pievienota SIA „Ventpils siltums”, pamatkapitālu publiski nav pieejama. Laika periodā no 2006.gada līdz 2010.gadam sabiedrība tikai 2009.gadu bija noslēgusi ar peļņu, savukārt visus pārējos gadus SIA „Pārventas siltums” ir noslēgusi ar zaudējumiem. Laika periodā no 2006.gada līdz 2007.gadam komersanta zaudējumi bija palielinājušies aptuveni četras reizes, savukārt no 2007.gada līdz 2008.gadam zaudējumi bija samazinājušies. 2009.gadu sabiedrība noslēdza ar 924645 LVL lielu peļņu. No publiski pieejamās informācijas izriet, ka 2010.gadu sabiedrība bija noslēgusi ar zaudējumiem, kas bija robežās no 200000LVL līdz 100000LVL.

Secinājumi:

- 1) Visi apskatītie tirgus dalībnieki atrodas monopolstāvoklī siltumenerģijas pārvades un sadales tirgū.
- 2) 3 no 6 atrodas monopolstāvoklī gan siltumenerģijas pārvades un sadales tirgū, gan siltumenerģijas ražošanas tirgū (AS „Rēzeknes siltumtīkli” kopā SIA „Rēzeknes enerģija”, SIA „Tukuma siltums”, SIA „Ventspils siltums”), savukārt 2 (AS „Daugavpils Siltumtīkli”, SIA „Jūrmalas siltums”) atrašanās dominējošā stāvoklī var tikt konstatēta, veicot padziļinātu analīzi par iepirktajiem siltumenerģijas apjomiem.
- 3) Neviens komersants, kurš sniedza atbildes Deloitte nenorādīja, ka būtu saņēmis sūdzības par pakalpojuma sniegšanu no klientiem, kā arī piegādātājiem.
- 4) Faktiski visiem pašvaldības siltumapgādes komersantiem nav konstatējamas problēmas ar īstermiņa saistību segšanu.
- 5) Vērtējot peļņas rādītājus secināms, ka siltumapgādes komersanti ir pakļauti regulārām peļņas svārstībām, visi komersanti pārskata periodā ir cietuši zaudējumus, taču to rentabilitātes rādītāji liecina, ka tiem nav bijušas problēmas ar īstermiņa saistību segšanu.

2.4. Tirgus, kurā darbojas AS „Mārupes komunālie pakalpojumi”

AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” ir vertikāli integrēts siltumapgādes pakalpojumu sniedzējs, kurš sniedz siltumenerģijas ražošanas, pārvades un sadales pakalpojumus, kā arī siltumenerģijas realizāciju gala lietotājiem. AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” siltumapgādes pakalpojumus sniedz Mārupes novadā, Skultē, Tīrainē un Mārupē.

AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” veic arī šādu komercdarbību: nekustamā īpašuma apsaimniekošanas un nomas pakalpojumu sniegšana, ūdens apgādes un kanalizācijas pakalpojumu sniegšana, atkritumu izvešana, elektroenerģijas piegāde, pirts pakalpojumu sniegšana, citi pakalpojumi.

Deloitte analizēja AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” komercdarbību siltumapgādes pakalpojumu sniegšanā.

Tirgus struktūras analīze un koncentrācijas rādītāju analīze

AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” norādīja, ka tam tirgū nav konkurentu. Līdz ar to secinām, ka AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” ir dominējošā stāvoklī esošs tirgus dalībnieks, kuram ir 100% tirgus daļa.

AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” norādīja, ka, tā kā komersants pārsvarā apkalpo lokālas teritorijas, sadarbības piedāvājumu no siltumenerģijas ražotājiem nav bijis.

No SPRK publiskotās informācijas izriet, ka Mārupes novadā siltumapgādes pakalpojumus sniedz arī SIA "Fortum Latvija", kurai licence izsniegta siltumenerģijas ražošanai, pārvadei, sadalei un realizācijai. SIA „Fortum Latvija” nodrošina ar siltumapgādi un karsto ūdeni starptautisko lidostu „Rīga” un citus tās teritorijā esošus objektus.⁸⁷

SIA "Fortum Latvija" licencē norādīts, ka siltumenerģijas ražošanas, pārvades, sadales un tirdzniecības darbības zona ir Mārupes pagasts. Savukārt licences ražošanai, pārvadei un sadalei darbības zona ir starptautiskā lidosta „Rīga”.

Līdz ar to secināms, ka SIA "Fortum Latvija" ir tiesīga tirgot siltumenerģiju pārvadei un sadalei Mārupes novadā, respektīvi, formāli ir uzskatāma par AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” konkurentu.

SIA „Fortum Latvija” norādīja, ka ir gatava paplašināt pakalpojumu sniegšanas teritoriju, ja tas ir ekonomiski pamatoti. Enerģijas ražošana, pārvade un pārdošana ir komersanta pamatdarbība un tai ir gan

⁸⁷ Pieejams: <http://www.fortum.lv/?s=1248717226&ln=lv>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

nepieciešamās kompetences, gan finanšu un cilvēku resursi. Taču SIA „Fortum Latvija” nav vērtējusi, vai tās darbības paplašināšanai pastāv kādi būtiski šķēršļi esošās licences darbības zonā.

Līdz ar to secināms, ka SIA "Fortum Latvija" būtu vērtējams arī kā potenciāls konkurents AS „Mārupes komunālie pakalpojumi”.

Licence siltumenerģijas pārvadei un sadalei ir izsniegta arī SIA "Sabiedrība Mārupe", kura ir reģistrēta koģenerācijas komersantu un siltumenerģijas ražotāju reģistrā. SIA "Sabiedrība Mārupe" ar siltumu, dzeramo un karsto ūdeni, kā arī kanalizāciju apgādā ne tikai savus ražošanas objektus, bet arī lielu daļu Jaunmārupes ciemata. No 18 daudzdzīvokļu mājām apsaimniekotas tiek deviņas, divām no neapsaimniekotajām tiek sniegti sētnieka pakalpojumi.⁸⁸

SIA "Sabiedrība Mārupe" ir izsniegta licence siltumenerģijas pārvadei un sadalei Jaunmārupē un Mārupes novadā. Līdz ar to secināms, ka SIA "Sabiedrība Mārupe" ir tiesīga tirgot siltumenerģiju pārvadei un sadalei Mārupes novadā, tātad formāli ir uzskatāma par AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” konkurentu.

SIA "Sabiedrība Mārupe" nesniedza savu viedokli attiecībā uz iespējamo konkurenci ar AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” esošās licences darbības zonā.

AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” gūtie ienākumi latos tieši no siltumapgādes pakalpojumu sniegšanas ir šādi:

2007.gadā – 230354;
2008.gadā – 333512;
2009.gadā – 332423;
2010.gadā – 317217;
2011.gadā – 322941;
2012.gadā – 398012 (uz informācijas sniegšanas brīdi).

Secināms, ka ienākumi no siltumapgādes veido samērā stabilus ienākumus AS „Mārupes komunālie pakalpojumi”.

AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” norādīja, ka tā neto apgrozījumu 2011.gadā veido:

- a) ieņēmumi no apsaimniekošanas – 14%,
- b) ieņēmumi no siltumapgādes pakalpojuma sniegšanas – 29%,
- c) ieņēmumi no aukstā ūdens apgādes pakalpojumu sniegšanas – 13%,
- d) ieņēmumi no kanalizācijas pakalpojumu sniegšanas – 9%,
- e) ieņēmumi no atkritumu izvešanas pakalpojuma sniegšanas – 3%,
- f) ieņēmumi no elektroenerģijas pakalpojumu sniegšanas – 20%,
- g) ieņēmumi no pirts pakalpojumu sniegšanas – 0%,
- h) ieņēmumi no citiem sniegtiem pakalpojumiem – 12%.

Secināms, ka ieņēmumi no siltumapgādes pakalpojumu sniegšanas veido lielāko komersanta ienākumu daļu.

Barjeras ieiešanai tirgū / iziešanai no tirgus

Deloitte, izvērtēja:

- 1) Normatīvos aktos noteiktās prasības preces/pakalpojumu sniegšanai tirgū.

⁸⁸ Pieejams: <http://www.sabiedribamarupe.lv/>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

Siltumenerģijas ražošanas, piegādes un realizācijas vispārējā kārtība noteikta Enerģētikas likumā⁸⁹, kura devītā nodaļa reglamentē siltumenerģijas sistēmas darbības pamatprincipus. Likuma 46.panta pirmā daļa nosaka, ka siltumapgādi veic energoapgādes komersanti enerģijas lietotāju nodrošināšanai ar siltumenerģiju ēku un būvju apsildei, ventilācijai (vēdināšanai) un karstā ūdens sagatavošanai enerģijas lietotājiem optimālā veidā, ievērojot ekonomiskos, sociālos, vides aizsardzības un kultūras pieminekļu aizsardzības noteikumus.

2) Normatīvos aktos noteiktās prasības tirgus dalībniekiem, kuri piedāvā preces/pakalpojumus tirgū.

Komersantam ir jāsaņem licence vai jāreģistrējas SPRK izveidotā reģistrā, sasniedzot šādus apjomus:

1. siltumenerģijas ražošanu iekārtas ar kopējo uzstādīto siltuma jaudu, kas lielāka par vienu megavatu, ja lietotājiem nodotais siltumenerģijas apjoms pārsniedz 5 000 megavatstundu gadā;
2. siltumenerģijas pārvadi un sadali, ja kopējais pārvadītās un sadalītās siltumenerģijas apjoms pārsniedz 5 000 megavatstundu gadā;
3. siltumenerģijas tirdzniecību lietotājiem, ja kopējais siltumenerģijas tirdzniecības apjoms pārsniedz 5 000 megavatstundu gadā.⁹⁰

3) Ar preces/pakalpojums piedāvāšanu saistītu profesionālu standartu esamība un to ietekmi uz tirgus dalībnieku konkurētspēju.

Nepastāv īpaši profesionālie standarti, kuri ierobežotu konkurenci vai pakalpojuma pieejamību tirgū. AS „Mārupes komunālie pakalpojumi”, tāpat kā lielākā daļa citu pētījumā iesaistīto komersantu, norādīja uz Latvijas būvnormatīviem kā profesionālo standartu, kuru jāievēro, sniedzot siltumapgādes pakalpojumus.

4) Valsts un pašvaldības līdzfinansējuma, atbalsta ietekme uz preces/pakalpojuma sniegšanu, tā iegūšanas kārtību.

AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” norādīja, ka pašvaldības iesaiste komersantā ir raksturojama kā akcionāra līdzdalība. Pašvaldība nepiešķir nekādus līdzekļus, izņemot maznodrošināto atbalstīšanai ar sociālās palīdzības starpniecību.

Papildus lūdzu skatīt Pētījuma 2.3.1. sadaļu.

5) Investīciju apjoms, kas nepieciešams preču/pakalpojuma piedāvāšanai tirgū.

AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” norādīja, ka tās ieskatā nepastāv būtiski šķēršļi (piemēram, normatīvajos aktos noteiktas prasības, pašvaldības noteikti nosacījumi vai kārtība, būtiskas investīcijas pakalpojuma sniegšanas uzsākšanai, pieprasījuma trūkums u.tml.), kas kavē komersantiem uzsākt siltumapgādes pakalpojumu sniegšanu

Papildus lūdzu skatīt Pētījuma 2.3.5. sadaļu.

6) Līguma laušanas nosacījumi par preču/pakalpojumu sniegšanu.

Līgums par dzīvojamās mājas kopīpašuma pārvaldīšanas un apsaimniekošanu paredz AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” šādus pienākumus:

⁸⁹ 03.09.1998. Enerģētikas likums ("LV", 273/275 (1334/1336), 22.09.1998., Ziņotājs, 20, 15.10.1998.)

⁹⁰ 27.10.2009. MK noteikumi Nr.1227 "Noteikumi par regulējamiem sabiedrisko pakalpojumu veidiem" ("LV", 172 (4158), 29.10.2009.), 3.punkts

1. nodrošina pienācīgu piesaistītā zemes gabala uzturēšanu;
2. nodrošina dzīvojamās mājas kopīpašuma esošās daļas pienācīgu un savlaicīgu apkopšanu;
3. vienojoties, par papildmaksu, veic dzīvojamās mājas būvelementu apsekošanu un laikus novērš konstatētos bojājumus;
4. veic vai organizē dzīvojamās mājas kopīpašumā esošās daļas (tajā skaitā - funkcionāli ar māju saistīto ēku un būvju) kārtējos un ārkārtas remontus;
5. nodrošina PILNVAROTĀJU [dzīvokļa īpašnieku] ar ūdens, siltumenerģijas un elektroenerģijas apgādi un citiem pakalpojumiem;
6. iekasē maksājumus no PILNVAROTĀJA [dzīvokļa īpašnieka] atbilstoši šā līguma nosacījumiem;
7. veic pienācīgu saņemto maksājumu uzskaiti un ved grāmatvedības uzskaiti saskaņā ar likumdošanu;
8. pēc PILNVAROTĀJA [dzīvokļa īpašnieka] pieprasījuma sniedz paskaidrojumus sakarā ar savu pienākumu veikšanu.

Līgums paredz, ka to var grozīt vai lauzt līguma pusēm savstarpēji vienojoties, kā arī likumā noteiktā kārtībā ar tiesas lēmumu.

Nemot vērā to, ka AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” ir dominējošā stāvoklī siltumenerģijas piegādes tirgū, iesniegtais līgums rada bažas par iespējamu konkurences ierobežošanu. Līgums paredz vairāku pakalpojumu vienlaicīgu, kompleksu sniegšanu, kā rezultātā atsakoties, piemēram, no apsaimniekošanas pakalpojuma sniegšanas, tiek pārtraukts arī siltumapgādes pakalpojums sniegšanas līgums. Negatīva ietekme uz konkurenci var rasties tajos tirgos, kuros AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” sniedz citus pakalpojumus darbojoties esošas vai potenciālas konkurences apstākļos. Piemēram, namu apsaimniekošanas tirgū.

7) Pieprasījuma elastība.

Siltumenerģijas gala lietotājam iespēja izvēlēties siltumapgādes pakalpojuma sniedzēju ir ierobežota, jo pakalpojuma sniegšana galvenokārt ir saistīta ar infrastruktūras izmantošanu. Konkrētais energoapgādes komersants ir tiesīgs darboties tikai licencē noteiktajā teritorijā (licences darbības zonā).⁹¹

Patērētājiem ir tiesības izvēlēties izmantojamo kurināmā veidu, ja tā izmantošana nav pretrunā ar tehnoloģiskajām, drošības un vides aizsardzības prasībām. Pašreizējo kurināmā izvēli galvenokārt nosaka dabas gāzes pieejamība. Patērētāji, kuriem ir iespēja pieslēgties dabas gāzes apgādes tīklam, pārsvarā izmanto šo kurināmo tā augstā izmantošanas komforta (automatizācija, regulēšana) un salīdzinoši zemo investīciju dēļ, kas jāiegulda sadedzināšanas iekārtās.⁹²

Atsakoties no centralizētās siltumapgādes, ir nepieciešams veidot lokālo vai individuālo siltumapgādi, kas prasa papildus investīcijas, ko var uzskatīt par pieprasījuma elastību ietekmējošu faktoru.

Nepieciešamība un mērķis pašvaldības komersanta veidošanai

Papildus lūdzu skatīt Pētījuma 2.3.2. sadaļu.

Pieprasījuma-piedāvājuma līdzsvara analīze tirgū

AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” neizjūt potenciālas konkurences spiedienu no siltumapgādes pakalpojumu sniedzējiem, kas darbojas blakus administratīvajās teritorijās. Tas liecina par to, ka šo

⁹¹ 03.09.1998. Enerģētikas likuma ("LV", 273/275 (1334/1336), 22.09.1998., Ziņotājs, 20, 15.10.1998.), pirmā panta 19.punkts

⁹² Pieejams:<http://www.dolceta.eu/latvija/Mod6/Pieg%C4%81des-%C4%B7%C4%93de-Razot%C4%81js,38.html>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

komersantu vēlme palielināt savu komercdarbības teritoriju nepastāv vai tā ir ļoti vāja. Pašvaldības dalība sabiedrībā iespējams arī demotivē iespējamus konkurentus, kuriem ir privāts kapitāls. Secināms, ka siltumenerģijas ražošanas tirgū iespējams pastāv piedāvājuma potenciāls, aizvietojojt esošo ražotāju.

Lūdzu skatīt Pētījuma 2.3.4. sadaļu

Komersanta stāvoklis tirgū

AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” pamatkapitāls ir 2201900 LVL.

AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” tīrā peļņa 2007.gadā un 2008.gadā ir ļoti līdzīga, savukārt no 2008.gada līdz 2009.gadam ir vērojams pirmais tīrās peļņas kritums, respektīvi, peļņa ir samazinājusies par 11842 LVL, un otrais kritums bija laika posmā no 2010.gada līdz 2011.gadam, kad peļņa ir samazinājusies par 26851 LVL, kas ir lielākais tīrās peļņas kritums, ko komersants ir piedzīvojis laika periodā no 2007.gada līdz 2011.gadam.

No publiski pieejamās informācijas izriet, ka bruto peļņas rentabilitāte ir samazinājusies laika posmā no 2007.gada līdz 2008.gadam. Savukārt laika periodā no 2010.gada līdz 2011.gadam bruto peļņas rentabilitāte ir samazinājusies par 2.16 %.

Kopējās likviditātes koeficients 2007.gadā – 1.38, 2008.gadā – 1.49, kas liecināja par to, ka komersantam nav problēmu īstermiņa saistību kārtošānā. Laika periodā no 2010.gada līdz 2011.gadam šis koeficients ir bijis krietni virs normas, tas ir, 2010.gadā šis rādītājs bija 10.12, savukārt 2011.gadā šis rādītājs bija 11.31. Attiecīgi arī šajā laika periodā komersantam nav bijušas grūtības ar īstermiņa saistību kārtošānā.

AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” norādīja, ka 2010.,2011.un 2012.gadā nav saņēmusi pretenzijas par sniegtā siltumapgādes pakalpojuma kvalitāti, taču ir saņemtās pretenzijas par pakalpojuma cenu.

Komersanta piegādes un preču/pakalpojumu realizācijas kanālu analīze

AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” lielākie piegādātāji siltumapgādes pakalpojumu sniegšanā ir AS „Latvijas gāze”, AS „Latvenergo”. Šo pakalpojumu izmaksas ietekmē AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” siltumapgādes pakalpojuma izmaksu struktūru.

Ņemot vērā konkrētā tirgus specifiku un to, ka lielākie piegādātāji ir monopolisti un darbojas regulētā nozarē, būtiski secinājumi attiecībā uz piegādes un preču/pakalpojumu realizāciju kanālu analīzi neveidojas.

AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” klienti ir siltumenerģijas gala lietotāji.

Secinājumi:

- a) Ņemot vērā to, ka AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” ir vienīgais tirgus dalībnieks un jauni pakalpojumu sniedzēji tirgū nav identificēti, secināms, ka tirgū nepastāv konkurence.
- b) Deloitte ieskatā nepieciešams veikt padziļinātu izpēti, vai AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” neizmanto dominējošo stāvokli ļaunprātīgi, sasaistot siltumapgādes pakalpojuma sniegšanu ar citiem pakalpojumiem.

2.5. Tirgus, kurā darbojas SIA „Madonas Siltums”

SIA „Madonas Siltums” ir vertikāli integrēts siltumapgādes pakalpojumu sniedzējs, kurš sniedz siltumenerģijas ražošanas, pārvades, sadales un realizācijas gala lietotājiem pakalpojumu. SIA „Madonas Siltums” pakalpojumus sniedz Madonas pilsētā.

Tirgus struktūras analīzi un koncentrācijas rādītāju analīze

SIA „Madonas Siltums” norādīja, ka tai tirgū nav konkurentu. Līdz ar to secinām, ka SIA „Madonas Siltums” ir dominējošā stāvoklī esošs tirgus dalībnieks, kuram ir 100% tirgus daļu.

SIA „Madonas Siltums” sniedz arī namu apsaimniekošanas pakalpojumus, veic siltumtrašu, ūdensvada un kanalizācijas vadu būvniecību. Siltumenerģijas pakalpojumu sniegšana, t.sk. ražošana, pārvade un tirdzniecība, kopā veido 82% no visa uzņēmuma apgrozījuma 2011.gadā. Secināms, ka ieņēmumi no siltumapgādes pakalpojumu sniegšanas veido lielāko komersanta ienākumu daļu.

SIA „Madonas Siltums” gūtie ienākumi latos tieši no siltumapgādes pakalpojumu sniegšanas ir šādi:

2007.gadā – 898569;
2008.gadā – 1081476;
2009.gadā – 1038473;
2010.gadā – 1131881;
2011.gadā – 994565;
2012.gadā – 939410 (līdz 2012.gada 1.decembrim).

Secināms, ka ienākumi no siltumapgādes veido samērā stabilus ienākumus SIA „Madonas Siltums” pakalpojumi”.

SIA „Madonas Siltums” norādīja, ka SIA „GP Solution” un SIA „Madonas Siltums” 2008.gadā nodibināja SIA „Madonas bio enerģija”, ar mērķi uzbūvēt Madonā koģenerācijas staciju. Pēc koģenerācijas stacijas uzbūvēšanas SIA „Madonas bio enerģija” pārņemtā vismaz 80% no SIA „Madonas Siltums” siltumenerģijas ražošanas apjoma. SIA „Madonas Siltums” sniegtie pakalpojumi siltumenerģijas pārvadē un tirdzniecībā saglabātos nemainīgi. Taču SIA „Madonas bio enerģija” neizdevās piesaistīt ES fondu finansējumu koģenerācijas stacijas būvniecībai, un 2009.gadā rīkotā iepirkuma procedūra par siltumenerģijas iepirkšana SIA „Madonas Siltums” vajadzībām noslēdzās bez līguma noslēgšanas (pilsētas iedzīvotāji iebilda pret līguma noteikumiem, un rezultātā jautājums tika izskatīts Madonas pilsētas domes sēdē, un tika nolemts pagaidām līgumu neslēgt).

Starp SIA „Madonas bio enerģija” un SIA „Madonas Siltums” 2011.gadā 02.septembrī tika noslēgta jauna vienošanās, kurā puses apliecināja savu ieinteresētību koģenerācijas stacijas būvniecībā. Šobrīd ir pilnīgi skaidrs, ka šī vienošanās vismaz no SIA „Madonas bio enerģija” puses nekad netiks realizēta.

2013.gadā Madonas novada pašvaldības iepirkuma komisija plāno izsludināt atklātu konkursu siltumenerģijas ražošanai koģenerācijas stacijā SIA „Madonas Siltums” vajadzībām.

Jaunu tirgus dalībnieku ienākšanu tirgū kavē nepieciešamība piesaistīt lielus finanšu līdzekļus un Eiropas Savienības struktūrfondu piesaistes problēmas.

Līdz ar to secināms, ka jauna tirgus dalībnieka ienākšanu tirgū ir kavējuši iepriekšējās sadaļas konstatētās barjeras – ražošanas uzsākšanai nepieciešamās lielās investīcijas un Eiropas Savienības struktūrfondu piesaistes problemātika.

Barjeras ieiešanai tirgū / iziešanai no tirgus

Deloitte, izvērtēja:

- 1) Normatīvos aktos noteiktās prasības preces/pakalpojumu sniegšanai tirgū.

Lūdzu skatīt Pētījuma 2.4. sadaļu

- 2) Normatīvos aktos noteiktās prasības tirgus dalībniekiem, kuri piedāvā preces/pakalpojumus tirgū.

Lūdzu, skatīt Pētījuma 2.4. sadaļu.

- 3) Ar preces/pakalpojums piedāvāšanu saistītu profesionālu standartu esamība un to ietekme uz tirgus dalībnieku konkurētspēju.

Nepastāv īpaši profesionālie standarti, kuri ierobežotu konkurenci vai pakalpojuma pieejamību tirgū. SIA „Madonas Siltums” norādīja uz Latvijas būvnormatīviem kā profesionālo standartu, kuru jāievēro, sniedzot siltumapgādes pakalpojumus, kā arī uz citiem normatīvajiem aktiem. Taču SIA „Madonas Siltums” ieskatā dažos siltumapgādes jautājumos būtu vēlams izstrādāt visiem siltumapgādes pakalpojumu sniedzējiem kopēju normatīvu aktu, piemēram, kas noteiktu vienotu kārtību siltumenerģijas aprēķinam daudzdzīvokļu mājām, par apkuri un ūdens uzsildīšanu.

- 4) Valsts un pašvaldības līdzfinansējuma, atbalsta ietekmi uz preces/pakalpojuma sniegšanu, tā iegūšanas kārtību.

SIA „Madonas Siltums” norādīja, ka pašvaldība nekādu finansiālu atbalstu nesniedz. Pašvaldība un tās struktūrvienības saņem siltumenerģiju un norēķinās par to, tādā pašā kārtībā kā jebkurš SIA „Madonas Siltums” klients. Pašvaldība atbilstoši saistošajiem noteikumiem piešķir trūcīgām un maznodrošinātām personām dzīvokļa pabalstu un pārskaita to SIA „Madonas Siltums”.

SIA „Madonas Siltums” norādīja, ka barjera ienākšanai siltumenerģijas rasošanas tirgū ir ierobežota piekļuve Eiropas Savienības struktūrfondiem.

Papildus, lūdzu, skatīt Pētījuma 2.3.1. sadaļu.

- 5) Investīciju apjoms, kas nepieciešams preču/pakalpojuma piedāvāšanai tirgū.

SIA „Madonas Siltums” nenorādīja konkrētu investīciju apjomu, taču atzīmēja, ka nepieciešamo investīciju apjoms ir liels un tas kavē jaunu tirgus dalībnieku ienākšanu tirgū.

Papildus, lūdzu, skatīt Pētījuma 2.3.5. sadaļu.

- 6) Līguma laušanas nosacījumi par preču/pakalpojuma sniegšanu.

Izvērtējot iesniegtos līgumus, Deloitte nekonstatēja nosacījumus, kas kavētu, ierobežotu vai deformētu konkurenci.

- 7) Pieprasījuma elastība.

Lūdzu, skatīt Pētījuma 2.4. sadaļu.

Nepieciešamība un mērķis pašvaldības komersanta veidošanai

Lūdzu, skatīt Pētījuma 2.3.2. sadaļu.

Pieprasījuma-piedāvājuma līdzsvara analīze tirgū

Lūdzu, skatīt Pētījuma 2.3.4. sadaļu.

Komersanta stāvoklis tirgū

SIA „Madonas Siltums” pamatkapitāls ir 666625 LVL.

SIA „Madonas Siltums” tīrā peļņa laika periodā no 2008.gada līdz 2010.gadam pakāpeniski palielinājās, respektīvi tīrā peļņa palielinājās par 161451 LVL laika periodā no 2008.gada līdz 2009.gadam, savukārt nākamajā periodā, tas ir, no 2009.gada līdz 2010.gadam, tīrā peļņa palielinājās par 100372 LVL. Laika periodā no 2010.gada līdz 2011.gadam komercsabiedrībā bija vērojams tīras peļņas kritums, tas ir, peļņa samazinājās par 130392 LVL.

Bruto peļņas rentabilitāte laika periodā no 2008.gada līdz 2010.gadam pakāpeniski palielinājās, kopumā trīs gadu laikā šis rādītājs palielinājās par 4.77 %. Savukārt no publiski pieejamās informācijas ir secināms, ka laika posmā no 2008.gada līdz 2011.gadam komersants ir piedzīvojis tikai vienu bruto peļņas rentabilitātes kritumu, kas ir noticis laika posmā no 2010.gada līdz 2011.gadam, un šis rādītājs samazinājās par 11.95 %.

Kopējās likviditātes koeficients svārstās robežās no 2.67 līdz 1.43. Līdz ar to 2008.gadā, 2009.gadā, kā arī 2010.gadā šis rādītājs ir bijis krietni virs normas, jo šajā laika posmā tas svārstās no 2.67 līdz 2.03. Arī 2011.gadā komersantam šis koeficients ir bijis normas robežās, respektīvi 1.43. Tas kopumā liecina, ka komersantam nav grūtību ar īstermiņa saistību kārtošanu.

SIA „Madonas Siltums” norāda, ka nav saņēmusi sūdzības no patērētājiem un piegādātājiem.

Komersanta piegādes un preču/pakalpojumu realizācijas kanālu analīze

SIA „Madonas Siltums” norādīja, ka kurināmā – šķeldas - piegādē tai ir trīs nozīmīgākie partneri: SIA „Holzwerke Lubana”, SIA „Vasks”, SIA „Freiberg & Plauch”. Citi nozīmīgākie sadarbības partneri ir: SIA „Komforts”, SIA „Jēkabpils būve” (katlu māju būvniecībā), SIA „Aiviekstes Energobūvnieks” (siltumtrašu būvniecībā), SIA „Bek – Konsult” (siltumapgādes sistēmu projektēšanā). Ar šīm sabiedrībām SIA „Madonas Siltums” nav ilgtermiņa sadarbības līgumu. Arī par šķeldas piegādi līgumu termiņš nepārsniedz gadu, un tajā nav minēts noteikts šķeldas piegādes apjoms. Saskaņā ar SIA „Madonas Siltums” sniegto informāciju, sabiedrība parasti par katru darījumu slēdz atsevišķu līgumu, kas var būt arī izsludināta konkursa rezultāts.

SIA „Madonas Siltums” klienti ir siltumenerģijas gala lietotāji.

Secinājumi:

- a) Ņemot vērā to, ka SIA „Madonas Siltums” ir vienīgais tirgus dalībnieks un jauni pakalpojumu sniedzēji tirgū nav varējuši ienākt pastāvošo tirgus barjeru rezultātā, secināms, ka tirgū nepastāv konkurence.
- c) Ir pozitīvi vērtējama pašvaldības iniciatīva izsludināt konkursu par siltumenerģijas ražošanu pašvaldības teritorijā.
- d) Ja šobrīd pašvaldības kapitālsabiedrība nesniegtu siltumapgādes pakalpojumus, tirgus pakalpojuma sniegšanu nevarētu nodrošināt.

3. TŪRISMA INFORMĀCIJAS CENTRA PAKALPOJUMI

3.1. TIRGUS, KURĀ DARBOJAS SIA „LIEPĀJAS REĢĪONA TŪRISMA INFORMĀCIJAS BIROJS”

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” sniedz šādu pakalpojumus:

- 1) ienākošā tūrisma⁹³ pakalpojumi,
- 2) citur nekvalificēta pieaugušo izglītība,
- 3) suvenīru mazumtirdzniecība,
- 4) reklāmas pakalpojumi.

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” nav reģistrēta Ekonomikas ministrijas tūrisma aģentu un tūrisma operatoru datu bāzē⁹⁴ <http://tato.em.gov.lv/>. Līdz ar to ienākošā tūrisma apkalpošanā SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” sniedz tūrisma informācijas biroja un tūristu gida pakalpojumus.⁹⁵

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” ar tūrisma saistīto informāciju sniedz par Liepājas pilsētu un apkārtni (Lejaskurzemi – bijušo Liepājas rajona teritoriju, kas šobrīd sadalīta 8 novadu teritorijās).

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” norādīja savu klientu sadalījumu pa mērķa tirgiem %, saskaņā ar 2011.gada un 2012.gada 8 mēnešu datiem:

Mērķa tirgus/ valsts	2011	2012 (I-VIII)
Vācija	21,5 %	17 %
Lietuva	25,4 %	26 %
Krievija	10,78 %	14 %
Polija	4,51 %	5 %
Nīderlande	1,5 %	2 %
Somija	2,3 %	2 %
Francija	3,9 %	3 %
Latvija	19 %	22%

Līdz ar to secināms, ka Latvijas un Lietuvas iedzīvotāji ir viena no būtiskākajām mērķauditorijām SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs”.

⁹³ Ienākošais tūrisms - viens no trim Pasauls Tūrisma organizācijas definētajiem tūrisma tiem. Tas aptver ārzemnieku ceļojumus un to tūrisma aktivitātes attiecīgajā valstī. Ienākošo (uzņemošo) tūrisma cenšas attīstīt lielākā daļa valstu, jo tas valstij dod valūtas ienākumus, pieejams: <http://termini.lza.lv/term.php?term=ien%C4%81ko%C5%A1ais%20t%C5%ABrisms&list=ien%C4%81ko%C5%A1ais%20t%C5%ABrisms&lang=LV>, pēdējo reizi skatīts 28.02.2013.

⁹⁴ 17.09.1998. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.) 11.panta 5.daļa; informācija par reģistrētajām tūrisma aģentūrām un operatoriem pieejama: <http://tato.em.gov.lv/>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

⁹⁵ 17.09.1998. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.) 11.panta otrā daļa

Tirgus struktūras analīze un koncentrācijas rādītāju analīze

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” norāda, ka līdz 2010.gadam konkurenci neizjuta, jo līdzvērtīgus ienākošā tūrisma pakalpojumus praktiski bez SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” neviens cits komersants nepiedāvāja vai piedāvāja ļoti nelielā apmērā.

Tūrisma pakalpojumu jomā spēcīga konkurence sākās ar 2010.gada vasaras sezonu, kad biedrība „Karostas glābšanas biedrība” arī sāka piedāvāt gidu pakalpojumus ekskursijām pa Liepājas pilsētu. Ar 2012.gada aprīli par SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” sadarbības partneri kļuva SIA „Autostāvvietas”, kura piedāvā velosipēdu nomu. SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” vērtē SIA „Autostāvvietas” kā ļoti spēcīgu konkurentu velosipēdu nomā, jo SIA „Autostāvvietas” piedāvā izīrēt jaunus velosipēdus, turpretī SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” piedāvājumā vecu, daudzkārt remontētu un pārkrāsotu velosipēdu īpatsvars ir lielāks, nekā jauno.

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” norādīja, ka Liepājas tūrisma aģentūras ir vāji konkurenti ienākošajā tūrismā.

Liepājā darbojas vairākas tūrisma aģentūras un gidi⁹⁶, piemēram, tūrisma aģentūra „AP SAULI”, tūrisma aģentūra „Līgo”, SIA „Latvia Tours”, SIA „MAKS”, SIA „Vajažs”, SIA „Astra Ture”.

Liepājas reģionā darbojas vairāki tūrisma informācijas centri⁹⁷: Rucavas tūrisma informācijas centrs, Culture and information center K@2; Sala xl; Aizputes tūrisma informācijas centrs.

Līdz ar to secināms, ka SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” ir konkurenti. Fakts, ka SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” neizjūt konkurences spiedienu, var būt skaidrojams ar to, ka lielākā daļa aģentūru ir orientēta uz ārējo tūrismu, kā arī, iespējams, pastāv nosacījumi, kuri padara SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” konkurētspēju efektīvāku, salīdzinājumā ar tā konkurentiem.

Ar 2009.gada decembri SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” atvēra suvenīru veikaliņu. Suvenīru tirdzniecības jomā konkurenti ir visi tuvākā apkārtnē esošie suvenīru mazumtirgotāji. Spēcīgākais konkurents ir SIA „Dzīpars” (jo veikalu ieejas atrodas blakus), kurš uzsāka darbību 2011.gada vasaras otrajā pusē.

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” ieņēmumi no tūrisma pakalpojumiem latos:

2007.gadā – 16 734;
2008. gadā – 31 981
2009. gadā – 20 876
2010. gadā – 14 049
2011. gadā – 10 552
2012. gadā – 7 100 (uz 2012.gada 30.novembri).

Secināms, ka ienākumiem no tūrisma pakalpojumu sniegšanas kopš 2010. gada ir tendence samazināties. Tas var būt izskaidrojams ar konkurences palielināšanos, tirgū ienākot biedrībai „Karostas glābšanas biedrība”.

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” norāda, ka ieņēmumi par tūrisma pakalpojumiem 2011.gadā sasniedza 37% no neto apgrozījuma. Līdz ar to secināms, ka tūrisma pakalpojumu sniegšana nav komercdarbība, kura rada lielākos ienākumus komersantam.

⁹⁶ Pieejams: http://www.turismslatvija.lv/tour_operators_guides_liepaja.html, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

⁹⁷ Pieejams: http://www.turismslatvija.lv/tourism_information_centres_liepaja.html, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

Barjeras ieiešanai tirgū / iziešanai no tirgus

Deloitte, izvērtēja:

- 1) Normatīvos aktos noteiktās prasības preces/pakalpojumu sniegšanai tirgū.

Deloitte analizēja normatīvo aktu regulējumu tūrisma pakalpojumiem, kurus sniedz SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs”. Tie ir tūrisma informācijas sniegšanas un gida pakalpojumi, kas vērsti uz iekšējo tūrisma.

Tūrisma informācijas sniedzēju iedalījums Latvijā ir šāds:

1. Tūrisma attīstības valsts aģentūras izveidots birojs, kas darbojas Latvijā vai ārvalstīs un sniedz informāciju par tūrisma objektiem un pakalpojumiem attiecīgajā reģionā vai visā Latvijā un palīdzību tūrisma pakalpojumu izmantošanā;
2. tūrisma informācijas centrs — biedrība, valsts vai pašvaldības institūciju, pašvaldības vai vairāku pašvaldību izveidota institūcija, kas sniedz informāciju par tūrisma objektiem, pakalpojumiem un palīdzību tūrisma pakalpojumu izmantošanā;
3. tūrisma informācijas punkts — biedrība, pašvaldības institūcijas, pašvaldības vai vairāku pašvaldību izveidota institūcija, kas sniedz informāciju par tūrisma objektiem un pakalpojumiem attiecīgajā administratīvajā teritorijā un palīdzību tūrisma pakalpojumu izmantošanā;
4. tūrisma informācijas stands — informācijas iekārta vai stands, kas satur informāciju par tūrisma objektiem un pakalpojumiem.⁹⁸

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” darbība atbilst tūrisma informācijas centram, kā arī tūrisma informācijas punktam un nodrošina arī tūrisma informācijas standu darbību, taču, saskaņā ar iepriekš minēto, šos pakalpojumus nedrīkst sniegt kapitālsabiedrība.

No publiski pieejamās informācijas izriet, ka Liepājas pilsētas dome ir noslēgusi deleģēšanas līgumu ar SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” par pārvaldes uzdevumu deleģēšanu.⁹⁹ Papildus SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” iesniedza 2012.gada 1.februāra līgumu Nr.2011/8 ar Pāvilostas novada pašvaldību, par Tūrisma likumā noteikto pašvaldības uzdevumu veikšanu un dotāciju saņemšanu.

Līdz ar to SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” ir tiesības sniegt tūrisma informācijas centra un tūrisma informācijas punkta funkcijas, neskatoties uz to, ka ir komercsabiedrība, jo tai ir noslēgts deleģēšanas līgums, kurš tai skaitā ietver arī dotāciju piešķiršanu.

Tūrisma gida pakalpojumi ir profesionāli sagatavotas personas sniegta vispusīga informācija par tūrisma objektiem, vadot vietējo vai ārvalstu tūristu ekskursiju iepriekš izstrādātos tūrisma maršrutos.¹⁰⁰ Citu prasību tūrisma gada pakalpojumam nepastāv.

Secināms, ka normatīvais regulējums rada barjeru tūrisma informācijas centru un punktu pakalpojumu sniegšanā, jo šo pakalpojumu nevar sniegt komersants, ja tam nav pašvaldības deleģējuma. Taču jānorāda, ka tūrisma informācijas sniegšana nav saistīta tikai ar tūrisma informācijas centru vai punktu darbību, līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka regulējums veido barjeru pakalpojuma sniegšanai kopumā.

Savukārt normatīvais regulējums attiecībā uz tūrisma gida pakalpojumu sniegšanu nav vērtējams kā barjera pakalpojumu sniegšanai.

- 2) Normatīvos aktos noteiktās prasības tirgus dalībniekiem, kuri piedāvā preces/pakalpojumus tirgū.

⁹⁸ 17.09.1998. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.) 14.panta pirmā daļa

⁹⁹ Liepājas pilsētas domes 2008.gada 18.decembra lēmums Nr.651 Par funkciju deleģēšanu, pieejams <http://www.liepaja.lv/page/3391>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

¹⁰⁰ 17.09.1998. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.) 15.¹panta pirmā daļa

Pastāv iespēja veikt tūrisma informācijas centru un tūrisma informācijas punktu atbilstības Latvijas nacionālajiem standartiem novērtēšanu. Taču atbilstības novērtēšana un sertificēšana ir brīvprātīga.¹⁰¹

Vietējai pašvaldībai ir tiesības noteikt prasības tūrisma gida profesionālajai kvalifikācijai, kārtību, kādā sertificē tūristu gidus, sniedz tūristu gidu pakalpojumus un īsteno viņu profesionālās darbības uzraudzību un kontroli, institūciju, kas sertificē tūristu gidus, kā arī tos publiskajā ārtelpā esošos tūrisma objektus un apskates vietas, par kurām informāciju drīkst sniegt tūristu gidu, kuri ir apliecinājuši savu profesionālo kvalifikāciju.¹⁰² Taču no publiski pieejamās informācijas izriet, ka Liepājas pilsētas dome šādus saistošos noteikumus nav pieņēmusi.¹⁰³

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” norādīja, ka ir saņēmis Latvijas tūrisma pakalpojumu kvalitātes sistēmas „Q Latvija” zīmi, kas apliecina komersanta sniegto pakalpojumu kvalitāti.¹⁰⁴

Līdz ar to secināms, ka normatīvais regulējums nav vērtējams kā barjera pakalpojumu sniegšanai.

- 3) Ar preces/pakalpojuma piedāvāšanu saistītu profesionālu standartu esamība un to ietekme uz tirgus dalībnieku konkurētspēju.

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” norādīja, ka ar tūrisma pakalpojumu sniegšanu saistītās personas un organizācijas atbilstoši savai darbības jomai (naktsmītne, gids, tūrisma firma u.tml.) ievēro Latvijas Tūrisma likumā un saistītajos normatīvajos aktos noteiktos darbības standartus, Vispasaules Tūrisma ētikas kodeksa principus, kā arī dažādus profesionālos un kvalitātes standartus.

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” norādīja dažus piemērus:

- a) Q Latvija – attiecas uz jebkuru tūrisma pakalpojumu sniedzēju, <http://www.lvra.lv/lv/sertifikacija/q-latvia.html>;
- b) gidu apmācība un sertifikācija - SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” izstrādāts gidu apmācības un sertifikācijas process darbībai Liepājas pilsētas un bijušā rajona teritorijā, apmācības un sertifikācija ir fakultatīva¹⁰⁵;
- c) ALTA kvalitātes standarti - attiecas uz tūrisma aģentiem un operatoriem, kas ir ALTA bedr.i¹⁰⁶

Līdz ar to secināms, ka profesionālais regulējums nav obligāts un attiecīgi nav vērtējams kā būtiska barjera pakalpojumu sniegšanai.

- 4) Valsts un pašvaldības līdzfinansējuma un atbalsta ietekme uz preces/pakalpojuma sniegšanu, un tā iegūšanas kārtību.

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” norādīja, ka ir 100% pašvaldības kapitālsabiedrība. Bez pašvaldību līdzfinansējuma SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” nespēj pastāvēt. Pamatojoties uz likuma „Par pašvaldībām” 10.pantu un uz Tūrisma likuma 8.panta 4.punktu, Likuma par budžeta un finanšu vadību pirmo daļu, pašvaldības dotē deleģētās funkcijas, bet suvenīrus nepieciešamības gadījumā iepērk par pilno pārdošanas cenu, kura pieejama jebkuram pircējam.

Kā jau norādīts arī iepriekš, Liepājas pilsētas dome ir noslēgusi deleģēšanas līgumu ar SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” par pārvaldes uzdevumu deleģēšanu un dotāciju sniegšanu¹⁰⁷,

¹⁰¹ 17.09.1998. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.) 14.panta otrā un trešā daļa

¹⁰² 17.09.1998. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.) 15.panta trešā daļa

¹⁰³ Informācija meklēta vietnē: <http://www.liepaja.lv/page/3391>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

¹⁰⁴ Lūdzu skat. plašāk <http://www.lvra.lv/lv/sertifikacija/q-latvia.html>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

¹⁰⁵ SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” 2012.gada 1.novembrī apstiprināts „SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” gidu apmācības un sertifikācijas process”

¹⁰⁶ Pieejams: <http://www.latvia.travel/lv/turisma-agenturas>,

http://alta.net.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=56&lang=lv, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

savukārt Pāvilstas novada pašvaldība ir noslēgusi līgumu ar SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” par Tūrisma likuma 8.panta 4.punktā noteiktā notikto pašvaldības uzdevumu veikšanu un dotāciju saņemšanu.

Līdz ar to secināms, ka SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs”, pretstatā citiem konkurentiem, saņem pašvaldības dotācijas par pašvaldības funkciju realizēšanu. Realizējot pašvaldības funkcijas, SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” rodas ekskluzīva iespēja, vienlaicīgi reklamēt arī savus, kā tūrisma pakalpojumu komersanta, sniegtos pakalpojumus. Šādu iespēju nav SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” konkurentiem.

Deloitte ieskatā šāda funkciju deleģēšana komersantam, kurš vienlaicīgi sniedz pakalpojumus tirgū, kura veicināšanai attiecīgā pašvaldības funkcijas tiek īstenotas, rada nevienlīdzīgus konkurences nosacījumus.

5) Investīciju apjoms, kas nepieciešams preču/pakalpojuma piedāvāšanai tirgū.

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” pamatzdevums ir tūrisma informācijas sniegšana un izplatīšana. Saskaņā ar SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” sniegto informāciju, SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” izmaksas un ieguldījums Liepājas pilsētas un Lejaskurzemes atpazīstamībā ārpus valsts robežām ir daudz lielāks par sabiedrības maksas pakalpojumu ieņēmumiem. SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” norāda, ka ir nepieciešamas lielas investīcijas tūrisma pakalpojumu sniegšanas uzsākšanai, jo SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” sagatavo un izdod dažādus informatīvos tūrisma materiālus (tūrisma ceļveži, kartes, brošūras u.c.), kurus interesenti (tūristi, pilsētas viesi) var saņemt bez maksas.

Līdz ar to secināms, ka SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” ienākošā tūrisma piesaitē un savas konkurētspējas veicināšanā visticamāk gūst labumu pateicoties tam, ka vienlaikus realizē pašvaldības funkcijas - piedalīties tūrisma informācijas centru, punktu un stendu izveidošanā un finansēšanā¹⁰⁸. Jānorāda, ka šī pašvaldības funkcija saskaņā ar likumu nav realizējama komercdarbības veidā un vienlaicīgi reklamējot (tieši vai netieši) kādu konkrētu tūrisma pakalpojuma komersantu.¹⁰⁹

Deloitte ieskatā, lai sniegtu ienākošā tūrisma (tūristu gida) pakalpojumus, citur nekvalificētas pieaugušo izglītības pakalpojumus, suvenīru mazumtirdzniecības pakalpojumus un reklāmas pakalpojumus, nepieciešamās investīcijas nav tik lielas, lai tās uzskatītu par būtiskām barjerām ienākšanai tirgū.

6) Līguma laušanas nosacījumi par preču/pakalpojuma sniegšanu.

Izvērtējot iesniegtos līgumus, Deloitte nekonstatēja nosacījumus, kas kavētu, ierobežotu vai deformētu konkurenci.

7) Pieprasījuma elastība.

Pieprasījumu veido tūristi, kuri saņem tūrisma pakalpojumus no SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs”. Ņemot vērā to, ka SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” apkopo visplašāko tūrisma informāciju, jo to dara deleģētā pašvaldības uzdevuma ietvaros un izmantojot pašvaldības dotācijas, tad, nenoliedzami, tai rodas zināmas priekšrokas tūrisma pakalpojumu sniegšanā – gan sniedzot gida pakalpojumus, gan sadarbojoties ar viesnīcām par klientu piesaisti.

¹⁰⁷ Liepājas pilsētas domes 2008.gada 18.decembra lēmums Nr.651 Par funkciju deleģēšanu, pieejams <http://www.liepaja.lv/page/3391>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

¹⁰⁸ 17.09.1998. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.) 8.panta 4.punkts

¹⁰⁹ Lūdzu skat. zemāk sadaļu par pašvaldības tiesībām veikt komercdarbību

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs”, sasaistot savus komercpakalpojumus ar pašvaldības uzdevumiem, iegūst būtiskas konkurences priekšrocības un kļūst par būtisku darījumu partneri citiem tūrisma pakalpojumu sniedzējiem reģionā.

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” sniegtie informatīvie pakalpojumi ir pieejami arī citos resursos, līdz ar to patērētājam Latvijā pastāv iespēja izvēlēties starp vairākiem informācijas avotiem par tūrisma iespējām reģionā.

Savukārt salīdzinot SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” reklāmas izvietojuma pakalpojumu cenas ar citu komersantu, kuri nesaņem pašvaldības dotācijas, cenām, secināms, ka SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” cenas ir zemākas¹¹⁰. Līdz ar to SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” spēja nodrošināt zemāku pakalpojuma cenu faktiski ierobežo pieprasījuma elastību.

Ņemot vērā to, ka SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” sertificē gidus un vienlaicīgi informē par tūrisma pakalpojumiem, pastāv liela varbūtība, ka informācijas sniegšana var tikt sasaistīta arī ar pašas piedāvāto pakalpojumu sniegšanu, nepiedāvājot citu konkurentu gida pakalpojumus. Tādējādi veidojas „interesu konflikts” starp neatkarīgu informācijas sniegšanu, kas ir pašvaldības uzdevums, un sava pakalpojuma sniegšanas biznesa interesēm. Šādā veidā pastāv risks, ka netiek nodrošināta pašvaldības autonomās funkcijas sekmēt saimniecisko darbību attiecīgajā administratīvajā teritorijā realizācija un tiek deformēta konkurence.

Nepieciešamība un mērķis pašvaldības komersanta veidošanai

Pašvaldībai saskaņā ar Tūrisma likumu cita starpā ir šādi pienākumi tūrisma jomā:

- 1) saskaņā ar teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem nodrošināt pasākumus tūrisma, tai skaitā kūrortu attīstībai, kā arī vispusīgas un precīzas informācijas sniegšanu Latvijā un ārvalstīs par tūrisma iespējām, dabas dziednieciskajiem resursiem un kūrortu pakalpojumiem savā teritorijā;
- 2) piedalīties tūrisma informācijas centru, punktu un stendu izveidošanā un finansēšanā.¹¹¹

Pašvaldībai saskaņā ar Tūrisma likumu¹¹² šie uzdevumi ir jārealizē ar iestādes starpniecību. Līdz ar to secināms, ka tūrisma informācijas centra pakalpojumu sniegšana izriet no pašvaldībai speciālajā normās deleģētajiem pienākumiem, taču šī pienākuma realizācijai nav paredzēta komercdarbība.

Kā jau norādīts iepriekš, konkrētajā gadījumā pašvaldība ir noslēgusi līgumu ar sev piederošu kapitālsabiedrību par pašvaldības uzdevumu deleģēšanu, kas pēc būtības nav prettiesiski. Taču Tūrisma likums skaidri norāda, ka šī uzdevuma realizācija nav komercdarbība. Līdz ar to kapitālsabiedrības dibināšana neizriet no Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.panta pirmajā daļā¹¹³ noteiktajām pašvaldības tiesībām dibināt kapitālsabiedrību.

Pieprasījuma-piedāvājuma līdzsvara analīze tirgū

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” informēja, tas sniedz reklāmas pakalpojumus visiem komersantiem, kas savus tūrisma pakalpojumus sniedz Liepājas reģionā un kuri nokārto finansiālās saistības un ir ievērojuši pieteikšanās termiņus. Nav pamata uzskatīt, ka SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” piedāvājuma apjoms ir nepietiekams pieprasījumam.

Deloitte rīcībā nav arī informācija par to, ka patērētāji būtu sūdzējušies par pakalpojuma nepieejamību.

¹¹⁰ Deloitte salīdzināja SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” iesniegtās cenas ar cenām, ko piedāvā SIA "www.viss.lv", lielākoties SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” cenas ir zemākas

¹¹¹ 17.09.1998. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.) 8.panta 2. un 4.punkts

¹¹² 17.09.1998. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.) 14.pants

¹¹³ 06.06.2002. Valsts pārvaldes iekārtas likuma ("LV", 94 (2669), 21.06.2002., Ziņotājs, 14, 25.07.2002.) 88.panta pirmā daļa

Komersanta stāvoklis tirgū

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” pamatkapitāls ir 187425 LVL.

Laika posmā no 2007.gada līdz 2011.gadam komersants divus gadus bija noslēdzis ar zaudējumiem - 2010.gadā zaudējumu apmērs bija 13800 LVL, savukārt 2009.gadā zaudējumu apmērs bija 7277 LVL. Lielāko tīrās peļņas kritumu komersants piedzīvoja laika periodā no 2008.gada līdz 2009.gadam, kad tīrā peļņa samazinājās par 18857 LVL.

Laika periodā no 2010.gada līdz 2011.gadam bruto peļņas rentabilitātes rādītājs ir bijis negatīvs, 2010.gadā šis rādītājs bija mīnus 57.40 %, savukārt 2011.gadā mīnus 26.58 %. Kā redzams, šajā laikā posmā tas ir samazinājies vairāk kā par pusi.

Laika posmā no 2010.gada līdz 2011.gadam kopējās likviditātes rādītāji ir normas robežās, respektīvi, starp 1.0 un 2.0 (2010.gadā – 1.74, 2011.gadā – 1.68). Kā redzams, šis rādītājs no 2010.gada uz 2011.gadu ir nedaudz samazinājies. Tā kā šis rādītājs ir normas robežās, tad komersantam nevajadzētu būt grūtības ar īstermiņa saistību kārtošanu.

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” norāda, ka nav saņēmis sūdzības no piegādātājiem un sadarbības partneriem.

Laikā no 2010. līdz 2012.gadam SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” ir saņēmusi vienu rakstisku pretenziju saskaņā ar komersanta izveidoto pretenziju iesniegšanas kārtību par drukas kļūdu bukletā „TOP TOURIST SITES” (angļu valodā).

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” ir saņēmusi 2 mutiskas sūdzības par gidu darbu. Abos gadījumos sūdzību būtība bija gida nepilnīga spēja pielāgoties grupas vēlmēm un laika plānam, aizraujoties ar faktu izklāstu. Komersanta atbildīgais darbinieks veica pārrunas ar gidiem par ētikas principu un profesijas standartu ievērošanu. Atkārtotas sūdzības nav saņemtas.

No 2010. līdz 2012.gadam SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” ir fiksējusi 2 elektroniskas un 2 mutiskas sūdzības par atsevišķu pilsētas ēdināšanas komersantu sniegtajiem pakalpojumiem un kontaktējusies ar to īpašniekiem, lai panāktu servisa uzlabojumus. Atkārtotas sūdzības nav saņemtas.

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” pamatpakalpojuma cenu lapa klientiem nav mainīta kopš 2006.gada. Sabiedrība paskaidroja, ka atlaižu nepiedāvā, jo pakalpojuma uzcenojums ir ļoti mazs.

Aprakstītās situācijas neliecina, ka SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” rīkojas tirgū pilnīgi neatkarīgi no klientiem un nerēķinoties ar to vēlmēm.

Komersanta piegādes un preču/pakalpojumu realizācijas kanālu analīze

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” norādīja, ka tās nozīmīgākie darījumu partneri – piegādātāji ir SIA „Baltijas Suvenīri”, SIA „Autostāvvietas”, SIA „Secret Garden”, SIA „Efata”, SIA „NicePlace”, kā arī Liepājas un apkārtnes mājražotāji – amatnieki.

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” norādīja, ka tā sadarbojas ar dažādiem tūrisma pakalpojumu sniedzējiem (naktsmītnes, ēdinātāji, aktīvās atpūtas piedāvātāji, kultūras iestādes u.c.), kuri to vēlas. Sadarbības līgumi tiek slēgti uz vienu kalendāro gadu. Katram komersantam ir iespēja ievietot sava firmas reklāmu tūrisma materiālos par simbolisku samaksu atkarībā no komersanta spējas apkalpot un piedāvājuma daudzuma (piemēram, dalības maksājums tiek noteikts atkarībā no gultas vietu skaita viesnīcā, viesu namā, apartamentos, lauku mājā, brīvdienu mājā; ēdināšanas komersantiem – no sēdvietu skaita u.tml.).

SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” sadarbojas ar komersantiem no visas bijušās Liepājas rajona teritorijas un papildus apkalpo Skrundas novadu.

Lielākai daļai sadarbības partneru par līgumu kalpo SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” izrakstītais rēķins, jo sniegtā pakalpojuma cena ir simboliska. Līgumos paredzētās soda sankcijas līdz šim nav bijis iemesls piemērot. Atsevišķos gadījumos, kad sabiedrībai ir bijušas šaubas par partnera godprātību, tikusi piemērota priekšapmaksa.

Secināms, ka SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” izvēlas „nišas produktus”. Šo produktu tirgū vistīcāmāk nevienam tirgus dalībniekam nav dominējošais stāvoklis.

No sniegtās informācijas izriet, ka SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” sadarbojas ar visiem tūrisma pakalpojumu sniedzējiem, kuri savus pakalpojumus sniedz bijušās Liepājas rajona teritorijas un papildus apkalpojam Skrundas novadu. Tādējādi netiek apkalpoti visi Latvijas tūrisma pakalpojumu sniedzēji. Šis klientu atlases pēc pakalpojuma sniegšanas vietas kritērijs izriet no pašvaldībai deleģētā uzdevuma Tūrisma likumā¹¹⁴. Kas formāli norāda uz tirgus sadali, ja šo pakalpojumu sniedz kapitālsabiedrība.

Secinājumi:

- a) pašvaldības kapitālsabiedrības SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” dibināšana nav juridiski pamatota;
- b) ir pamats uzskatīt, ka SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs”, vienlaicīgi veicot gan pašvaldības uzdevumus, gan komercdarbību, atrodas „interesu konfliktā”, kā rezultātā var tikt ierobežota konkurence tirgū;
- c) pašvaldība, deleģējot uzdevumus un sniedzot dotācijas SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs”, ir radījusi barjeru jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai tirgū, kurā SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” sniedz komercpakalpojumus.

3.2. TIRGUS, KURĀ DARBOJAS SIA „LUDZAS TŪRISMA AĢENTŪRA”

SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” nav Deloitte iesniegusi informāciju. Līdz ar to turpmākā analīze un secinājumi ir balstīti tikai uz publiski pieejamo informāciju.

Lursoft¹¹⁵ datu bāzē atrodami SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” darbības virzieni ir apkopoti, balstoties uz komersanta 2011.gada pārskatu. Tie ir: ceļojumu biroju pakalpojumi, izmitināšana viesnīcās un līdzīgās apmešanās vietās, izmitināšana viesu mājās un cita veida īslaicīgās apmešanās vietās.

Papildus informācija liecina, ka SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” piedāvā gidu pakalpojumus ekskursijām Ludzas pilsētā un rajonā.¹¹⁶ Savukārt tūrisma informācijas pakalpojumus SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” sniedz Ludzas pilsētā, Ludzas un Ciblas novados.¹¹⁷

SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” arī izstrādā individuālus ceļojumu maršrutus pa Latviju, Lietuvu, Igauniju.¹¹⁸

¹¹⁴ 17.09.1998. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.) 8.panta 2. un 4.punkts

¹¹⁵ Pieejams: <https://www.lursoft.lv/uznemuma-pamatdati/ludzas-turisma-agentura>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

¹¹⁶ Pieejams: <http://visitatgale.com/lv/objects/view?id=240>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

¹¹⁷ Pieejams: <http://www.latvia.travel/lv/infocentrs/ludzas-novada-turisma-informācijas-centrs>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

¹¹⁸ Pieejams: <http://visitatgale.com/lv/objects/view?id=240>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” nav reģistrēta Ekonomikas ministrijas tūrisma aģentu un tūrisma operatoru datubāzē¹¹⁹ <http://tato.em.gov.lv/>. Taču no publiski pieejamās informācijas izriet, ka tā izplata citu tūrisma operatoru, aģentūru, aģentu un citu komersantu ceļojumu piedāvājums: SIA „TezTour”, SIA „Impro ceļojumi”, SIA „Aģentūra Dabas Draugi”, SIA „Skaisto skatu aģentūra” u.c.¹²⁰

SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” arī piedāvā vīzu noformēšanu uz Krieviju, Baltkrieviju, Ukrainu, Kazahstānu, Moldāviju. SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” piedāvā atpūtas un pasākumu organizēšanu, reklāmas materiālus, suvenīrus. Sniedz uzņēmējdarbības centra pakalpojumus.¹²¹

Tirgus struktūras analīze un koncentrācijas rādītāju analīze

No publiski pieejamās informācijas izriet, ka SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” ir vienīgais tūrisma informācijas centrs Ludzā, kā arī vienīgais komersants, kurš sniedz gida pakalpojumus Ludzā.¹²²

Līdz ar to secināms, ka attiecībā uz tūrisma gida, tūrisma informācijas sniegšanu un citu tūrisma aģentūru izstrādāto ceļojumu piedāvāšanu patērētājiem, SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” konkurentu nav.

Barjeras ieiešanai tirgū / izešanai no tirgus

Deloitte, izvērtēja:

- 1) Normatīvos aktos noteiktās prasības preces/pakalpojumu sniegšanai tirgū.

Deloitte analizēja normatīvo aktu regulējumu tūrisma pakalpojumiem, kurus sniedz SIA „Ludzas tūrisma aģentūra”. Tie ir tūrisma informācijas sniegšanas, gida pakalpojumi un citu tūrisma aģentūru piedāvāto tūrisma pakalpojumu piedāvāšana patērētājiem.

Tūrisma informācijas sniedzēju iedalījums Latvijā ir šāds:

1. Tūrisma attīstības valsts aģentūras izveidots birojs, kas darbojas Latvijā vai ārvalstīs un sniedz informāciju par tūrisma objektiem un pakalpojumiem attiecīgajā reģionā vai visā Latvijā un palīdzību tūrisma pakalpojumu izmantošanā;
2. tūrisma informācijas centrs — biedrība, valsts vai pašvaldības institūciju, pašvaldības vai vairāku pašvaldību izveidota institūcija, kas sniedz informāciju par tūrisma objektiem, pakalpojumiem un palīdzību tūrisma pakalpojumu izmantošanā;
3. tūrisma informācijas punkts — biedrība, pašvaldības institūcijas, pašvaldības vai vairāku pašvaldību izveidota institūcija, kas sniedz informāciju par tūrisma objektiem un pakalpojumiem attiecīgajā administratīvajā teritorijā un palīdzību tūrisma pakalpojumu izmantošanā;
4. tūrisma informācijas stends — informācijas iekārta vai stends, kas satur informāciju par tūrisma objektiem un pakalpojumiem.¹²³

SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” darbība pēc būtības atbilst tūrisma informācijas centram, tūrisma informācijas punktam un, iespējams, nodrošina arī tūrisma informācijas stendu darbību, taču, saskaņā ar iepriekš minēto¹²⁴, šos pakalpojumus nedrīkst sniegt kapitālsabiedrība.

No publiski pieejamās informācijas izriet, ka Ludzas pilsētas dome nav noslēgusi deleģēšanas līgumu ar SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” par pārvaldes¹²⁵ uzdevumu deleģēšanu.¹²⁶ Attiecīgi SIA „Ludzas tūrisma

¹¹⁹ 17.09.1998. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.) 11.panta 5.daļa; informācija par reģistrētajām tūrisma aģentūrām un operatoriem pieejama: <http://tato.em.gov.lv/>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

¹²⁰ Pieejams: <http://visitlatgale.com/lv/objects/view?id=240>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

¹²¹ Pieejams: <http://visitlatgale.com/lv/objects/view?id=240>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

¹²² Pieejams: http://www.turismslatvija.lv/tour_operators_guides_ludza.html, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

¹²³ 17.09.1998. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.) 14.panta pirmā daļa

¹²⁴ Lūdzu, skatīt Pētījuma 3.1. sadaļu.

¹²⁵ Pašvaldībai saskaņā ar Tūrisma likuma 8.panta 2. un 4.punktu cita starpā ir šādi pienākumi tūrisma jomā:

aģentūra” nav tiesīga sniegt tūrisma informācijas centra un tūrisma informācijas punkta funkcijas, jo ir komercsabiedrība.

Tūrisma gida pakalpojumi ir profesionāli sagatavotas personas sniegta vispusīga informācija par tūrisma objektiem, vadot vietējo vai ārvalstu tūristu ekskursiju iepriekš izstrādātos tūrisma maršrutos.¹²⁷ Citu prasību tūrisma gida pakalpojumam nav.

Saskaņā ar Tūrisma likumu¹²⁸ ir noteikti šādi tūrisma pakalpojumu veidi un šādu tūrisma pakalpojumu sniedzēju darbība:

1. tūrisma operators;
2. tūrisma aģents;
3. tūristu mītne;
4. tūrisma informācijas birojs, centrs, punkts;
5. tūristu gids.

Secināms, ka tikai šādi tūrisma komersanti ir tiesīgi sniegt tikai likumā noteiktos tūrisma pakalpojumus. Tūrisma likums nosaka tūrisma pakalpojumu sniedzēju un patērētāju tiesības un pienākumus.

Secināms, normatīvais regulējums rada barjeru tūrisma informācijas centru un punktu pakalpojumu sniegšanā, jo šo pakalpojumu nevar sniegt komersants, ja tam nav deleģējuma sniegt pašvaldības funkciju. Taču jānorāda, ka tūrisma informācijas sniegšana nav saistīta tikai ar tūrisma informācijas centru vai punktu darbību, līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka regulējums veido barjeru visu pakalpojumu sniegšanai kopumā.

Savukārt normatīvais regulējums attiecībā uz tūrisma gida pakalpojumu un citu tūrisma pakalpojumu sniegšanu nav vērtējams kā barjera pakalpojumu sniegšanai.

- 2) Normatīvos aktos noteiktās prasības tirgus dalībniekiem, kuri piedāvā preces/pakalpojumus tirgū.

Pastāv iespēja veikt tūrisma informācijas centru un tūrisma informācijas punktu atbilstības Latvijas nacionālajiem standartiem novērtēšanu. Taču atbilstības novērtēšana un sertificēšana ir brīvprātīga.¹²⁹

Vietējai pašvaldībai ir tiesības noteikt prasības tūrisma gida profesionālajai kvalifikācijai, kārtību, kādā sertificē tūristu gidus, sniedz tūristu gidu pakalpojumus un īsteno viņu profesionālās darbības uzraudzību un kontroli, institūciju, kas sertificē tūristu gidus, kā arī tos publiskajā ārtelpā esošos tūrisma objektus un apskates vietas, par kurām informāciju drīkst sniegt tūristu gidu, kuri ir apliecinājuši savu profesionālo kvalifikāciju.¹³⁰ Taču no publiski pieejamās informācijas izriet, ka Ludzas novada dome šādus saistošos noteikumus nav pieņēmusi.¹³¹

Līdz ar to secināms, ka normatīvais regulējums nav vērtējams kā barjera pakalpojumu sniegšanai.

SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” nav sniegusi Deloitte informāciju, tādēļ nav iespējams veikt detalizētāku analīzi par to, kas faktiski ietilpst SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” pakalpojumā, piedāvājot citu tūrisma aģentūru izstrādātos ceļojumus patērētājiem. Līdz ar to nav iespējams izvērtēt, vai šis SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” pakalpojums ir tūrisma pakalpojums un attiecīgi vai šo darbību regulē Tūrisma likumu.

1) saskaņā ar teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem nodrošina pasākumus tūrisma, tai skaitā kūrortu, attīstībai, kā arī vispusīgas un precīzas informācijas sniegšanu Latvijā un ārvalstīs par tūrisma iespējām, dabas dziednieciskajiem resursiem un kūrortu pakalpojumiem savā teritorijā,

2) piedalās tūrisma informācijas centru, punktu un stendu izveidošanā un finansēšanā.

¹²⁶ Ludzas novada pašvaldības mājas lapā sadaļā Deleģēšanas līgumi, nav norādīts līgums ar SIA „Ludzas tūrisma aģentūra”, pieejams: <http://www.ludza.lv/pasvaldiba/delegesanas-ligumi-2/>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

¹²⁷ 17.09.1998. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.) 15. panta pirmā daļa

¹²⁸ 17.09.1998. Tūrisma likums ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.) 11. panta otrā daļa

¹²⁹ 17.09.1998. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.) 14. panta otrā un trešā daļa

¹³⁰ 17.09.1998. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.) 15. panta trešā daļa

¹³¹ Informācija meklēta vietnē: <http://www.ludza.lv/>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

Tūrisma likums nosaka konkrētus tūrisma pakalpojumu sniedzējus, un nevienam no uzskaitītajiem (konkrētajā gadījumā tie ir tūrisma operatori un tūrisma aģenti) SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” juridiski neatbilst. Taču pirmsšķietami, saskaņā ar publiski pieejamo informāciju, ir pamats uzskatīt, ka šādus pakalpojumus SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” faktiski sniedz.¹³²

No publiskās informācijas arī izriet, ka SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” piedāvā patērētājiem SIA „Aģentūra Dabas Draugi” izstrādātos tūrisma pakalpojumus. Deloitte secina, ka SIA „Aģentūra Dabas Draugi” nav reģistrēta kā tūrisma operators vai aģentūra. Līdz ar to nav viennozīmīgi izdarāms secinājums par šādas komercdarbības tiesiskumu.

Līdz ar to Deloitte ieskatā būtu lietderīgi informēt Ekonomikas ministriju, lai izvērtētu SIA „Aģentūra Dabas Draugi” atbilstību normatīvajiem aktiem, tā kā komersantu darbības atbilstība normatīvajiem aktiem ir viens no priekšnosacījumiem godīgas konkurences pastāvēšanai tirgū.

- 3) Ar preces/pakalpojuma piedāvāšanu saistītu profesionālu standartu esamība un to ietekme uz tirgus dalībnieku konkurētspēju.

SIA "Viesnīcu un restorānu centrs" izsniedz apliecību un kvalitātes zīmi komersantiem un saimnieciskās darbības veicējiem, kuri sniedz tūrisma pakalpojumus, tajā skaitā tūrisma informācijas sniedzējiem, gidu pakalpojumu sniedzējiem - Latvijas tūrisma pakalpojumu kvalitātes sistēmas "Q-Latvia".¹³³ Taču apliecības iegūšana ir brīvprātīga.

- 4) Valsts un pašvaldības līdzfinansējuma, atbalsta ietekme uz preces/pakalpojuma sniegšanu, tā iegūšanas kārtību.

Deloitte netika iesniegta informācija, līdz ar to nav iespējams sniegt vērtējumu šajā jautājumā. Taču, ņemot vērā to, ka SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” pēc būtības sniedz tūrisma informācijas centra pakalpojumus, kas ir pašvaldības uzdevums un sabiedrības dalībnieks ir pašvaldība, iespējams, ka pašvaldība dotē SIA „Ludzas tūrisma aģentūra”.

- 5) Investīciju apjoms, kas nepieciešams preču/pakalpojuma piedāvāšanai tirgū.

Deloitte rīcībā netika iesniegta informācija, līdz ar to nav iespējams sniegt vērtējumu šajā jautājumā.

Taču Deloitte ieskatā, informācijas centra, tūristu gida pakalpojumu un citu pakalpojumu sniegšanai, ko sniedz SIA „Ludzas tūrisma aģentūra”, nepieciešamās investīcijas nav tik lielas, lai tās uzskatītu par barjerām ienākšanai tirgū.

- 6) Līguma laušanas nosacījumus par preču/pakalpojuma sniegšanu.

Deloitte rīcībā netika iesniegta informācija, līdz ar to nav iespējams sniegt vērtējumu šajā jautājumā.

- 7) Pieprasījuma elastība.

Tūrisma pakalpojumi nav pirmās nepieciešamības prece. Tie ir aizvietojami ar citiem izklaides pakalpojumiem. Šie faktori liecina par pieprasījuma elastību. Taču tūrisma pakalpojumu iegāde neveido

¹³² Tūrisma pakalpojums — mērķtiecīga darbība tūristu interešu un vajadzību apmierināšanai, 17.09.1998. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.) pirmā panta 20.punkts

¹³³ <http://www.lvra.lv/lv/sertifikacija/q-latvia.html>

regulārus ikmēneša izdevumus, līdz ar to saprātīgs cenu kāpums varētu arī būtiski neietekmēt pakalpojuma pieprasījumu. Šo faktoru kopums ļauj secināt, ka tūrisma pakalpojumu pieprasījums ir samērā elastīgs.

Deloitte rīcībā netika iesniegta informācija, līdz ar to nav iespējams sniegt izvērstu vērtējumu šajā jautājumā.

Nepieciešamība un mērķis pašvaldības komersanta veidošanai

Pašvaldībai saskaņā ar Tūrisma likumu cita starpā ir šādi pienākumi tūrisma jomā:

- 1) saskaņā ar teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem nodrošināt pasākumus tūrisma, tai skaitā kūrortu, attīstībai, kā arī vispusīgas un precīzas informācijas sniegšanu Latvijā un ārvalstīs par tūrisma iespējām, dabas dziednieciskajiem resursiem un kūrortu pakalpojumiem savā teritorijā,
- 2) piedalīties tūrisma informācijas centru, punktu un stendu izveidošanā un finansēšanā.¹³⁴

Pašvaldībai saskaņā ar Tūrisma likumu¹³⁵ šie uzdevumi ir jārealizē ar iestādes starpniecību. Līdz ar to secināms, ka tūrisma informācijas centra pakalpojumu sniegšana izriet no pašvaldībai speciālajā normās deleģētajiem pienākumiem, taču šī pienākuma realizācijai nav paredzēta komercdarbība.

Tūrisma likums skaidri norāda, ka šī uzdevuma realizācija nav komercdarbība. Līdz ar to kapitālsabiedrības dibināšana neizriet no Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.panta pirmajā daļā¹³⁶ noteiktajām pašvaldības tiesībām dibināt kapitālsabiedrību, pat ja pašvaldība slēdz līgumu ar sev piederošu kapitālsabiedrību par pašvaldības uzdevumu deleģēšanu (līdzīgi kā SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” aprakstītajā situācijā).

Pieprasījuma-piedāvājuma līdzsvara analīze tirgū

Deloitte rīcībā netika iesniegta informācija, līdz ar to nav iespējams sniegt vērtējumu šajā jautājumā.

Komersanta stāvoklis tirgū

SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” pamatkapitāls ir 10800 LVL.

Laika periodā no 2007.gada līdz 2011.gadam, 2008.gadā komersants ir strādājis ar peļņu, pārējos gadus komersants ir strādājis ar zaudējumiem. Lielākie zaudējumi 2362 LVL apmērā bija 2010.gadā.

2010.gadā bruto peļņas rentabilitāte, kas ir izteikta procentos, bija 97.26 %, savukārt 2011.gadā šis rādītājs bija 90.42 %. Līdz ar to secināms, ka šajā periodā bruto peļņas rentabilitāte samazinājās par 6.84%.

Kopējās likviditātes koeficients ir samazinājies, bet kopumā šis rādītājs ir bijis virs normas (starp 1.0 un 2.0). Kopējās likviditātes koeficients 2010.gadā bija 2.63, bet 2011.gadā bija 2.55. Secināms, ka komersantam nav grūtības ar īstermiņa saistību kārošanu.

Deloitte rīcībā netika iesniegta informācija, līdz ar to nav iespējams sniegt vērtējumu, par to, vai SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” saņem sūdzības no saviem klientiem, piegādātājiem un sadarbības partneriem, kā arī to risināšanas procesu. Tādēļ nav iespējams izvērtēt, vai SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” var darboties tirgū neatkarīgi no piegādātājiem un patērētājiem.

¹³⁴ 17.09.1998. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.) 8.panta 2. un 4.punkts

¹³⁵ 17.09.1998. Tūrisma likuma ("LV", 287 (1348), 07.10.1998., Ziņotājs, 21, 05.11.1998.) 14.pants

¹³⁶ 06.06.2002. Valsts pārvaldes iekārtas likuma ("LV", 94 (2669), 21.06.2002., Ziņotājs, 14, 25.07.2002.) 88.panta pirmā daļa

Komersanta piegādes un preču/pakalpojumu realizācijas kanālu analīze

Deloitte rīcībā netika iesniegta informācija, līdz ar to nav iespējams sniegt vērtējumu šajā jautājumā.

Secinājumi:

- a) pašvaldības kapitālsabiedrības SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” dibināšana nav juridiski pamatota;
- b) ja SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” ir deleģēti pašvaldības uzdevumi tūrisma jomā un, ja tā saņem pašvaldības dotācijas¹³⁷, tad ir nepieciešams vērtēt, vai SIA „Ludzas tūrisma aģentūra” nepastāv „interesu konflikta” risks, kā rezultātā var tikt ierobežota konkurence tirgū.

4. ZOBĀRSTNICĪBAS PAKALPOJUMI

4.1. TIRGUS, KURĀ DARBOJAS SIA „DAUGAVPILS ZOBĀRSTNICĪBAS POLIKLĪNIKA”

Tirgus struktūras analīze un koncentrācijas rādītāju analīze

Tirgus struktūru raksturo tirgus dalībnieku skaits.

SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” sniedz tikai zobārstniecības pakalpojumus.

SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” pakalpojumus visbiežāk sniedz klientiem no Daugavpils, daudz klientu ir arī no bijušā Daugavpils rajona, Līvāniem, Krāslavas un Preiļiem.

SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” norādīja, ka tās konkurenti ir visas zobārstniecības privātprakses. Pilsētā ir 26 privātprakses.

Saskaņā ar Veselības inspekcijas Ārstniecības iestāžu un sertifikācijas reģistrā¹³⁸ iekļauto informāciju, Daugavpilī zobārstniecības pakalpojumus sniedz:

1. SIA „ALIDENTS”;
2. Eduarda Baļuļa zobārstniecības prakse;
3. IK „Dakteses Zubovas privātprakse”;
4. SIA „DENIX”;
5. SIA „DENTA – Serviss”;
6. Valentīnas Gailišas zobārstniecības prakse;
7. Gaļinas Gerasimovičas zobārstniecības prakse;
8. Sergeja Gnusina zobārstniecības prakse;
9. Irinas Godļevskas zobārstniecības prakse;
10. SIA „IMEDA”;
11. IK „IrMan”;
12. Jeļenas Jevsejevas zobārstniecības prakse;
13. Nataļjas Jurjevas zobārstniecības prakse;
14. Irēnas Klīmaševskas zobārstniecības prakse;
15. Gaļinas Kļimecas zobārstniecības prakse;
16. Līlijas Kondeļevskas zobārstniecības prakse;
17. SIA „Lesmed”;
18. Tatjanas Ļepinas zobārstniecības prakse;

¹³⁷ Līdzīgi kā tas tiks konstatēts vērtējot SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” darbību tirgū, lūdzu skat. Pētījuma 3.1. sadaļu.

¹³⁸ Pieejams: <http://vsmtva.vi.gov.lv/aml.website/lv/datubazes/iestades/index.aspx>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

19. Nelli Ļevčenko zobārstniecības prakse;
20. Janīnas Maļeckas zobārstniecības prakse;
21. SIA „MEDIKA”;
22. Irinas Novikovas zobārstniecības prakse;
23. Irinas Ņikitinas zobārstniecības prakse;
24. Jolitas Osipova zobārstniecības prakse;
25. Ņinas Ovsjanņikovas zobārstniecības prakse;
26. Svetlanas Palušinas zobārstniecības prakse;
27. Raimunda Petrovska zobārstniecības prakse;
28. Tamāras Pinzeles zobārstniecības prakse;
29. Žannas Rakovskas zobārstniecības prakse;
30. Luīzas Redņikovas zobārstniecības prakse;
31. Sania, J.Borovika individuālais uzņēmums;
32. SIA „SANITA”;
33. SIA „Smaids-D”;
34. Dmitrija Šingarjova zobārstniecības prakse;
35. Nonnas Šneideres zobārstniecības prakse;
36. Jeļenas Treščinskas zobārstniecības prakse;
37. Staņislava Treščinska zobārstniecības prakse;
38. Vladimira Vasiļjeva zobu tehniķa prakse;
39. Antonijas Verbickas zobārstniecības prakse;
40. SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika”.

Līgums ar Nacionālo veselības dienestu par valsts finansēto zobārstniecības pakalpojumu sniegšanu¹³⁹ ir šādām veselības iestādēm:

1. SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika”;
2. SIA „LESMED”;
3. SIA „Daugavpils reģionālā slimnīca”;
4. SIA „Grīvas poliklīnika”;
5. Gaļinas Grunšteines zobārstniecības prakse;
6. Reģīnas Jarmuševičas zobārstniecības prakse;
7. Irēna Latarcevas zobārstniecības prakse.¹⁴⁰

Secināms, ka kopumā Daugavpils pilsētā zobārstniecības pakalpojumus sniedz 46 komersanti, kas nerada bažas par konkurences trūkumu vai nepietiekamu konkurenci tirgū.

Publiski nav pieejama informācija par katras zobārstniecības privātprakses reģistrācijas datumu. Taču, izvērtējot komercreģistrā reģistrētos zobārstniecības pakalpojumu sniedzējus (SIA un IK), secināms, ka pārskata periodā – no 2007. gada – tirgū ir ienācis tikai viens jauns konkurents.¹⁴¹ Pārējie komersanti pakalpojumus tirgū ir snieguši vēl pirms 2007.gada, atsevišķi pat no 1991.gada un 1994.gada.

Publiski nav pieejami zobārstniecības prakšu gada pārskati, līdz ar to nav iespējams salīdzināt visu konkurentu tirgus daļas. Tādēļ Deloitte ir salīdzinājis atsevišķu komersantu (SIA), apgrozījumu:

Gads	SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” apgrozījums LVL	SIA „LESMED” apgrozījums LVL	SIA „Smaids-D” apgrozījums LVL	SIA „SANITA” apgrozījums LVL	SIA „MEDIKA” apgrozījums LVL	SIA „DENTA – Serviss” apgrozījums LVL

¹³⁹ Valsts finansē zobārstniecības pakalpojumus tikai bērniem līdz 18 gadu vecumam. Ortodontiskā ārstēšana no valsts budžeta līdzekļiem tiek apmaksāta personām vecumā līdz 22 gadiem tikai iedzimtu sejas-žokļu šķeltnu gadījumos. Savukārt Černobīļas atomelektrostācijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku un Černobīļas atomelektrostācijas avārijas rezultātā cietušo personu sociālās aizsardzības likuma 14. pantā noteiktajām personām izdevumi par zobārstniecības palīdzību no valsts budžeta līdzekļiem tiek apmaksāti 50 % apmērā, bet izdevumi par zobu protezēšanu ar izņemamām plastmasas protēzēm - pilnā apmērā.

¹⁴⁰ Pieejams: <http://www.vmnvd.gov.lv/uploads/files/4fe057c351534.doc>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

¹⁴¹ IK „IrMan”

2008.	1 122 459	23 735	45 736	48 055	54 443	43 856
2009.	1 113 834	23 330	26 561	43 640	28 162	34 029
2010.	1 048 680	20 431	23 376	32 512	33 079	27 624
2011.	1 138 911	14 474	28 123	34 798	16 356	24 655
2012.	1 032 742 (pa 11 mēnešiem)	Publiski informācija nav pieejama	Publiski informācija nav pieejama	Publiski informācija nav pieejama	Publiski informācija nav pieejama	Publiski informācija nav pieejama

Secināms, ka SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” apgrozījums ievērojami pārsniedz citu konkurentu apgrozījumu, kas liecina par tā būtisko ietekmi zobārstniecības pakalpojumu tirgū Daugavpils pilsētā.

Barjeras ieiešanai tirgū / iziešanai no tirgus

1) Normatīvos aktos noteiktās prasības preces/pakalpojumu sniegšanai tirgū.

Saskaņā ar Ārstniecības likumu¹⁴², zobārsts ir ārstniecības persona, kura ieguvusi izglītību, kas atbilst likumā "Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu" noteiktajām prasībām, un kura savas profesionālās darbības ietvaros:

1) veic alveolārā izauguma un mutes dobuma gļotādas, žokļu un ar tiem saistīto audu slimību profilaksi, diagnostiku un ārstēšanu;

2) pēta šā panta 1.punktā minēto slimību izcelsmi un profilakses iespējas.

Noteikumos par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām¹⁴³ ir noteiktas prasības zobārstniecības kabinetam, zobu tehniskajai laboratorijai un zobārstniecības ārstu praksēm.

Uz zobārstniecības pakalpojumu sniegšanu attiecas vispārējās prasības ārstniecības pakalpojumu sniegšanā.¹⁴⁴ Citu prasību, kas būtu noteiktas specifiski zobārstniecības pakalpojumu sniegšanai nav.

Ministru kabineta noteikumos par veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtību ir noteikti ārstniecības pakalpojumu veidi un apjomi, kuri tiek apmaksāti no valsts budžeta, kā arī nosaka samaksas kārtību par minētajiem pakalpojumiem.¹⁴⁵

Šie noteikumi nosaka, ka zobārstniecības pakalpojumi no valsts budžeta līdzekļiem pilnā apmērā tiek apmaksāti tikai bērniem līdz 18 gadu vecumam. Ortodontiskā ārstēšana no valsts budžeta līdzekļiem tiek apmaksāta personām vecumā līdz 22 gadiem tikai iedzimtu sejas-žokļu šķeltnu gadījumos. Savukārt Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku un Černobiļas atomelektrostacijas avārijas rezultātā cietušo personu sociālās aizsardzības likuma 14. pantā noteiktajām personām izdevumi par zobārstniecības palīdzību no valsts budžeta līdzekļiem tiek apmaksāti 50 % apmērā, bet izdevumi par zobu protezēšanu ar izņemamām plastmasas protēzēm - pilnā apmērā.¹⁴⁶

Zobārstniecības pakalpojumus par valsts budžeta līdzekļiem sniedz tie zobārstniecības speciālisti un ārstniecības iestādes, kas ir līgumattiecībās ar Nacionālo veselības dienestu. Pirms tiek noslēgts līgums, Nacionālais veselības dienests veic veselības iestāžu atlasī. Ja atlases procedūrā ir pieteikušies vairāki veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēji, Nacionālais veselības dienests izvēlas ārstniecības iestādi, kura nodrošina lielāku valsts apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu veidu skaitu.¹⁴⁷

¹⁴² 12.06.1997. Ārstniecības likuma ("LV", 167/168 (882/883), 01.07.1997., Ziņotājs, 15, 07.08.1997.) 43.¹ pants

¹⁴³ 20.01.2009. MK noteikumi Nr.60 "Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām" ("LV", 23 (4009), 11.02.2009.), 33. un 3.4. sadaļa

¹⁴⁴ 12.06.1997. likums "Ārstniecības likums" ("LV", 167/168 (882/883), 01.07.1997., Ziņotājs, 15, 07.08.1997.)

¹⁴⁵ 19.12.2006. MK noteikumi Nr.1046 "Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība" ("LV", 208 (3576), 30.12.2006.)

¹⁴⁶ 19.12.2006. MK noteikumi Nr.1046 "Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība" ("LV", 208 (3576), 30.12.2006.), 14.1. punkts

¹⁴⁷ 19.12.2006. MK noteikumi Nr.1046 "Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība" ("LV", 208 (3576), 30.12.2006.), 13., 126., 126.¹ punkts

Secināms, ka tirgus dalībniekiem ar lielāku pacietu skaitu, kas vienlaikus liecina arī par lielāku tirgus daļu, ir priekšrocības atsevišķu zobārstniecības pakalpojumu sniegšanā. Taču šis ierobežojums nerada būtisku ietekmi uz tirgu, jo skar nelielu sniegto pakalpojumu daļu, kurus, to specifikas dēļ, nepiedāvā visi zobārstniecības pakalpojumu sniedzēji.¹⁴⁸

SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” norādīja, ka tās ieskatā nepastāv normatīvajos aktos noteiktu būtisku šķēršļu jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai tirgū.

Līdz ar to secināms, ka normatīvajos aktos nav noteiktas prasības, kas būtiski kavētu jaunu tirgus dalībnieku ienākšanu tirgū.

- 2) Normatīvos aktos noteiktās prasības tirgus dalībniekiem, kuri piedāvā preces/pakalpojumus tirgū.

Zobārstniecības pakalpojumu sniedzējam ir jābūt reģistrētam Ārstniecības iestāžu reģistrā.¹⁴⁹ Reģistrācija ārstniecības iestāžu sarakstā apliecina to atbilstību ārstniecības iestādei izvirzītajām prasībām un tā personāla atbilstību profesionālajiem standartiem.¹⁵⁰

Zobārstniecības pakalpojumus var sniegt gan komercreģistrā reģistrēts komersants, gan ārsta prakse ietvaros.¹⁵¹ Deloitte ieskatā atšķirīgā pakalpojumu sniedzēju juridiskā forma nerada būtisku ietekmi uz pakalpojumu sniedzēju konkurētspēju.

Līdz ar to secināms, ka nepastāv normatīvajos aktos noteiktu prasību, kas būtiski kavētu jaunu tirgus dalībnieku ienākšanu tirgū.

- 3) Ar preces/pakalpojuma piedāvāšanu saistītu profesionālu standartu esamība un to ietekme uz tirgus dalībnieku konkurētspēju.

Zobārstniecības pakalpojumu sniedzējiem speciālisti sertifikāciju un resertifikāciju saskaņā ar Ārstniecības likumu, kārtoti attiecīgajās asociācijās.¹⁵²

Pakalpojumu sniegšanai ir nepieciešama dalība profesionālajās asociācijās.

Latvijas zobārstu asociācijas speciālisti izstrādā profesionālos standartus (rekomendācijas) zobārstniecības pakalpojumu sniegšanai.¹⁵³

- 4) Valsts un pašvaldības līdzfinansējuma, atbalsta ietekme uz preces/pakalpojuma sniegšanu, tā iegūšanas kārtību.

Kā jau norādīts iepriekš, par valsts budžeta līdzekļiem tiek sniegti tikai atsevišķi pakalpojumi.¹⁵⁴ Līdz ar to komersantam pakalpojums pacientam ir jānodrošina bez maksas vai saskaņā ar Ministru kabineta noteiktumos noteikto pacienta iemaksu.¹⁵⁵

¹⁴⁸ Konkurences padomes publiskais ziņojums par zobārstniecības pakalpojumu tirgu, pieejams: <http://www.kp.gov.lv/documents/c35c31de227c207176173eac174685ad119f7529>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013., 3.sadaļa

¹⁴⁹ 12.06.1997. Ārstniecības likuma ("LV", 167/168 (882/883), 01.07.1997., Ziņotājs, 15, 07.08.1997.) pirmā panta 3.punkts

¹⁵⁰ 08.03.2005. MK noteikumi Nr.170 "Noteikumi par ārstniecības iestāžu reģistru"; 20.01.2009. MK noteikumi Nr.60 "Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām" ("LV", 23 (4009), 11.02.2009.)

¹⁵¹ Ārsta prakse - likumā "Par prakses ārstiem" noteiktajā kārtībā reģistrēta īpaši iekārtota darba vieta, kur prakses ārsts veic ārstniecības darbību

¹⁵² 06.1997. Ārstniecības likuma ("LV", 167/168 (882/883), 01.07.1997., Ziņotājs, 15, 07.08.1997.) 27.pants

¹⁵³ Pieejams: <http://www.lza-zobi.lv/>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

¹⁵⁴ Par valsts budžeta līdzekļiem atsevišķus pakalpojumus sniedz tie zobārstniecības speciālisti un ārstniecības iestādes, kas ir līgumattiecībās ar Nacionālo veselības dienestu. Nacionālais veselības dienesta pilnībā apmaksā zobārstniecības pakalpojumus

SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” norādīja, ka valsts finansējuma apmērs zobārstniecības palīdzības sniegšanai bērniem līdz 18 gadu vecumam ir nepietiekams. Tā kā SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” par šo pakalpojumu sniegšanu nav tiesīga iekasēt papildus maksu no pacienta, tad tiek kavēta bērnu nodaļas materiāli tehniskās bāzes uzlabošana un arī poliklīnikas bērnu nodaļas zobārstu komplektācija.

SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” norādīja, ka valsts līdzfinansējums, saskaņā ar Latvijas Zobārstu Asociācijas aprēķiniem, sedz tikai 49% no zobārstniecības pakalpojumu bērniem līdz 18 gadu vecumam pašizmaksas.

Nepietiekama finansējuma piešķiršana un aizliegums iegūt papildus finansējumu no pacienta ierobežo pakalpojuma pieejamību, jo nemotivē ārstniecības iestādes slēgt līgumu ar Nacionālo veselības dienestu.

SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” norādīja, ka pašvaldība nepiešķir finansējumu pakalpojumu sniegšanai. Taču Daugavpils pašvaldība piešķir finansiālu atbalstu personām, kurām ir maznodrošinātā status Sociālo lietu pārvaldē.

Sniegtā un papildus iegūtā informācija liecina, ka nepastāv būtisku šķēršļu, kas kavētu konkurenci tirgū kopumā valsts vai pašvaldības finansējuma rezultātā. Taču valsts finansējuma apjoms var kavēt pakalpojuma pieejamības un kvalitātes nodrošināšanu.

5) Investīciju apjoms, kas nepieciešams preču/pakalpojuma piedāvāšanai tirgū.

SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” nenorādīja, ka investīciju apjoms varētu tikt vērtēts kā šķērslis jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai tirgū.

6) Līguma laušanas nosacījumi par preču/pakalpojuma sniegšanu.

Izvērtējot iesniegtos līgumus, Deloitte nekonstatēja nosacījumus, kas kavētu, ierobežotu vai deformētu konkurenci.

7) Pieprasījuma elastība.

Zobārstniecības pakalpojumi ir pirmās nepieciešamības prece. Zobārstniecības pakalpojumi nav aizvietojami ar citiem pakalpojumiem. Zobārstniecības pakalpojumu iegāde neveido regulārus ikmēneša izdevumus. Šo faktoru kopums ļauj secināt, ka zobārstniecības pakalpojumu pieprasījums nav elastīgs.

Nepieciešamība un mērķis pašvaldības komersanta veidošanai

Saskaņā ar likumu Par pašvaldībām¹⁵⁶, viena no pašvaldības autonomajām funkcijām ir nodrošināt veselības aprūpes pieejamību, kā arī veicināt iedzīvotāju veselīgu dzīvesveidu. Līdz ar to secināms, ka zobārstniecības pakalpojumu nodrošināšana izriet no pašvaldības funkcijām.

bērniem līdz 18 gadu vecumam. Ortodontiskā ārstēšana no valsts budžeta līdzekļiem tiek apmaksāta personām vecumā līdz 22 gadiem tikai iedzīmtu sejas-žokļu šķeltnu gadījumos. Savukārt Černobīļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku un Černobīļas atomelektrostacijas avārijas rezultātā cietušo personu sociālās aizsardzības likuma 14. pantā noteiktajām personām izdevumi par zobārstniecības palīdzību no valsts budžeta līdzekļiem tiek apmaksāti 50 % apmērā, bet izdevumi par zobu protezēšanu ar izņemamām plastmasas protēzēm - pilnā apmērā¹⁵⁵19.12.2006. MK noteikumi Nr.1046 "Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība" ("LV", 208 (3576), 30.12.2006.), 14.1. punkts

¹⁵⁵ 19.12.2006. MK noteikumi Nr.1046 "Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība" ("LV", 208 (3576), 30.12.2006.), 1.pielikums

¹⁵⁶ 19.05.1994. likums "Par pašvaldībām" ("LV", 61 (192), 24.05.1994., Ziņotājs, 11, 16.06.1994.), 15.panta pirmās daļas 6.punkts

Pašvaldība ir tiesīga sniegt zobārstniecības pakalpojumus, dibinot komersantu, ja:

- 1) ja tirgus nav spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu attiecīgajā jomā;
- 2) nozarē, kurā pastāv dabiskais monopols, tādējādi nodrošinot sabiedrībai attiecīgā pakalpojuma pieejamību;
- 3) stratēģiski svarīgā nozarē;
- 4) jaunā nozarē;
- 5) nozarē, kuras infrastruktūras attīstībai nepieciešami lieli kapitālieguldījumi;
- 6) nozarē, kurā atbilstoši sabiedrības interesēm nepieciešams nodrošināt augstāku kvalitātes standartu.¹⁵⁷

Secināms, ka otrais, trešais, ceturtais un piektais punkts nav attiecināmi uz zobārstniecības pakalpojumu sniegšanu. Vērtējot pārējos kritērijus secināms, ka normatīvie akti un profesionālās organizācijas spēj nodrošināt pakalpojumu kvalitāti un ka tirgū ir pietiekams skaits komersantu, kuri jau sniedz pakalpojumus. Līdz ar to nav konstatējams likumā noteiktais pamats dibināt kapitālsabiedrību.

Pieprasījuma-piedāvājuma līdzsvars tirgū

SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” pakalpojumus visbiežāk sniedz klientiem no Daugavpils, daudz klientu ir arī no bijušā Daugavpils rajona, Līvāniem, Krāslavas un Preiļiem. Daugavpils pilsētā zobārstniecības pakalpojumus sniedz 46 komersanti, kas nerada bažas par konkurences trūkumu vai nepietiekamu konkurenci tirgū. Par ievērojamo konkurenci informē arī SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika”. Līdz ar to secināms, ka nav pamata uzskatīt, ka tirgū pieprasījums pārsniedz piedāvājumu.

Deloitte nekonstatēja būtiskas barjeras jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai tirgū. Iespējams pastāv ierobežotas iespējas jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai atsevišķos segmentos (līgumi ar valsts un pašvaldības iestādēm¹⁵⁸).

Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka tirgū nevar ienāk jauni tirgus dalībnieki.

Komersantu stāvokli tirgū

SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” pamatkapitāls ir 344314 LVL.

Laika periodā no 2007.gada līdz 2011.gadam, lielāko peļņu 47450 LVL apmērā komersants guva 2009.gadā. No 2009.gada tīrā peļņa ir samazinājusies, lielākais kritums bija no 2009.gada līdz 2010.gadam. Tīra peļņa 2010. gadā salīdzinājumā ar 2009.gadu samazinājās par 45578 LVL. Savukārt lielākais tīrās peļņas kāpums bija 2009.gadā, kad salīdzinājumā ar 2008. gadu tīrā peļņa palielinājās par 35036 LVL.

Bruto peļņas rentabilitāte laika periodā no 2010.gada līdz 2011.gadam ir samazinājusies, tas ir, 2010.gadā šis rādītājs bija 6.14 %, savukārt 2011.gadā šis rādītājs bija samazinājies un bija 5.82 %.

Kopējās likviditātes koeficients laika posmā no 2010.gada līdz 2011.gadam ir samazinājies aptuveni trīs reizes. 2010.gadā šis koeficients bija 9.82, savukārt 2011.gadā – 3.10. Šie dati kopumā norāda uz to, ka komersantam nav grūtības ar īstermiņa saistību kārtošānu.

SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” informēja par atsevišķām patērētāju un sadarbības partneru sūdzībām. Iesnīgtā informācija par klientu un sadarbības partneru sūdzībām nedod pamatu izdarīt secinājumus, vai tirgus daļu lielums ļauj rīkoties neatkarīgi no piegādātājiem un klientiem.

¹⁵⁷ 06.06.2002. Valsts pārvaldes iekārtas likuma ("LV", 94 (2669), 21.06.2002., Ziņotājs, 14, 25.07.2002.) 88.pants

¹⁵⁸ Lūdzu skat. sadaļu *Komersantu piegādes un preču/pakalpojumu realizācijas kanāli* zemāk.

Komersantu piegādes un preču/pakalpojumu realizācijas kanāli

SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” norādīja, ka 2012.gada 11.maijā ir noslēgts līgums ar Daugavpils pilsētas sociālo lietu pārvaldi. Līgums noslēgts pamatojoties uz iepirkumu komisijas lēmumu iepirkumā „Zobārstniecības pakalpojumi Sociālo lietu pārvaldes klientiem”. Līgums noslēgts par zobārstniecības pakalpojumu sniegšanu uz termiņu no 2012.gada 11.maija līdz 2013.gada 30.aprīlim. Līguma summa LVL 9 600 par 300 cilvēku apkalpošanu.

Ņemot vērā to, ka līgums par zobārstniecības pakalpojumu sniegšanu ir noslēgts iepirkuma rezultātā, neradot būtisku un stabilu tirgus daļu pieaugumu, Deloitte ieskatā attiecībā uz šo līgumu nav pamata konstatēt konkurences ierobežojums. Taču SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” ir noslēgti arī citi līgumi par patstāvīgu un regulāru pakalpojumu sniegšanu.

SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” 2011. gada 6.maijā noslēdza līgumu ar Valsts sociālās aprūpes centru „Latgale”, par zobārstniecības pakalpojumu sniegšanu filiāles „Kalkūni” klientiem, kuri sasnieguši 18.gadu vecumu. Līguma darbības termiņš bija līdz 2011.gada 31.decembrim. Deloitte nav informācijas par līguma pagarināšanu.

SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” 2012. gada 2.janvārī noslēdza līgumu ar Pensionāru sociālās apkalpošanas centru. Līgums bija spēkā līdz 2012.gada 31.decembrim. Līgums paredz automatisku pagarināšanu. Līgums paredz zobārstniecības pakalpojumu sniegšanu personām, kuras dzīvo Daugavpils pensionāru sociālās apkalpošanas centrā.

SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” 2012.gada 7.maijā noslēdza līgumu ar Ieslodzījumu vietu pārvaldi. Līgums noslēgts uz vienu gadu ar pagarināšanas iespēju vēl uz gadu. Līguma priekšmets ir zobārstniecības pakalpojumu sniegšanu Daugavgrīvas cietuma ieslodzītajiem.

SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” norāda, ka tai ir līgumi ar konkurentiem (zobārstniecības pakalpojumu sniedzējiem) par telpu tri palīdzības sniegšanai pacientiem ar īpašām vajadzībām, par tehnisko zobu protēžu izgatavošanu zobu protēžu laboratorijā; par zobu protēžu metālliešanu un protēžu noklāšanu ar titāna nitrīdu, par rentgena pakalpojumiem konkurentu pacientiem.

Līdz ar to secināms, ka SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” viens no pakalpojuma realizācijas kanāliem ir valsts un pašvaldības iestādes, kuru pienākumos ietilpst veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšana saviem klientiem.

Secinājumi:

- a) pašvaldības kapitālsabiedrības SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” dibināšana nav juridiski pamatota;
- b) zobārstniecības pakalpojumu tirgū kopumā ir konstatējama konkurence;
- c) SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” viens no pakalpojuma realizācijas kanāliem ir valsts un pašvaldības iestādes, kuru pienākumos ietilpst veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšana saviem klientiem. Būtu nepieciešams veikt padziļinātu izpēti par to, vai šādu līgumu slēgšana, iespējams, neveicot vairāku pretendentu izvērtēšanu, nerada negatīvu ietekmi uz konkurenci.

4.2. TIRGUS, KURĀ DARBOJAS SIA „BAUSKAS ZOBĀRSTNIECĪBA”

Tirgus struktūras analīze un koncentrācijas rādītāju analīze

Tirgus struktūru raksturo tirgus dalībnieku skaits.

SIA „Bauskas zobārstniecība” sniedz tikai zobārstniecības pakalpojumus, t.sk zobu restaurāciju, ķirurģiju, zobu protezēšanu, ortodontiju – sakodiena regulācija un zobu higiēna.

SIA „Bauskas zobārstniecība” pakalpojumus visbiežāk sniedz klientiem no Bauskas novada.

SIA „Bauskas zobārstniecība” norādīja, ka šobrīd tās galvenais konkurents ir SIA „Zemgales Mutes veselības centrs”.

Gan SIA „Bauskas zobārstniecība”, gan SIA „Zemgales Mutes veselības centrs” visas kapitāla daļas pieder Bauskas novada domei. Līdz ar to secināms, ka vienas pašvaldības divas kapitālsabiedrības faktiski konkurē savā starpā.

Privātās zobārstniecības prakses Bauskā un Bauskas novadā, saskaņā ar Veselības inspekcijas ārstniecības iestāžu reģistru, ir arī šādiem ārstiem¹⁵⁹:

1. Māras Bērziņas zobārstniecības prakse (Bauskas novada Uzvaras pagastā);
2. Dainas Biķernieces zobārstniecības prakse (Bauskas pilsētā);
3. Anitas Fārnestes zobārstniecības prakse (Bauskas pilsētā un Bauskas novada Īslīces pagastā);
4. Irisas Krūmiņas zobārstniecības prakse (Bauskas pilsētā);
5. Anitas Lauvas zobārstniecības prakse (Bauskas pilsētā);
6. Irēnas Paltiņas zobārstniecības prakse (Bauskas novada Code);
7. Oksanas Vasiljevas-Ahmedas - zobārstniecības prakse (Bauskas pilsētā);
8. Anitas Zineres zobārstniecības prakse (Bauskas pilsētā);
9. Līvijas Austrumas zobārstniecības prakse (Bauskas novads, Mežotne).

Savukārt līgums ar Nacionālo veselības dienestu par valsts finansēto zobārstniecības pakalpojumu sniegšanu¹⁶⁰ ir šādām veselības iestādēm:

1. SIA „Bauskas zobārstniecība” (Bauskas pilsētā);
2. SIA „Zemgales mutes veselības centrs” (Bauskas pilsētā);
3. Māras Bērziņas zobārstniecības prakse (Bauskas novada Uzvara);
4. Anitas Fārnestes zobārstniecības prakse (Bauskas pilsētā un Bauskas novada Īslīces pagastā);
5. Līvijas Austrumas zobārstniecības prakse (Bauskas novads, Mežotne);
6. Irēnas Paltiņas zobārstniecības prakse (Bauskas novada Code).¹⁶¹

Līdz ar to secināms, ka kopumā Bauskas pilsētā un novadā zobārstniecības pakalpojumus sniedz 9 komersanti, no kuriem divi varētu tikt atzīti par vienu tirgus dalībnieku¹⁶² (ņemot vērā dalībnieku sastāvu). Ja SIA „Bauskas zobārstniecība” un SIA „Zemgales Mutes veselības centrs” tiktu atzīti par vienu tirgus dalībnieku, tad konkurentu skaits būtu 8.

¹⁵⁹ Pieejams: <http://vsmtva.vi.gov.lv/aml.website/lv/datubazes/iestades/index.aspx>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

¹⁶⁰ Valsts finansē tikai zobārstniecības pakalpojumus tikai bērniem līdz 18 gadu vecumam. Ortodontiskā ārstēšana no valsts budžeta līdzekļiem tiek apmaksāta personām vecumā līdz 22 gadiem tikai iedzīmtu sejas-žokļu šķeltnu gadījumos. Savukārt Černobīļas atomelektrostācijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku un Černobīļas atomelektrostācijas avārijas rezultātā cietušo personu sociālās aizsardzības likuma 14. pantā noteiktajām personām izdevumi par zobārstniecības palīdzību no valsts budžeta līdzekļiem tiek apmaksāti 50 % apmērā, bet izdevumi par zobu protezēšanu ar izņemamām plastmasas protēzēm - pilnā apmērā.

¹⁶¹ Pieejams: <http://www.vmnvd.gov.lv/uploads/files/50b71aeae3225.doc>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

¹⁶² Ja tirgus dalībniekam vai vairākiem tirgus dalībniekiem kopā ir izšķiroša ietekme pār vairākiem citiem tirgus dalībniekiem, tad visus tirgus dalībniekus var uzskatīt par vienu tirgus dalībnieku, 04.10.2001. Konkurences likuma ("LV", 151 (2538), 23.10.2001., Ziņotājs, 22, 22.11.2001.) pirmā panta 9.punkts

Informācija par periodu, kad ir dibinātas privātās zobārstniecības prakses nav publiski pieejama. Deloitte veiktajā konkurentu apkopojumā ir divas ārstniecības iestādes – komersanti, kuru dibināšanas laiks ir publiska informācija. No šiem diviem komersantiem pēc 2007.gada ir dibināta viena - SIA „Zemgales Mutes veselības centrs”. Līdz ar to secināms, ka laika posmā kopš 2007. gada konkurentu skaits ir palielinājies vismaz par vienu zobārstniecības iestādi.

Kopumā vērtējot konkurentu skaitu secināms, ka tas nerada bažas par konkurences trūkumu vai nepietiekamu konkurenci tirgū.

Publiski nav pieejami zobārstniecības prakšu gada pārskati, līdz ar to nav iespējams salīdzināt visu konkurentu tirgus daļas. Tādēļ Deloitte ir salīdzinājis abu pašvaldības kapitālsabiedrību apgrozījumus:

Gads	SIA „Bauskas zobārstniecība” apgrozījums LVL	SIA „Zemgales Mutes veselības centrs” apgrozījums LVL
2008.	130 982	211 824
2009.	118 590	181 395
2010.	108 280	170 487
2011.	114 539	211 998
2012.	122 623	Publiski informācija nav pieejama

Salīdzinot komersantu apgrozījumu, secināms, ka SIA „Zemgales Mutes veselības centrs” jau 2007.gadā, uzsākot pakalpojumu sniegšanu, ieguva ievērojamu tirgus daļu, kura pārsniedz SIA „Bauskas zobārstniecība” tirgus daļu. Taču, ja pieņem, ka šie abi komersanti ir viens tirgus dalībnieks, tad pastāv liela varbūtība, ka šim tirgus dalībniekam ir būtiska tirgus daļa zobārstniecības pakalpojumu sniegšanā Bauskā un Bauskas novadā.

Barjeras ieiešanai tirgū / iziešanai no tirgus

- 1) Normatīvos aktos noteiktās prasības preces/pakalpojumu sniegšanai tirgū.

Lūdzu skatīt Pētījuma 4.1. sadaļu.

SIA „Bauskas zobārstniecība” norādīja, ka tās ieskatā nepastāv normatīvajos aktos noteiktu būtisku šķēršļu jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai tirgū.

Līdz ar to secināms, ka nepastāv normatīvajos aktos noteiktu prasību, kas būtiski kavētu jaunu tirgus dalībnieku ienākšanu tirgū.

- 2) Normatīvos aktos noteiktās prasības tirgus dalībniekiem, kuri piedāvā preces/pakalpojumus tirgū.

Lūdzu skatīt Pētījuma 4.1. sadaļu.

- 3) Valsts un pašvaldības līdzfinansējuma, atbalsta ietekme uz preces/pakalpojuma sniegšanu, tā iegūšanas kārtību.

Kā jau norādīts iepriekš, par valsts budžeta līdzekļiem ir pieejami tikai atsevišķi pakalpojumi.¹⁶³ Līdz ar to komersantam pakalpojums pacientam ir jānodrošina bez maksas vai saskaņā ar Ministru kabineta noteikumos noteikto pacienta iemaksu.¹⁶⁴

SIA „Bauskas zobārstniecība” norādīja, ka pašvaldība nepiešķir finansējumu pakalpojumu sniegšanai. Komersants arī nav interesējies par atbalstu pacientiem, lai nodrošinātu iespējas saņemt pakalpojumu.

Sniegtā un papildus iegūtā informācija liecina, ka nepastāv būtisku šķēršļu, kas kavētu konkurenci tirgū valsts vai pašvaldības finansējuma rezultātā.

- 4) Investīciju apjoms, kas nepieciešams preču/pakalpojuma piedāvāšanai tirgū.

SIA „Bauskas zobārstniecība” nenorādīja, ka investīciju apjoms var tikt vērtēts kā šķērslis jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai tirgū.

- 5) Līguma laušanas nosacījumi par preču/pakalpojuma sniegšanu.

Deloitte netika iesniegti līgumi izvērtēšanai.

- 6) Pieprasījuma elastība.

Zobārstniecības pakalpojums ir pirmās nepieciešamības prece. Zobārstniecības pakalpojumi nav aizvietojami ar citiem pakalpojumiem. Šo pakalpojumu iegāde neveido regulārus ikmēneša izdevumus. Šo faktoru kopums ļauj secināt, ka zobārstniecības pakalpojumu pieprasījums nav elastīgs.

Nepieciešamība un mērķis pašvaldības komersanta veidošanai

Saskaņā ar likumu Par pašvaldībām¹⁶⁵, viena no pašvaldības autonomajām funkcijām ir nodrošināt veselības aprūpes pieejamību, kā arī veicināt iedzīvotāju veselīgu dzīvesveidu. Līdz ar to secināms, ka zobārstniecības pakalpojumu nodrošināšana izriet no pašvaldības funkcijām.

Pašvaldība ir tiesīga sniegt zobārstniecības pakalpojumus, dibinot komersantu, ja:

- 1) ja tirgus nav spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu attiecīgajā jomā;
- 2) nozarē, kurā pastāv dabiskais monopols, tādējādi nodrošinot sabiedrībai attiecīgā pakalpojuma pieejamību;
- 3) stratēģiski svarīgā nozarē;
- 4) jaunā nozarē;
- 5) nozarē, kuras infrastruktūras attīstībai nepieciešami lieli kapitālieguldījumi;

¹⁶³ Par valsts līdzekļiem pakalpojumus sniedz tie zobārstniecības speciālisti un ārstniecības iestādes, kas ir līgumattiecībās ar Nacionālo veselības dienestu. Nacionālais veselības dienesta pilnībā apmaksā zobārstniecības pakalpojumus bērniem līdz 18 gadu vecumam. Ortodontiskā ārstēšana no valsts budžeta līdzekļiem tiek apmaksāta personām vecumā līdz 22 gadiem tikai iedzimtu sejas-žokļu šķeltņu gadījumos. Savukārt Černobīļas atomelektrostācijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku un Černobīļas atomelektrostācijas avārijas rezultātā cietušo personu sociālās aizsardzības likuma 14. pantā noteiktajām personām izdevumi par zobārstniecības palīdzību no valsts budžeta līdzekļiem tiek apmaksāti 50 % apmērā, bet izdevumi par zobu protezēšanu ar izņemamām plastmasas protēzēm - pilnā apmērā 19.12.2006. MK noteikumi Nr.1046 "Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība" ("LV", 208 (3576), 30.12.2006.), 14.1. punkts

¹⁶⁴ 19.12.2006. MK noteikumi Nr.1046 "Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība" ("LV", 208 (3576), 30.12.2006.), 1.pielikums

¹⁶⁵ 19.05.1994. likums "Par pašvaldībām" ("LV", 61 (192), 24.05.1994., Ziņotājs, 11, 16.06.1994.), 15.panta pirmās daļas 6.punkts

6) nozarē, kurā atbilstoši sabiedrības interesēm nepieciešams nodrošināt augstāku kvalitātes standartu.¹⁶⁶

Secināms, ka otrais, trešais, ceturtais un piektais punkts nav attiecināmi uz zobārstniecības pakalpojumu sniegšanu. Vērtējot pārējos kritērijus, secināms, ka normatīvie akti un profesionālās organizācijas spēj nodrošināt pakalpojumu kvalitāti un ka tirgū ir pietiekams skaits komersantu, kuri jau sniedz pakalpojumus. Līdz ar to nav konstatējams likumā noteiktais pamats dibināt kapitālsabiedrību.

Piedāvājums, iespējams, samazinātos, ja pašvaldības komersants izietu no tirgus, attiecībā uz valsts finansētajiem zobārstniecības pakalpojumiem Bauskas pilsētā. Šobrīd Bauskas pilsētā no trīs komersantiem, kuri sniedz valsts finansētos zobārstniecības pakalpojumus, divi ir pašvaldībai piederoši komersanti.

Pieprasījuma-piedāvājuma līdzsvars tirgū

SIA „Bauskas zobārstniecība” pakalpojumus visbiežāk sniedz klientiem no Bauskas novada. Bauskas novadā zobārstniecības pakalpojumus sniedz 9 komersanti, kas nerada bažas par konkurences trūkumu vai nepietiekamu konkurenci tirgū. Līdz ar to secināms, ka nav pamata uzskatīt, ka tirgū pieprasījums pārsniedz piedāvājumu.

Deloitte nekonstatēja būtiskas barjeras jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai tirgū. Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka tirgū nevar ienāk jauni tirgus dalībnieki un radīt efektīvu konkurenci esošajiem tirgus dalībniekiem.

Komersanta stāvokli tirgū

SIA „Bauskas zobārstniecība” pamatkapitāls ir 6586 LVL.

Laika periodā no 2007.gada līdz 2011.gadam SIA „Bauskas zobārstniecība” 2008.gadu un 2009.gadu bija noslēgusi ar zaudējumiem. Lielākie zaudējumi bija 3180 LVL apmērā 2009.gadā, savukārt 2008.gadā – 1796 LVL. Laika periodā no 2010.gada uz 2011.gadu ir vērojama peļņas palielināšanās, respektīvi, 2010.gadā tīrā peļņa bija 347 LVL, savukārt 2011.gadā 2284 LVL.

Bruto peļņas rentabilitāte 2010.gadā bija 8.52 %, savukārt 2011.gadā 9.90 %.

Kopējās likviditātes koeficients 2010.gadā bija 8.35, savukārt 2011.gadā tas bija 7.07, kas kopumā ir virs normas, līdz ar to var secināt, ka komercsabiedrībai nav grūtību ar īstermiņa saistību kārtošanu.

SIA „Bauskas zobārstniecība” norāda, ka tā 2010., 2011. un 2012.gadā nav saņēmusi sūdzības ne no klientiem, ne piegādātājiem.

Komersanta piegādes un preču/pakalpojumu realizācijas kanāli

SIA „Bauskas zobārstniecība” pakalpojumus visbiežāk sniedz klientiem no Bauskas novada. Līdz ar to pieprasījumam ir reģionālas raksturs.

SIA „Bauskas zobārstniecība” norādīja šādus piecus lielākos sadarbības partnerus: SIA „Stomaks”, SIA „Plandet”, SIA „Thomas Freiberg”, SIA „Rūpes farm Aptieka”, SIA „Malli”. Šie komersanti piedāvā stomatoloģijas materiālus un iekārtas, kā arī medikamentus visā Latvijas teritorijā. Līdz ar to piegādes tirgus ir plašāks nekā pakalpojumu sniegšanas tirgus.

¹⁶⁶ 06.06.2002. Valsts pārvaldes iekārtas likuma ("LV", 94 (2669), 21.06.2002., Ziņotājs, 14, 25.07.2002.) 88.pants

Savukārt attiecībā uz klientiem SIA „Bauskas zobārstniecība” norādīja, ka līgumus par zobārstniecības pakalpojumu sniegšanu ar fiziskām personām neslēdz.

Secinājumi:

- a) pašvaldības kapitālsabiedrības SIA „Bauskas zobārstniecība” dibināšana nav juridiski pamatota;
- b) zobārstniecības pakalpojumu tirgū kopumā ir konstatējama konkurence.

4.3. TIRGUS, KURĀ DARBOJAS SIA „ZEMGALES MUTES VESELĪBAS CENTRS”

Tirgus struktūras analīze un koncentrācijas rādītāju analīze

SIA „Zemgales mutes veselības centrs” nesniedza informāciju Deloitte, līdz ar to nav iespējams sniegt izvērstu vērtējumu.

No publiski pieejamās informācijas izriet, ka SIA „Zemgales mutes veselības centrs” sniedz zobārstniecības pakalpojumus Bauskas pilsētā, zobārstniecības pakalpojumus sniedzot trīs atsevišķās pakalpojuma sniegšanas vietās (kabinetos) Bauskā.¹⁶⁷

SIA „Zemgales mutes veselības centrs” ir noslēgts līgums ar Nacionālo veselības dienestu¹⁶⁸ par valsts finansēto zobārstniecības pakalpojumu sniegšanu.¹⁶⁹

Nemot vērā to, ka SIA „Zemgales mutes veselības centrs” pakalpojumus sniedz Bauskā, tā pat kā SIA „Bauskas zobārstniecība”, tad konkurences situācija jau ir analizēta iepriekšējā Pētījuma sadaļā. Tā kā SIA „Zemgales mutes veselības centrs” nav sniedzis papildus informāciju, šajā sadaļā papildus netiks analizēti jautājumi, uz kuriem atbildes ir sniegtas iepriekšējā 4.2. sadaļā.

Barjeras ieiešanai tirgū / iziešanai no tirgus

- 1) Normatīvos aktos noteiktās prasības preces/pakalpojumu sniegšanai tirgū.

Lūdzu, skatīt Pētījuma 4.2. sadaļu.

- 2) Ar preces/pakalpojuma piedāvāšanu saistītu profesionālu standartu esamība un to ietekme uz tirgus dalībnieku konkurētspēju.

Lūdzu, skatīt Pētījuma 4.2. sadaļu.

- 3) Valsts un pašvaldības līdzfinansējuma, atbalsta ietekmi uz preces/pakalpojuma sniegšanu, tā iegūšanas kārtību.

¹⁶⁷ Pieejams: <http://vsmtva.vi.gov.lv/aml.website/lv/datubazes/iestades/index.aspx>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

¹⁶⁸ Pieejams: <http://www.vmnvd.gov.lv/uploads/files/50b71aeae3225.doc>, pēdējo reizi skatīts 28.01.2013.

¹⁶⁹ Valsts finansē tikai zobārstniecības pakalpojumus tikai bērniem līdz 18 gadu vecumam. Ortodontiskā ārstēšana no valsts budžeta līdzekļiem tiek apmaksāta personām vecumā līdz 22 gadiem tikai iedzimtu sejas-žokļu šķeltnu gadījumos. Savukārt Černobīļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku un Černobīļas atomelektrostacijas avārijas rezultātā cietušo personu sociālās aizsardzības likuma 14. pantā noteiktajām personām izdevumi par zobārstniecības palīdzību no valsts budžeta līdzekļiem tiek apmaksāti 50 % apmērā, bet izdevumi par zobu protezēšanu ar izņemamām plastmasas protēzēm - pilnā apmērā.

Deloitte rīcībā netika iesniegta informācija, līdz ar to nav iespējams sniegt izvērstu vērtējumu šajā jautājumā. Taču, ņemot vērā komersanta lielo apgrozījumu jau dibināšanas gadā, kā arī turpmākajos gados, pastāv varbūtība par tiešu vai netiešu pašvaldības atbalsta saņemšanu.

4) Investīciju apjoms, kas nepieciešams preču/pakalpojuma piedāvāšanai tirgū.

Lūdzu, skatīt Pētījuma 4.2. sadaļu.

5) Līguma laušanas nosacījumi par preču/pakalpojuma sniegšanu.

Deloitte rīcībā netika iesniegta informācija, līdz ar to nav iespējams sniegt izvērstu vērtējumu šajā jautājumā.

6) Pieprasījuma elastība.

Lūdzu, skatīt Pētījuma 4.2. sadaļu.

Nepieciešamība un mērķis pašvaldības komersanta veidošanai

Lūdzu, skatīt Pētījuma 4.2. sadaļu.

Pieprasījuma-piedāvājuma līdzsvars tirgū

Deloitte rīcībā netika iesniegta informācija, līdz ar to nav iespējams sniegt izvērstu vērtējumu šajā jautājumā.

Komersanta stāvokli tirgū

Publiski pieejamā informācija liecina, ka SIA „Zemgales mutes veselības centrs” pamatkapitāls ir 74000 LVL.

Būtiskākās tīrās peļņas izmaiņas bija vērojamas laikā posmā no 2008.gada līdz 2009.gadam, 2008.gada tīrā peļņa bija 9441 LVL, savukārt 2009.gadā tīrā peļņa bija 234 LVL, kopumā tā bija samazinājusies par 9207 LVL. Toties lielākais kāpums bija vērojams laika posmā no 2007.gada līdz 2008.gadam, jo 2007.gadu komercsabiedrība bija noslēgusi ar zaudējumiem, kuru apmērs bija 6845 LVL, savukārt 2008.gadā komersantam jau bija 9441 LVL liela peļņa.

Komerčiālās likviditātes koeficients ir palielinājies laikā posmā no 2010.gada līdz 2011.gadam. Šis koeficients ir pieaudzis par 1.39 (2010.gadā šis rādītājs bija 6.20, savukārt 2011.gadā – 8.39). Koeficients ir virs normas, līdz ar to SIA „Zemgales mutes veselības centrs” nav grūtības ar īstermiņa saistību kārtošanu.

Komersanta piegādes un preču/pakalpojumu realizācijas kanāli

Deloitte rīcībā netika iesniegta informācija, līdz ar to nav iespējams sniegt izvērstu vērtējumu šajā jautājumā.

Secinājumi:

- a) pašvaldības kapitālsabiedrības SIA „Zemgales mutes veselības centrs” dibināšana nav juridiski pamatota;
- b) zobārstniecības pakalpojumu tirgū kopumā ir konstatējama konkurence.

VI PĒTĪJUMA ANOTĀCIJA

Pētījuma mērķis un uzdevumi latviešu valodā		The aim of research, main tasks and results
<p>Pētījuma mērķis ir iegūt detalizētu informāciju, kura ir izvērtēta, ņemot vērā konkurenci raksturojošos kritērijus, par konkurences apstākļiem tirgū un konkurences situāciju pēc pašvaldību iesaistīšanās komercdarbībā. Pētījuma uzdevumi ir izpētīt un novērtēt kopēju situāciju nozarēs, kur darbojas pašvaldību izveidoti uzņēmumi: identificēt šos uzņēmumus un to piekritību konkrētai pašvaldībai, noteikt līdzdalību citus uzņēmumos, uzņēmumu darbības veidus atbilstoši saimniecisko darbību klasifikācijai, kā arī veikt konkurences stāvokļa analīzi identificētajos tirgos.</p>		<p>The aim of this research is to obtain detailed information which by itself is assessed, therefore into account was taken competition characterizing criteria, competition conditions in the market and competitive situation after municipalities involved in business. Tasks of the research are to examine and evaluate the situation in the sectors where municipalities' created companies are active: identify particular companies' jurisdiction of the municipality, determine some specific companies' participation in other enterprises, determine business activities in accordance with classification of economic activities, and analyze competitive condition in specifically identified markets.</p>
Galvenās pētījumā aplūkotās tēmas		Konkurences situācija par pašvaldību komersantu darbību preču un pakalpojumu tirgu un tās ietekme uz konkurences vidi
Pētījuma pasūtītājs		Konkurences padome
Pētījuma īstenotājs		SIA "Deloitte Latvia"
Pētījuma īstenošanas gads		23.10.2012. – 31.01.2013.
Pētījuma finansēšanas summa un finansēšanas avots		6655.00 LVL Konkurences padomes budžets
Pētījuma klasifikācija*		Regulārie pētījumi
Politikas joma, nozare**		Uzņēmējdarbības politika, konkurētspējas attīstība
Pētījuma ģeogrāfiskais aptvērums		Visa Latvija
(visa Latvija vai noteikts reģions/novads)		
Pētījuma mērķa grupa/-as		Konkurences padome
(piemēram, Latvijas iedzīvotāji darbības vecumā)		
Pētījumā izmantotās metodes pēc informācijas ieguves veida:		
	a) tiesību aktu vai politikas plānošanas dokumentu analīze	Pielietota
	b) statistikas datu analīze	

	c) esošo pētījumu datu sekundārā analīze	
	d) padziļināto/ekspertu interviju veikšana un analīze	Tika veikta komersantu aptauja
	e) fokusa grupu diskusiju veikšana un analīze	
	f) gadījumu izpēte	Pielietota
	g) kvantitatīvās aptaujas veikšana un datu analīze	
	h) citas metodes (norādīt, kādas)	
Kvantitatīvās pētījuma metodes (ja attiecināms):		
	1. Aptaujas izlases metode	
	2. Aptaujāto/anketēto respondentu/vienību skaits	
Kvalitatīvās pētījuma metodes (ja attiecināms):		
	1. Padziļināto/ekspertu interviju skaits (ja attiecināms)	
	2. Fokusa grupu diskusiju skaits (ja attiecināms)	
Izmantotās analīzes grupas (griezumi)		
Pētījuma pasūtītāja kontaktinformācija		Konkurences padomes vecākais ekonomists R.Rancāns
Pētījuma autori*** (autortiesību subjekti)		SIA „Deloitte Latvia”

VII PIELIKUMI

1. Apkopjoša tabula, kas satur informāciju par pašvaldību komercsabiedrībām – nodots ar Konkurences padomes un Deloitte 2012.gada 28.novembra pieņemšanas -nodošanas aktu.
2. Apkopjoša tabula, kas saglabāta elektroniskā datu nesējā (CD) – nodots ar Konkurences padomes un Deloitte 2012.gada 28.novembra pieņemšanas -nodošanas aktu.
3. 10.01.2013. SIA „Jūrmalas siltums” vēstule Nr.01-5.1/2, uz 1lp.
4. 21.01.2013. SIA „Valmieras siltums” vēstule Nr.2.-4/51, uz 153lp.
5. 14.01.2013. PAS „Daugavpils siltumtīkli” vēstule Nr.1.5-4/49, uz 137lp.
6. 19.12.2012. SIA „Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs” vēstule Nr.20/1-10, uz 148lp.
7. 19.12.2012. SIA „Madonas Siltums” vēstule Nr.01-09/581, uz 36lp.
8. 17.12.2012. SIA „Daugavpils zobārstniecības poliklīnika” vēstule Nr.01-4.2/57, uz 81lp.
9. SIA „Bauskas zobārstniecība” atbildes vēstule uz 06.12.2012. vēstuli Nr.1861/12, uz 2lp.
10. AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” atbildes vēstule uz 06.12.2012. vēstuli Nr.1854/12, uz 4lp.
11. SIA „Tukuma siltums” atbildes vēstule uz 06.12.2012. vēstuli Nr.1990/12, uz 7lp.
12. Pētījums par pašvaldību uzņēmumu darbību preču un pakalpojumu tirgū un tās ietekmes uz konkurenci novērtējumu, kas saglabāta elektroniskā datu nesējā (CD).

VIII ATRUNA

Mūsu darbs tika izpildīts ar pienācīgu profesionālu rūpību un, pamatojoties uz informāciju, kura iegūta no Klienta vai sniegta Klienta uzdevumā. Ja Jums ir pamats uzskatīt, ka mēs neesam informēti par visiem lietas faktiskajiem apstākļiem, lūdzam nekavējoties par to mums paziņot, lai mēs varētu izvērtēt papildus informāciju un attiecīgi korigēt šo Atzinumu.

Mēs pieņemam, neveicot papildus, neatkarīgu pārbaudi, ka visa Klienta iesniegtā informācija un dati ir precīzi, un Klients uzņemas pilnu atbildību par šīs informācijas un datu pareizību. Deloitte var izmantot informāciju arī no citiem avotiem (t.i. trešo pušu informāciju), ja Deloitte uzskata, ka var pajauties uz šāda veida informāciju, tomēr Deloitte nav atbildīgs par to un nesniedz garantijas par šādas informācijas precizitāti.

Šis Atzinums ir sagatavots, ņemot vērā Latvijas Republikas normatīvos aktus, kas ir spēkā šī Atzinuma sagatavošanas brīdī, un šo normatīvo aktu interpretāciju. Atsevišķos gadījumos trešo personu, valsts iestāžu un tiesu normatīvo aktu interpretācija var atšķirties no Deloitte interpretācijas. Deloitte neatbild par grozījumu veikšanu šajā Atzinumā, ja izmaiņas ir nepieciešamas sakarā ar normatīvo aktu grozījumiem.

Šajā Atzinumā, datu trūkuma dēļ, nav detalizēti veikta visu Konkurences padomes identificēto tirgu analīze. Taču ir veikta publiski pieejamās informācijas analīze par visiem Konkurences padomes identificētajiem tirgiem.

Šajā Atzinumā pausto viedokli un sniegto informāciju, Klientam ir tiesības izmantot un izpaust tikai Līguma izrietošo mērķu sasniegšanai. Klients nedrīkst izpaust Pakalpojuma sniegšanas rezultātā iegūto informāciju trešajām personām, izņemot, ja saņemta Deloitte iepriekšēja rakstveida piekrišana.

Šajā Atzinumā paustais viedoklis nav saistošs trešajām personām, tiesām vai citām valsts iestādēm un nav uzskatams par faktisko apstākļu aprakstu un/vai par garantiju tam, ka trešās personas, tiesas vai citas valsts iestādes piekritīs Deloitte paustajam viedoklim.

Gadījumā, ja Klients, ar Deloitte piekrišanu, atklāj šo Atzinumu trešajām personām, valsts iestādēm vai tiesām, Klienta pienākums ir atklāt šī Atzinuma pilno tekstu. Deloitte neuzņemas nekādu atbildību pret Klientu un trešajām personām par šo Atzinumu, ja to izmanto vai uz to paļaujas trešās personas. Līdz ar to šī Atzinuma izmantošanas gadījumā, Klients apņemas nodrošināt Deloitte un tā personālu pret trešo personu prasījumiem un citiem izdevumiem, kuri rodas saistībā ar šī Atzinuma izmantošanu.

Deloitte nozīmē vienu vai vairākus no sekojošiem: Deloitte Touche Tohmatsu Limited, Lielbritānijas sabiedrību ar atbildību, kas ierobežota ar tās dalībnieku garantijām, un tās tīkla dalībfirmas, kur katra ir juridiski nošķirta un neatkarīga vienība. Lai saņemtu detalizētu informāciju par Deloitte Touche Tohmatsu Limited un tās dalībfirmu juridisko struktūru, lūdzam apmeklēt mājaslapu www.deloitte.com/lv/about.

Deloitte sniedz revīzijas, nodokļu, konsultāciju un finanšu pakalpojumus valsts un privātiem klientiem, kas aptver plašu nozaru tīklu. Ar globālo Deloitte tīklu vairāk nekā 150 valstīs, Deloitte sniedz pasaules klases spējas un dziļas vietējas zināšanas, lai palīdzētu klientiem, lai kur tie veiktu savu darbību. Vairāk nekā 182, 000 Deloitte profesionāļu darbojas viena mērķa sasniegšanai, lai kļūtu par izcilības standartu.

Latvijā pakalpojumus sniedz "Deloitte Audits Latvia" SIA un "Deloitte Latvia" SIA (kopīgi saukti "Deloitte Latvia"), kas ir Deloitte Central Europe Holdings Limited meitas uzņēmumi. Deloitte Latvia ir viena no vadošajām profesionālo pakalpojumu organizācijām Latvijā, kas sniedz audita, nodokļu, juridiskos, finanšu konsultāciju un uzņēmuma riska konsultāciju pakalpojumus ar vairāk nekā 70 vietējo un ārvalstu ekspertu palīdzību.

© 2013 Deloitte Latvia. Visas tiesības aizsargātas.